

Årsredovisning

Stockholms
stad

Struktur

Målgrupper

I Stockholms stads årsredovisning hittar du en översikt över stadens ekonomi och verksamhet under 2019. Årsredovisningen produceras av Stockholms stads stadsledningskontor och är avsedd för politiker, stockholmare, brukare, medarbetare och övriga intressenter.

Förvaltningsberättelse

I förvaltningsberättelsen redovisas året som gått i enlighet med 4 kapitlet i den kommunala redovisningslagen. I den inledande delen redovisas uppfyllelsen av Stockholms stads inriktningsmål och verksamhetsområdesmål kortfattat. Här finns också kortfattad information om stadens finansiella mål, kommunkoncernens investeringsverksamhet och personalförhållanden.

Årsbokslut

I årsbokslutet redovisas resultaträkning, balansräkning och kassaflödesanalys.

Så styrs staden

Under detta avsnitt kan du läsa om kommunkoncernens styrning, stadens internationella arbete och stadens kvalitetsarbete.

Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Kommunfullmäktige har i Stockholms stadsbudget fastställt inriktningsmål, mål för verksamhetsområdena, indikatorer och aktiviteter. I detta avsnitt beskrivs hur staden uppfyllt kommunfullmäktiges mål. Beskrivningen är uppdelad per verksamhetsområdesmål där aktiviteter som genomförts under året och utfall för indikatorer redovisas.

Ekonomisk och finansiell rapportering

Årsredovisningen avslutas med en ekonomisk och finansiell analys av resultatet för hela kommunkoncernen och staden. Även redovisningsprinciper, definitioner, noter och förvaltningsberättelse återfinns i detta avsnitt.

Digital och tryckt version

I Stockholms stads digitala version finns möjlighet att följa länkar för de som vill fördjupa sig. Den tryckta versionen finns i begränsad upplaga av miljöskäl.

Stockholms stads årsredovisning 2019

Foto omslag Lennart Johansson **Foto insida omslag** Unsplash **Produktion** Stadsledningskontorets finansavdelning i samarbete med Blomquist Communication – blomquist.se **Repro och tryck** Ätta.45 **Artikelnummer** 18042 Stadsledningskontoret 2020-O4

Innehåll

2 Förord – Möjligheternas Stockholm

4 Förvaltningsberättelse

- 5 God ekonomisk hushållning och ekonomisk ställning
- 10 Balanskravsresultat
- 11 Den kommunala koncernen
- 12 Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning
- 14 Händelser av väsentlig betydelse
- 15 Förväntad utveckling
- 18 Väsentliga personalförhållanden
- 20 Styrning och uppföljning av den kommunala verksamheten
- 21 Översikt över verksamhetens utveckling

22 Årsbokslut

- 23 Resultaträkning
- 24 Balansräkning
- 25 Kassaflödesanalys

26 Så styrs staden

- 27 Den kommunala koncernens styrning
- 33 Stadens internationella arbete
- 35 Stadens kvalitetsarbete

38 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

- 40 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla
- 54 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt
- 66 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

70 Ekonomisk och finansiell rapportering

- 71 Driftredovisning
- 72 Investeringsredovisning
- 74 Ekonomisk och finansiell analys
- 82 Redovisningsprinciper
- 85 Definitioner
- 86 Noter
- 106 Revisionsberättelse
- 108 Nämnder, bolag och stiftelser

Möjligheternas

Utgångspunkten för stadens politik, stadens service och stadsmiljöns utformning under 2019 har varit kommunfullmäktiges tre inriktningsmål: En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla, En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt och En ekonomisk hållbar och innovativ storstad för framtiden. Stadens medarbetare har under året gjort utomordentliga insatser för invånarna och bedrivit sina verksamheter med förstärkt fokus på de kommunala kärnuppgifterna.

Stockholms stad och i Stockholmsregionen finns en utvecklingskraft och vitalitet som gör oss till en jobb- och tillväxtmotor för hela Sveriges utveckling. Stockholms stad har en i grunden god och robust ekonomi och den samlade bedömningen är att staden uppfyllt kraven för en god ekonomisk hushållning under 2019. Nämndernas resultat är +224 miljoner kronor år 2019, varav 46 miljoner kronor avser staddelsnämnderna. Stockholm har sunda finanser genom att verksamheterna använder skattebetalarnas pengar effektivt, är sparsamma och håller givna budgetramar. Verksamheterna behöver samtidigt ha beredskap för förändringar i ekonomin, demografiska skiften och stora investeringsbehov. Arbetet mot felaktiga utbetalningar kommer att utvecklas och samordnas. Det finns tecken på att konjunkturen i Stockholm försvagas, men trots en svagare konjunktur har sysselsättningen utvecklats och ökat i Stockholms stad under 2019.

Att bidra till att öka tryggheten och säkerheten i Stockholm är en av våra främsta uppgifter. Tryggheten och frihet från brott är ett viktigt uppdrag för staden.

Under 2019 undertecknades en ny övergripande samverkansöverenskommelse mellan Stockholms stad och Polisregion Stockholm för att öka tryggheten och minska brottsligheten. Trygghetsinvesteringar har genomförts runt om i staden, som uppsättning av kameror, belysningsåtgärder och larm. Flera av stadens nämnder har fokuserat på att öka tryggheten och attraktiviteten i stadens utemiljöer genom platsamverkan. Stadens satsning på ordningsvakter och fler förordnandeområden har fortsatt under året.

Staden har under året utvecklat samverkan mellan skola, förskola och socialtjänst samt ökat samarbetet mellan hem och skola för att tidigt identifiera barn i riskzon, följa upp orosanmälningar samt stabilisera barn och ungas skol-

gång. Under året har även en strategi för hur staden kan minska risken för att barn och unga vuxna dras in i kriminalitet tagits fram.

Skolan är ett av de viktigaste verktygen för att våra barn och unga ska utvecklas och kunna skapa ett gott liv samt för att öka den sociala rörligheten. En likvärdig skola är en förutsättning för att alla elever ska få möjlighet att lyckas. Stadsdelsnämnderna har under året arbetat för att säkerställa en likvärdig förskola av hög pedagogisk kvalitet. Utbildningsnämnden har arbetat i nära samverkan med stadsdelsnämnderna med frågor som är gemensamma för stadens förskolor, som exempelvis digitala satsningar och kompetensförsörjning. I årskurs 9 har betygsresultaten förbättrats i jämförelse med 2018. Andelen elever som är godkända i samtliga ämnen och det genomsnittliga meritvärdet har ökat.

Under året har simskoleavgiften sänkts

Stockholm

för familjer med låg inkomst. Kulturskolan har erbjudit barn och unga ett ökat utbud inom bland annat kortkurser, lovkurser, helgverksamhet, El Sistemas verksamhet i skolorna och riktad avgiftsfri verksamhet i samverkan med exempelvis skolor. Kulturskolan har även haft ett rekordhögst antal elevplatser i den avgiftsbelagda verksamheten.

Stockholms stads äldreomsorg ska präglas av kvalitet och valfrihet. Arbetsättet Tryggt mottagande i hemmet, med syfte att skapa en trygg och hållbar hemgång för den enskilde vid utskrivning från slutenvården, är nu införd i samtliga stadsdelsnämnder. Det förebyggande arbetet vad gäller äldres livskvalitet och hälsa har stärkts bl.a. genom matlyftet, utökade ungdomsbesök samt riktade medel för att minska äldres ofrivilliga ensamhet.

Stadens strategiska näringslivsarbete har vässats genom den Näringslivspolicy som har arbetats fram. Syftet är att utveckla stadens myndighetsutövning, stimulera tillväxt och företagande, förbättra service, tillgänglighet, skapa attraktiva miljöer och bättre framkomlighet samt öka tillgången till arbetskraft med relevant kompetens. Staden har i samverkan med näringsliv och berörda myndigheter initierat Integrationspakten, som förbättrar möjligheterna till integration, förkortar vägarna till arbete, svenska språket och egen försörjning,

Arbetet med att göra Stockholm till en fossilbränslefri och klimatpositiv stad till år 2040 fortsätter med kraft. Förslag till ett nytt miljöprogram och en ny klimathandlingsplan har tagits fram.

Under 2019 har staden genomfört flera åtgärder för att främja effektiva och hållbara transporter, god framkomlighet och uppnå klimatmålen. En fortsatt satsning på att förbättra cykelinfrastrukturen i staden har säkerställts genom beslutet att investera en miljard kronor under perioden 2019–2022. Målet är ett välfungerande transportsystem med minimal klimatpåverkan.

Den grönbå majoriteten har högt ställda bostadsmål. I budget 2019 infördes ett nytt etappmål för bostadsbyggandet och åren 2019–2025 ska 70 000 bostäder

byggas, en byggnadstakt om 10 000 bostäder per år. Byggnadstakten låg dock fortfarande i nivå med 2018. Antalet markanvisade bostäder har ökat med 32 procent jämfört med 2018.

Stockholms stad går väl rustad in i 2020-talet, samtidigt som arbetet med att öka stockholmarnas trygghet måste fortsätta, likaså arbetet för en likvärdig skola där alla elever har möjlighet att lyckas och för en stad där man som äldre ska man kunna leva sitt liv med självbestämmande, respekt och värdighet, även högre upp i åren.

Anna König Jerlmyr
Finansborgarråd

Magdalena Bosson
Stadsdirektör

PHOTO: LIESLOTTE VANDER MEUS

Förvaltnings- berättelse

Enligt elfte kapitlet lag om kommunal bokföring och redovisning ska kommunen upprätta en förvaltningsberättelse i årsredovisningen. Den ska vara en sammanfattning av årsredovisningen med fokus på väsentliga delar av bland annat stadens ekonomi och verksamhet.

God ekonomisk hushållning och ekonomisk ställning

Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Kommunfullmäktige har i budget 2019 beslutat om följande tre inriktningsmål:

- En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla
- En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt
- En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

Inriktningsmålen utgör ramen för stadens styrning av verksamheterna. Kommunfullmäktiges verksamhetsområdesmål konkretiserar inriktningsmålen för de olika verksamheter som finns i staden. Målen är nya för mandatperioden och är därför inte helt jämförbara med de inriktnings- och verksamhetsområdesmål som fanns under föregående mandatperiod (2014–2018).

För varje mål finns ett antal indikatorer och för varje indikator har ett årsmål satts. Årsmålet satts utifrån läge, förutsättningar och ambitionsnivå och utifrån vilken nivå som ska uppnås respektive år.

Bedömning av måluppfyllelse för året grundas på utfall för kommunfullmäktiges indikatorer och aktiviteter, huruvida nämnder och bolagsstyrelser uppfyllt sina egna mål och indikatorer samt i vilken utsträckning de genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. I bedömningen av måluppfyllelse tas även hänsyn till övrig väsentlig information angående verksamhetsområdet. Utifrån ovan har en bedömning av samtliga kommunfullmäktiges verksamhetsmål gjorts. Den samlade bedömningen är att staden uppfyllt kraven för en god ekonomisk hushållning under 2019 utifrån att kommunfullmäktiges långsiktiga mål bedöms ha en utveckling åt rätt håll. Målbedömningen av kommunfullmäktiges tre inriktningsmål och

Kommunkoncernen inriktningsmål/verksamhetsmål		Kommunkoncernens måluppfyllelse för året
1	En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla	Delvis
1.1	I Stockholm är människor självförsörjande och vägen till arbete och svenskkunskaper är kort	Helt
1.2	Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i	Delvis
1.3	I Stockholm når barn sin fulla potential då Stockholms skolor och förskolor är de bästa i Sverige	Delvis
1.4	I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet	Helt
1.5	I Stockholm har äldre en tillvaro som präglas av hög kvalitet, trygghet och självbestämmande.	Delvis
2	En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt	Helt
2.1	Stockholm har Sveriges bästa företagsklimat och ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv	Helt
2.2	Stockholm byggs attraktivt, tätt och funktionsblandat utifrån människors och verksamheters skiftande behov	Delvis
2.3	Stockholms infrastruktur främjar effektiva och hållbara transporter samt god framkomlighet	Delvis
2.4	Stockholm är en modern kultur- och evenemangsstad med en stark besöksnäring	Helt
2.5	Stockholm är en hållbar stad med en god livsmiljö	Helt
3	En ekonomisk hållbar och innovativ storstad för framtiden	Helt
3.1	Stockholm har en budget i balans och långsiktigt hållbara finanser	Helt
3.2	Stockholm använder skattemedlen effektivt till största nytta för stockholmarna	Helt

av tillhörande mål för verksamhetsområdet redovisas i nedanstående tabell. Bedömning görs av om respektive mål har uppfyllts helt, delvis eller ej. Vid hel måluppfyllelse bedöms utvecklingen gå åt rätt håll med en stark trend. Vid delvis måluppfyllelse bedöms utvecklingen gå åt rätt håll med en svag trend. Vid ej måluppfyllelse bedöms utvecklingen gå åt fel håll. För utförligare information om målbedömningarna hänvisas till respektive måltext längre fram i årsredovisningen, under rubriken Kommunfullmäktiges inriktningsmål.

Finansiella mål för staden

Staden har satt upp finansiella mål för att garantera en gynnsam ekonomisk utveckling över tid. Samtliga finansiella mål uppfylls på kort sikt 2019. För att staden även i ett långt perspektiv ska uppfylla de finansiella målen behöver nettokostnadernas andel av skatter, generella statsbidrag och utjämningsposter minska.

Stadens nettokostnader i förhållande till skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning

Måttet fastställer att stadens nettokostnader i ett långsiktigt perspektiv inte får vara större än skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning. Kortsiktigt kan även finansnettot användas för att finansiera verksamhetens nettokostnader. År 2019 utgör verksamhetens nettokostnader 101 procent av skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning. Inklusive finansnettot utgör nettokostnaderna 98 procent. Målet är därmed uppfyllt på kort sikt men inte på lång sikt. Under den senaste femårsperioden har nettokostnadernas andel av skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning legat på gränsen till en önskvärd nivå och genomsnittet för en femårsperiod överstiger 100 procent. I och med att staden växer, måste även nettokostnaderna växa för att bibehålla en väl fungerande kommunal service. Nettokostnadernas tillväxt får dock inte överstiga tillväxten för skatteintäkterna.

Soliditet

Soliditet mäter hur stor del av stadens tillgångar som är finansierade av eget kapital. Måttet räknas inklusive pensionsskulden, som enligt gällande redovisningsregler till största del ligger utanför balansräkningen. Målet är att soliditeten långsiktigt inte ska understiga 34 procent. Kortsiktigt kan värdet sjunka till 30 procent. Soliditeten 2019 uppgår till 35 procent och målet är därmed uppfyllt. Måttet har stabilt legat över 34 procent, men den kraftiga skuldsättningen till följd av en ökad investeringsvolym för koncernen medför en risk framåt i tiden om inte skuldutvecklingen kan bromsas.

Årets resultat för den kommunala koncernen

3156 mnkr

Årets resultat för staden

2728 mnkr

Kapitalkostnadernas andel av nettodriftkostnaderna

En ökad investeringsvolym innebär ökade driftkostnader i form av avskrivningar och ränta. För att bevaka att dessa kostnader inte tar en allt större del av stadens totala nettodriftkostnader har ett mål satts upp att dessa kostnader högst får utgöra 7 procent av stadens nettokostnader. År 2019 uppgår kapitalkostnadernas andel av nettodriftkostnaderna till 6 procent. Målet är därmed uppfyllt. Under den senaste femårsperioden har utfallet legat stabilt på 6 procent. Internräntan höjdes 2019 medan ränta på mark sänktes. Förändringarna skedde enligt de uppsatta reglerna för räntesättning. Markräntan har störst genomslag på måttet och bidrar därmed till utfallet.

Budgetföljsamhet

En god budgetföljsamhet är en förutsättning för en fungerande ekonomistyrning och därmed god ekonomisk hushållning. Budgetföljsamhet mäter hur väl den ekonomiska styrningen fungerar mot givna förutsättningar i budgeten.

För nämnderna görs uppföljningen för driftbudgeten inklusive kapitalkostnader, resultatenheterens resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar, budgetjusteringar och resultatöverföringar. Målet för budgetföljsamheten är att den efter och före tekniska justeringar inte får överskrida 100 procent. Nämndernas utfall utgör 100 procent av budget och målet är därmed uppfyllt.

Prognossäkerheten

Prognossäkerheten beskriver förmågan att bedöma avvikelser och att vidta åtgärder för att hålla given budget. Prognossäkerheten mäts som avvikelser mellan årets prognoser vid tertialrapport 2 och utfall, inklusive kapitalkostnader och resultatenheterens resultat. Utfallet 2019 avviker med 0 procent från uppsatt prognos och målet är därmed uppfyllt.

Årets resultat för den kommunala koncernen

Resultatet efter skatter och finansiellt resultat för koncernen uppgår till 3 156 mnkr (3 083 mnkr), efter att koncerninterna mellanhavanden, inklusive utdelning har räknats bort. I koncernens resultat ingår resultatet för staden, koncernen Stockholms Stadshus AB samt resultatet för stadens övriga bolag som inte ingår koncernen Stockholms Stadshus AB. Årets resultat för koncernen Stockholms Stadshus AB uppgår till 1 858 mnkr (1 596 mnkr).

Bokslutsdispositioner i kommunala koncernen

Årets resultat efter finansiellt resultat för koncernen Stockholms Stadshus AB uppgår till 2 249 mnkr (1 897 mnkr). I bokslutet för koncernen Stockholms Stadshus täcks förluster i vissa dotterbolag med motsvarande koncernbidrag på totalt 531 mnkr (443 mnkr). Utdelningen till staden 2019 uppgick till 1 500 mnkr. Dispositioner för koncernen Stockholms Stadshus AB framgår av tabellen på sidan 9. Sammanfattningsvis kan noteras att koncernen utnyttjat tillgängligt resultat för att stärka dotterbolagens egna kapital samt frigöra medel för kommande utdelning om 1 325 mnkr till staden enligt kommunfullmäktiges budget för 2020. Stadens utdelning är preliminär och slutligt beslut om utdelning tar kommunfullmäktige i samband med beslut om tertialrapport 2. Det innebär att staden kan avstå eller begränsa utdelningen om den ekonomiska situationen så medger.

Måluppfyllelse 2015–2019, %	2019	2018	2017	2016	2015
Nettokostnader/skatteintäkter, utjämning, generella statsbidrag	101	100	99	100	101
Soliditet inklusive pensionsskuld	35	35	36	36	34
Kapitalkostnadernas andel av nettodriftkostnaderna	6	6	6	6	6
Nämndernas utfall i procent av budget	100	99	98	98	99
Nämndernas utfall i procent av prognos i tertialrapport 2	0	1	0	0	-1

Bokslutsdispositioner i kommunkoncernen, kr	Lämnade koncernbidrag	Erhållna koncernbidrag	Lämnade aktieägar- tillskott	Erhållna aktieägar- tillskott	Utdelning från Stadshus AB koncernen	Utdelning Stockholms stad
Moderbolaget						
Stockholm Stadshus AB	57 700 000					1 325 000 000
Dotterbolagen						
AB Svenska Bostäder ¹					9 603 600	
AB Familjebostäder ¹					830 500	
AB Stockholmshem ¹					951 300	
Bostadsförmedlingen i Stockholm AB						
Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB)		39 600 000				
Micasa Fastigheter i Stockholm AB						
S:t Erik Markutveckling	75 900 000					
Stockholm Globe Arena Fastigheter AB		97 000 000				
Stockholm Vatten och Avfall AB					1 851 290	
Stockholms Hamn AB						
AB Stokab	245 000 000					
Stockholm Stads Parkering AB	152 000 000					
Stockholms Stadsteater AB		394 000 000				
Stockholm Business Region AB						
S:t Erik Försäkring AB						
S:t Erik Livförsäkring AB						
Övriga bolag						
Koncernjusteringar						
Summa	530 600 000	530 600 000	0	0	13 236 690	1 325 000 000

1) Utdelningen är hänförligt till §3 allbolagstiftningen

FOTO: LENNART JOHANSSON

Årets resultat för staden

Årets resultat för staden uppgår till 2 728 mnkr (3 176 mnkr). Realisationsvinster och försäljning av exploateringsfastigheter utgör den största delen av resultatet, 2 453 mnkr. En stor försäljning av tomträtter till Stockholm kooperativa bostadsrättsförening har genomförts liksom en försäljning i Slakthusområdet. Försäljning av exploateringsfastigheter har haft betydligt mindre omfattning än föregående år delvis beroende på en avmattad marknad. Nämnderna bidrar till resultatet genom att lämna ett överskott på 224 mnkr, varav 46 mnkr avser stadsdelsnämnderna och 178 mnkr facknämnderna. Skatteintäkterna inklusive generella statsbidrag och utjämning visar ett överskott på 312 mnkr.

Avsättningar till medfinansiering av främst infrastrukturella satsningar har gjorts med 182 mnkr. Den aviserade fördyringen av utbyggnad av tunnelbanan enligt Stockholms överenskommelsen har inte föranlett någon ytterligare avsättning, då ingen överenskommelse ännu finns och ingen ny förhandling inletts. Villkoren för en avsättning är därmed inte uppfyllda.

Försäljningen av flera fastigheter i Slakthusområdet samt ändrade planer för stadsbiblioteket har lett till kostnader för förgävesprojektering om sammanlagt 140 mnkr.

Årets resultat exklusive engångsintäkter från försäljningar uppgår till 275 mnkr (624 mnkr). Överskottet visar det verksamhetsmässiga resultatet, det vill säga den del av stadens löpande verksamhetskostnader som finansierats med löpande intäkter som skatt, avgifter, statsbidrag och utdelning.

Engångsintäkterna från försäljningar har, i enlighet med stadens investeringsstrategi, använts till att finansiera stadens investeringar. Stadens investeringar uppgår 2019 till 7,4 mdkr. Investeringsvolymen har inte i sin helhet kunnat finansieras med egna medel från året utan delar av stadens tillgångar har fått användas. Egenfinansieringsgraden uppgår till 77 procent (85 procent). Stadens tillgångar lånas ut till stadens bolag varför en låg egenfinansieringsgrad för staden medför en ökad extern upplåning. Den externa upplåningen har under året ökat med 9,6 mdkr. Extern låneskuld uppgår nu till 57,6 mdkr vilket motsvarar stadens omsättning 2019, 57,5 mdkr.

Ingen av de stora rättstvister staden är inblandad i, har fått slutligt utslag under året och det är ännu osäkert när så kommer ske. Tvisterna rör bolagens rätt till avdrag för räntor på lån, vattenreglering, som en effekt av ombyggnad av Slussen samt tillträde till Vanadisberget.

Mnkr	2019	2018
Årets resultat	2 728	3 176
Avgår reavinster	-2 453	-2 552
Gjord avsättning	182	506
Avgår utdelning från Stockholm Stadshus AB	-1 500	-1 700
Resultat exklusive reavinster, utdelning och engångskostnad	-1 043	-573

Resultatet 2019 rensat från engångsposter och utdelning blir negativt. Ett lägre resultat och lägre utdelning från bolagskoncernen ger ett nästan fördubblat negativt resultat mot föregående år.

Budgetavräkning

Totalt redovisar stadsdelsnämnder och facknämnder ett överskott om 224 mnkr inklusive reglering mot resultatfonder. För 2018 var motsvarande överskott 375 mnkr. Nämnderna har 2019 ianspråktagit 125 mnkr från resultatfonder att jämföra med den fondavsättning som gjordes 2018 på 185 mnkr.

Personalkostnaderna för staden har ökat med 3,7 procent i förhållande till föregående år, en mindre ökning än 2018, (5,8 procent). Antal helårsarbetare har ökat med 562 mot 1 415 år 2018. Arbetsgivaravgifter för stadens personal visar ett litet överskott mot budget. Arbetsgivaravgifterna ändrades under året för vissa grupper av personalen.

Skatteintäkter, utjämning och generella statsbidrag avviker totalt 0,3 mdkr från budget. Skatteintäkterna blev inklusive slutavräkningar 0,1 mdkr högre än budgeterat, det vill säga en marginell avvikelse. Vid budgeteringstillfället var inte känt om några så kallade välfärdsmiljarder skulle betalas ut, vilket blev fallet. Regleringsposten visar därför ett överskott om 0,3 mdkr.

Kommunala koncernens investeringar

Kommunkoncernens bruttoinvesteringar uppgår 2019 till 20 104 mnkr (19 171 mnkr). Bruttoinvesteringarna för koncernen Stockholms Stadshus AB uppgår 2019 till 12 858 mnkr (12 582 mnkr). Bolagskoncernens bruttoinvesteringar består främst av nyproduktion av bostäder, skolor och infrastruktur som hamnar och anläggningar för va-verksamhet.

Stadens investeringsutgifter 2019 uppgår till 7 433 mnkr (7 349 mnkr), en liten ökning i jämförelse med föregående år, en stor inbromsning av ökningstakten. Investeringsinkomsterna för året uppgår till 230 mnkr (210 mnkr). Netto uppgår investeringsutgifterna till 7 203 mnkr (7 139 mnkr), vilket är 1,1 mdkr lägre än budgeterat. Genomförandegraden för stadens nettoinvesteringar blir därmed 87 procent, samma som föregående år.

Investeringar nettoutgifter per nämnd

Se figur 1. Den största avvikelser svarar fastighetsnämnden för. Avvikelse förklaras av ett antal fastighets- och idrottsinvesteringar förskjutits i tiden. Staden har också beslutat om ändrad inriktning för några projekt, vilket har fått till följd att medel inte förbrukats under året som planerat. Exploateringsnämndens avvikelse för nettoutgifter beror i huvudsak på att investeringsinkomsterna i de större projekten varit högre än budgeterat. Kyrkogårdsnämndens och trafikinämndens budgetavvikelser förklaras av förskjutningar och senareläggningar av projekt.

Investeringsutgifternas avvikelse jämfört med budget beror i många fall på tidsförskjutning av investeringsprojekten, vars genomförandetid sträcker sig över flera kalenderår. Projektens utfall kommer att kunna mätas först i samband med avslut och slutredovisning. Finansiellt innebär en viss förskjutning en lägre belastning innevarande år.

Investeringar under en femårsperiod

Se figur 2. Målsättningen i stadens investeringsstrategi är att egenfinansieringsgraden på lång sikt ska uppgå till 100 procent, medan den kan avvika enskilda år. Egenfinansieringsgraden 2019 var 77 procent. Beräknat på ett genomsnitt av de senaste fem åren ligger egenfinansieringsgraden på 99 procent.

275 mnkr

Verksamhetsmässigt resultat 2019

Figur 1

Investeringar nettoutgifter per nämnd (mnkr) 2019	Budget	Utfall	Avvikelse
Kommunstyrelsen m m	-4,1	-2,1	2,0
Servicenämnden	-1,0	-0,5	0,5
Stadsdelsnämnderna	-375,6	-317,6	58,0
Arbetsmarknadsnämnden	-6,0	-2,7	3,3
Exploateringsnämnden	-3 561,1	-3 277,9	283,2
Fastighetsnämnden	-2 758,9	-2 377,3	381,6
Idrottsnämnden	-70,1	-70,0	0,1
Kulturnämnden	-43,5	-29,4	14,1
Kyrkogårdsnämnden	-184,6	-54,0	130,6
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-1,3	-1,4	-0,1
Socialnämnden	-8,0	-12,5	-4,5
Stadsbyggnadsnämnden	-3,0	-0,1	2,9
Trafikinämnden	-1 115,3	-933,0	182,3
Utbildningsnämnden	-135,0	-118,6	16,4
Äldrenämnden	-3,5	-5,3	-1,8
Överförmyndarnämnden	-0,1	-0,1	-0,0
TOTALT	-8 271,1	-7 202,5	1 068,6

Figur 2

Investeringar under en femårsperiod	2019	2018	2017	2016	2015
Bruttoinvesteringar per år mdkr	7,4	7,3	5,9	5,8	4,9
Egenfinansieringsgrad (%)	77	85	135	123	74

Balanskravsresultat

En avstämning mot balanskravet ska göras enligt kommunallagens, 11 kapitel 5 § krav på en ekonomi i balans och avstämningen är utformad enligt lag om kommunal bokföring och redovisning, 11 kapitel 9–10 §. Syftet med balanskravet är att visa att en kommun inte lever över sina tillgångar. Realisationsvinster och vissa andra jämförelsestörande intäkter av engångskaraktär räknas bort från

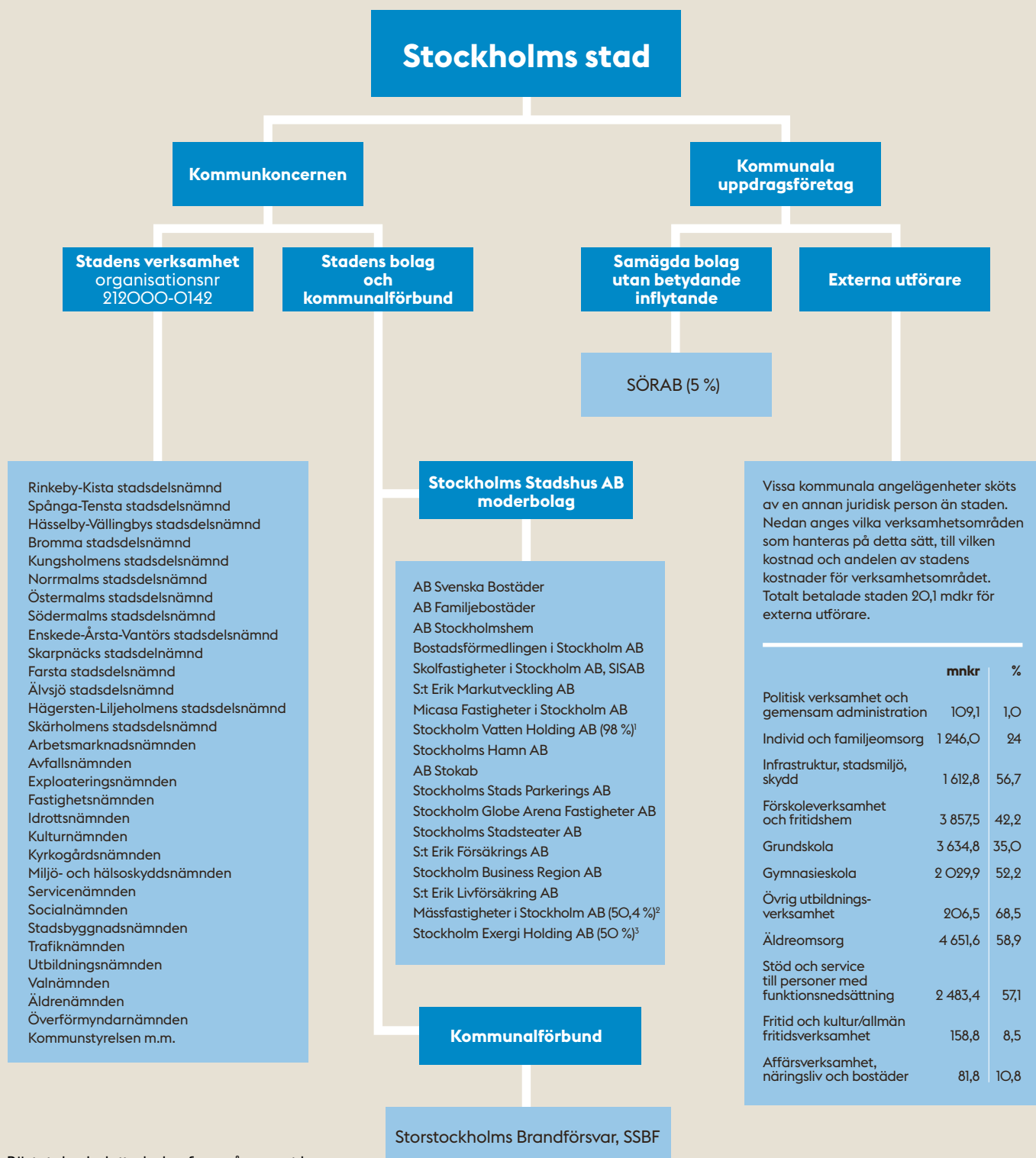
resultatet. Enligt lagkravet kan inkomster från försäljning av exploateringsfastigheter räknas med i balanskravsutredningen vilket gjorts nedan. Stadens resultat justerat enligt kommunallagens krav visar att staden uppfyller kravet på en ekonomi i balans då balanskravsresultatet är positivt med 1 006 mnkr (2 613 mnkr).

	2019	2018	2017	2016	2015
Årets resultat	2 728	3 176	2 361	4 643	1 924
Avgår jämförelsestörande intäkter	-1 722	-563	-1 533	-418	-364
Årets balanskravsresultat	1 006	2 613	828	4 225	1 560

FOTO: SANNA LINDBERG

Den kommunala koncernen

Röstetal och dotterbolag framgår av not i balansräkningen. Staden har valt att organisera stora enhetliga uppdrag i bolagsform för att uppnå specialistkompetens och enhetlighet utifrån tydliga ägardirektiv. Valfrihet uppnås genom användande av externa utförare

¹ Huddinge kommun innehar minoritetsandelen
² Stockholms Handelskammaren äger minoriteten
³ Fortum Power and Heat AB äger 50 %

Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning

Finansiella risker och riskhantering

Finanspolicyen beslutas av kommunfullmäktige och anger mål och riktlinjer för finansverksamheten inom den kommunala koncernen samt identifierar de finansiella risker som den kommunala koncernen är exponerad för och hur de ska hanteras. Riskerna följs upp löpande av en riskkontrollfunktion och rapporteras till kommunstyrelsens ekonomiutskott. Den kommunala koncernen är exponerad för främst följande risker: ränterisk, finansieringsrisk, kredit- och likviditetsrisk, marknadsrisk.

Ränterisk

Skuldförvaltningen hanteras effektivt inom de ramar som finns i enlighet med fastställd finanspolicy. I analys av upplåningen används, om inte annat anges, det valutasäkrade beloppet enligt tillämpning av säkringsredovisning. Den kommunala koncernen Stockholms stad hade den 31 december 2019 en extern skuldportfölj om 57 601,9 mnkr (48 105,7). Den externa skuldportföljen har under år 2019 ökat med 9 496,2 mnkr. Nettoskuldportföljen, d.v.s. bruttoskuld minus placeringar, var för den kommunala koncernen 57 585,0 mnkr (48 050,9), vilket är en ökning om 9 534,1 mnkr för motsvarande period. Skuldökningen beror på en fortsatt hög investeringsnivå i den kommunala koncernen som delvis finansieras med lån.

Ränterisk uttrycks som genomsnittlig räntebindningstid (duration) för den externa skuldportföljen samt en definierad ränteförfallostruktur. Duration (inklusive derivat) ska varken vara kortare än 1,5 år eller längre än 4,5 år. Per den 31 december 2019 uppgick genomsnittlig räntebindningstid för den externa skuldportföljen till 2,0 (1,9) år. Exklusive beaktande av ränteswappar uppgick den genomsnittliga räntebindningstiden till 1,7 (1,5) år. Maximalt 65 procent av skuldportföljen får förfalla inom ett år och per balansdagen förföll 38,5 (40,2) procent av räntorna inom ett år.

Upplåning sker till både fast och rörlig ränta på inhemsk och internationell lånemarknad. Samtliga derivatinstrument utestående på balansdagen är, i enlighet med finanspolicy, säkringsinstrument med syfte att hantera ränte- och valutarisk i den kommunala koncernens skuldportfölj. Valuta- och räntederivat uppgår

per balansdagen till ett sammanlagt nominellt belopp brutto om 11 395,1 (13 344,7) mnkr.

Finansieringsrisk

Finansieringsrisken är risken att vid kapitalförfall inte kunna återfinansiera förfallet eller endast lyckas låna till kraftigt ökade kostnader. Finansieringsrisken hanteras genom att kapitalförfallen, i möjligaste mån utifrån marknadsförutsättningar, sprids över tid. Stockholms stad arbetar aktivt med att hantera förfallostrukturen, bredda investerarbasen och samarbetar med många olika motparter, vilket medför minskad refinansieringsrisk. Den externa skuldportföljen ska enligt finanspolicy ha en kapitalförfallostruktur där maximalt 45 procent får förfalla inom ett år. Per balansdagen förföll 18,2 (19,1) procent av kapitalet inom ett år. En löptid om maximalt 10 år gäller vid upplåning.

Likviditetsrisk

För att säkerställa upplåning, när annan finansiering inte är möjlig, ska den kommunala koncernen alltid ha tillgång till en betalningsberedskap om minst 6 500 mnkr enligt finanspolicy. Per balansdagen uppgick ramar för betalningsberedskap till totalt 10 500 (9 000) mnkr och tillgänglig betalningsberedskap uppgick till 9 750 (9 037) mnkr.

Kreditrisk

Kreditrisk är risken för att en motpart inte kan uppfylla sina betalningsförpliktelser. Kreditrisken mäts som kreditvärde och exponering per motpart eller instrument enligt finanspolicy. Den lägsta tillåtna rating vid kreditexponering är BBB+ hos kreditvärderingsinstitutet Standard and Poor's och Moody's.

Marknadsrisk

Marknadsrisk definieras som risken för att förändringar av räntor, växelkurser och priser leder till en ofördelaktig förändring av värdet

av tillgångar och skulder. Per balansdagen har den kommunala koncernen inga finansiella placeringar utöver särskilda beslut i kommunfullmäktige om 16,9 (17,8) mnkr. Stockholms stad använder enligt finanspolicy derivat för att minimera risken för oförutsett högre räntekostnader, orsakade av ränte- och valutaförändringar under löptiden för ingående lån i skuldportföljen.

Valutarisk

Lån och placeringar ska enligt finanspolicy valutasäkras till 100 procent. Den del av extern skuldportfölj som är i utländsk valuta, 15,4 procent NOK, är genom swappar omvandlad till SEK. Således finns ingen valutarisk i den externa skuldportföljen. Kontrakterade flöden i utländsk valuta över motsvarande 25 mnkr ska rapporteras enligt finanspolicy.

Pensioner

Skulden för förmånsbestämd ålderspension inklusive särskild löneskatt på pensionskostnader redovisas i balansräkningen med totalt 7 392 mnkr. Pensionsavsättningen har under året ökat med 11,7 procent (9,1 procent). Den stora ökningen beror på två faktorer. Antal anställda i staden har ökat och en del av de nyanställda kvalificerar till förmånsbestämd tjänstepension. Löneökningar leder till att fler av den befintliga personalen kommer upp i inkomstnivåer som ger förmånsbestämd tjänstepension. Hela arbetstiden hittills i kommunsektorn läggs då till grund för den förmånsbestämda pensionen, vilket ger en språngeffekt på skulden. Beräkningen av skulden bygger på Sveriges Kommuner och Regioners riktlinjer, RIPS19. Grunden för beräkningarna är pensionsavtalet KAP-KL. För anställda födda 1986 och senare gäller avtalet AKAP-KL, som är helt avgiftsbestämt.

Pensionsskulden intjänad till och med 1997 utgör en ansvarsförbindelse och uppgår till

Kommunala koncernens interna mellanhavanden 2019, mnkr

Interna köp som har eliminerats	Intern försäljning som har eliminerats	Interna fordringar, exkl. koncernkontot som har eliminerats	Interna skulder, exkl. koncernkontot som har eliminerats
5 103,0	5 103,0	1 638,2	1 638,3

16 366 (16 736) mnkr inklusive särskild löneskatt. Redovisningen, av denna del av pensionsskulden som ansvarsförbindelse, sker enligt den så kallade blandmodellen. Balansräkningen visar därmed en mer positiv bild av den ekonomiska ställningen. Vid beräkning av soliditeten ingår därför denna del av skulden. Årets minskning av ansvarsförbindelsen är förväntad och en fortsatt minskning är att vänta. Den yngre personalens pensionskostnader (födda efter 1985) betalas i samband med intjänandet. Totalt sett är därmed en minskad pensionsskuld och ansvarsförbindelse att förvänta. Skulden i balansräkningen beräknas dock inte börja minska förrän på 2040-talet.

Stadens pensionsskuld är enligt fullmäktiges beslut säkrad i stadens tillgångar. Detta innebär att inga pensionsförsäkringar tecknas och inga fonderingar görs.

Kostnaden för avgiftsbestämd ålderspension och särskild löneskatt 2019 beräknas uppgå till 1 026 mnkr, en post som alltså kommer att växa med antalet anställda födda efter 1985.

Stadens externa låneskuld
uppgick vid årsskiftet till

**57,6
mdkr**

FOTO: SARA MACKEY

Händelser av väsentlig betydelse

Nedan redovisas händelser som inträffat och beslut som fattats och under året som har väsentlig betydelse för den kommunala koncernen och kommunen.

Händelser

- Stadens platssamverkan och platsaktivering har utvecklats. Särskilda satsningar har gjorts på Hässelby torg, Sergels torg och Medborgarplatsen. Centralt för satsningarna är att locka fler besökare under större delar av dygnet.
- Stadens satsning på ordningsvakter har fortsatt under året. Antalet stadsövergripande ordningsvakter har utökats.
- Ett stadsövergripande projekt för civilt försvar har påbörjats, inledningsvis med fokus på kunskapshöjande insatser.
- Arbetet för att öka tryggheten i Järva, särskilt i de områden som av polisen är klassade som särskilt utsatta, har intensifierats. Projektet Samverkan Järva, har stärkts genom att utveckla de kommunala kärnuppdragen och mobilisera och samordna stadens aktörer.
- I arbetet mot våldsbekämpande extremism (VBE) har ett flertal insatser skett under året, bland annat har ett VBE-team bildats vid socialnämnden.
- Stockholms stad har under året deltagit i försöksverksamheten Snabbare lagföring av unga lagöverträdare. Regeringen har beslutat att försöksverksamheten ska fortsätta och byggas ut till att omfatta hela Polisregion Stockholm som en åtgärd mot gängkriminalitet.
- Arbetsättet Tryggt mottagande i hemmet, med syfte att skapa en trygg och hållbar hemgång för den enskilde vid utskrivning från slutenvården, har fortsatt och är nu infört i samtliga stadsdelsnämnder.
- Staden har genomfört en upphandling av ett digitalt nyckelsystem, Smarta Lås, för brukare och anställda inom hemtjänsten som ska införas etappvis under de kommande tre åren. Syftet är att öka tryggheten och säkerheten för äldre med hemtjänst.
- Tre grundskolor har färdigställts i staden; Bobergsskolan i Norra Djurgårdsstaden, årskurs F–6, med plats för 900 elever, Sjöviksskolan i Årstadal, årskurs F–9, med plats för 1200 elever och Ekängens skola, som är en ny skolbyggnad för Johan Skytte-skolans elever i årskurs F–6.
- Under året har en stor försäljning av tomträtter till Stockholm kooperativa bostadsrättsförening genomförts liksom en försäljning i Slakthusområdet. Försäljningen i Slakthusområdet innebär att Atrium Ljungberg ska fortsätta utveckla delar av Slakthusområdet.
- Staden har inlett ett flerårigt forsknings-samarbete med KTH och Massachusetts Institute of Technology (MIT) om hur digital teknik påverkar och förändrar människors liv i urbana miljöer. Syftet är att stödja och utveckla en hållbar stadsplanering och stadsutveckling i Stockholm.
- Stadens och Sisabs första förskola byggd med passivhusteknik har invigts i Årsta. Alla delar i fastigheten samspelar för att energiförbrukningen ska bli så låg som möjligt.

Beslut

- Staden har tagit fram förslag till ett nytt trygghets- respektive säkerhetsprogram vilka slår fast övergripande mål för stadens arbete för åren 2020–2023, de är planerade att antas under 2020.
- Kommunerna och Region Stockholm har antagit den Regionala överenskommelsen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård i Stockholms län som trädde i kraft 1 januari 2020.
- Kommunfullmäktige har beslutat att anta en överenskommelse med Storsthlm om bibehållit kostnadsansvar vid flyttning till särskilt boende mellan kommunerna i Stockholms län.
- Kommunfullmäktige har fattat inriktningsbeslut för Södra Solvallastaden. Inom området föreslås bebyggelse om cirka 1700–2200 bostäder, verksamheter, hotell en grundskola F–9 samt ett antal förskolor.
- Kommunfullmäktige har fattat inriktningsbeslut för Gjutmästaren. Inom fastigheterna Gjutmästaren 6 och 9 i Ulvsunda industriområde planeras för en omvandling av området kring före detta Pripps bryggeri.
- Kommunfullmäktige har fattat inriktningsbeslut för Riksby. I Riksby planeras för 3000–4000 bostäder, verksamheter, förskolor och skolor, idrott och rekreation samt förbättrad park- och grönstruktur.
- Kommunfullmäktige har fattat genomförandebeslut för Mälaräng som är ett av de större delprojekten inom Fokus Skärholmen. I området planeras för sammanlagt cirka 1100 bostäder, två förskolor, en ny F–9-skola med 900 elevplatser samt tillkommande ytor för handel och lokaler i bottenvåningar.
- En överenskommelse om förskottering, av tidigare avtalad kommunal medfinansiering av spårbunden kollektivtrafik, har träffats mellan Region Stockholm och berörda kommuner för att tidigare lägga planeringsfasen för Tunnelbanan Älvsjö-Fridhemsplan, Roslagsbanan till City och Spårväg Syd.

Förväntad utveckling

Observera att underlaget i kapitlet togs fram innan effekterna av Coronapandemin var kända.

Högonkonjunkturen är över

Efter flera år av återhämtning har världsekonomin gått in i en fas med mer dämpad tillväxt. Under 2019 präglades den globala ekonomin av handelskonflikten mellan USA och Kina samt av osäkerheten kring Brexit. Kinas ekonomi växte med 6,1 procent, vilket är den lägsta tillväxten på 29 år, samtidigt som den amerikanska ekonomin fortsatte att utvecklas bra med en mycket låg arbetslöshet. Internationella valutafonden (IMF) beräknar att hela världsekonomin växte med 2,9 procent under 2019, efter en ökning med 3,5 procent 2018. Tillväxten beräknas tillta något under 2020 och 2021, med ökning på 3,3 respektive 3,4 procent.

Även den svenska ekonomin är inne i en avmattningsfas. Svensk BNP utvecklades svagt under 2019 och beräknas ha ökat med 1,2 procent. Konjunkturinstitutet bedömer att BNP-tillväxten minskar ytterligare under år 2020

och kommer att hamna på 0,7 procent, ett läge som kan beskrivas som mild lågkonjunktur. Bostadsbyggandet beräknas falla ytterligare något under 2020, även om merparten av nedgången förväntas vara över. Den försvagning på arbetsmarknaden som började märkas under 2019 beräknas fortgå också under 2020. Sysselsättningsgraden sjunker därför något, och andelen arbetslösa beräknas fortsätta stiga under 2020 och 2021. I slutet av december 2019 uppgick andelen arbetslösa till 6,9 procent av arbetskraften och enligt Konjunkturinstitutet når arbetslösheten 7,4 procent år 2021.

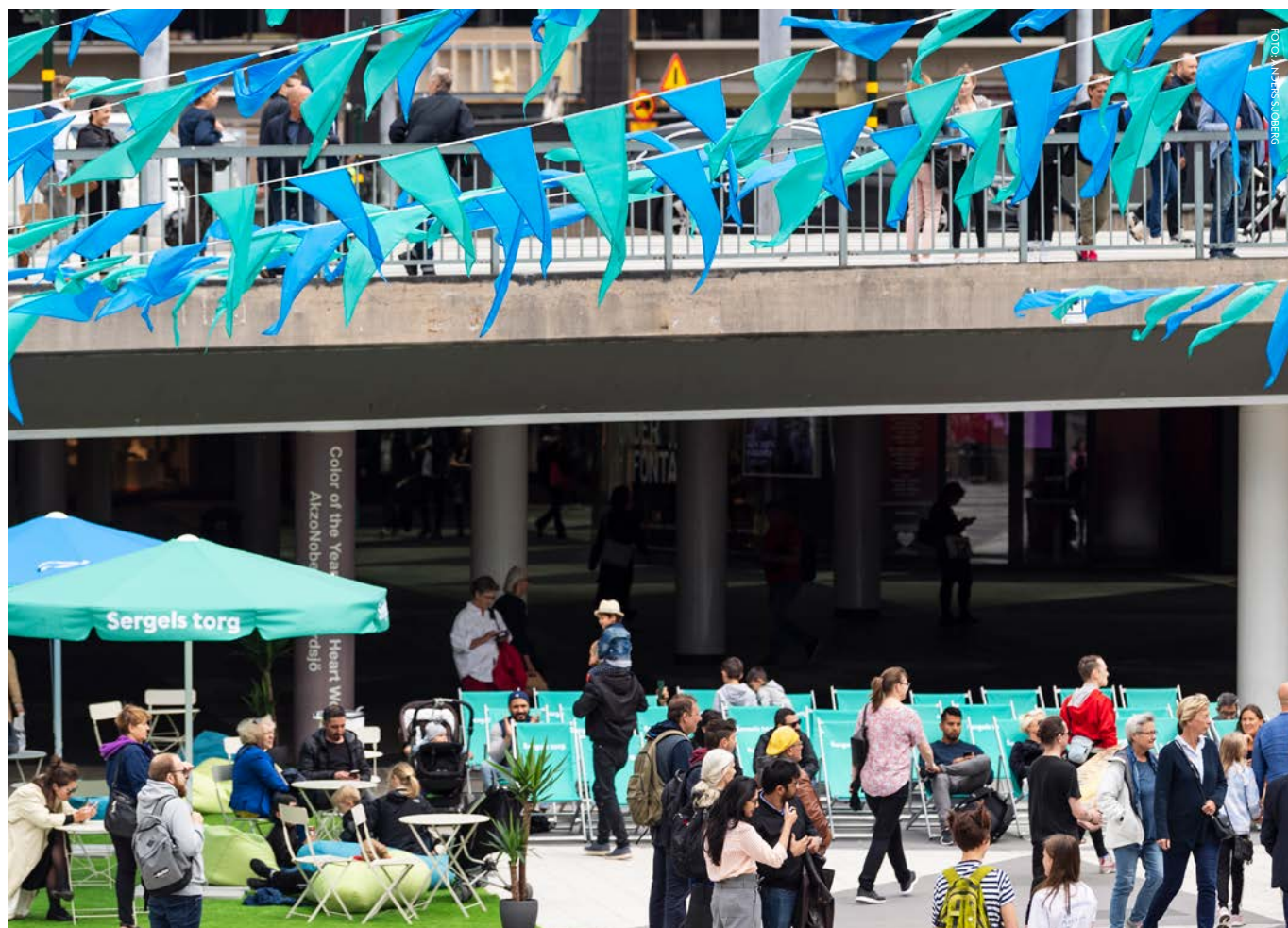
Svagare skatteunderlagsutveckling

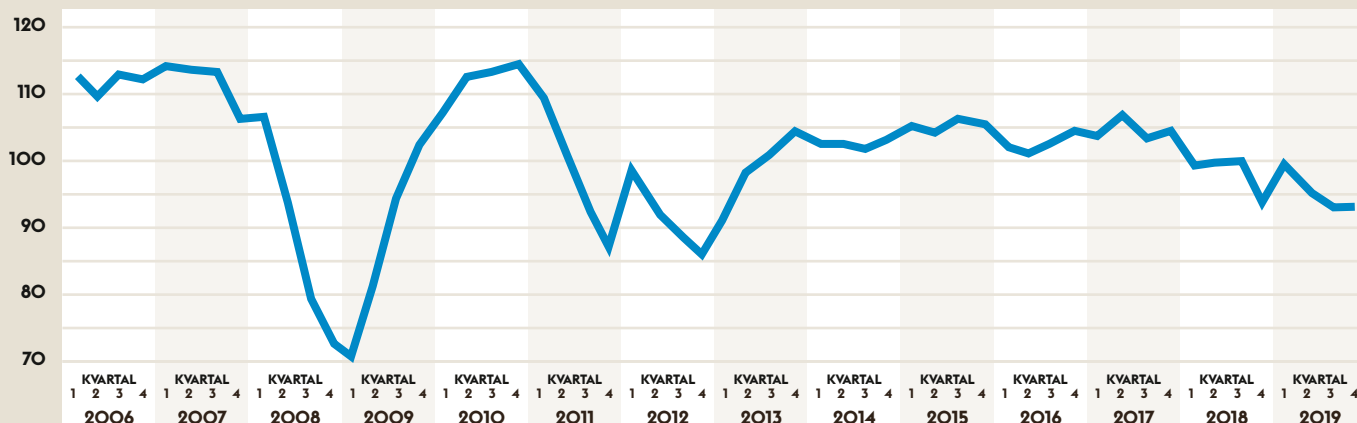
Stockholms stads ekonomi är i hög grad beroende av hur samhällsekonomin utvecklas eftersom stadens finansiering till övervägande del bygger på skatteintäkter. Till följd av sämre konjunktur räknar Sveriges Kommuner

och Regioner (SKR) med en inbromsning av skatteunderlagstillväxten i Sverige under år 2020. Orsaken är främst en minskning av antalet arbetade timmar. Tillväxten i skatteunderlaget beräknas uppgå till 2,6 procent 2020, vilket kan jämföras med det historiska genomsnittet de senaste decennierna på cirka 4 procent per år.

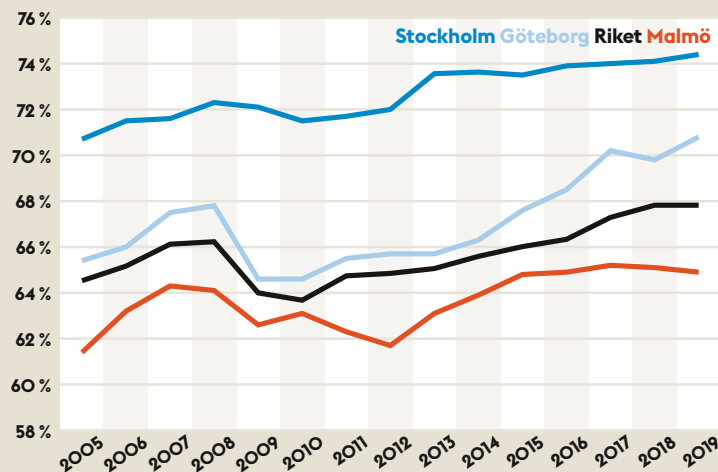
Tecken på att konjunkturen i Stockholm försvagas

Även konjunkturen i Stockholm visar tecken på att mattas av. Handelskammarens konjunkturbarometer, som läser av framtidsstron hos företag och hushåll i Stockholms län, visar på ett konjunkturläge som är sämre än normalt. Under tredje kvartalet 2019 försvagas konjunkturindikatorn med närmare tre enheter till 93. Det innebär att företagen bedömer att konjunkturen är sämre än den historiska normalnivån och att hushållen i Stockholms län har en lägre tilltro till ekonomin än normalt (100). Sett till de senaste årens konjunktur befinner sig Stockholmsekonomin nu i en tydlig avmattningsfas. Se figur 1 på sidan 16.

Figur 1 Stockholmsbarometern i ett längre tidsperspektiv

Fotnot: Barometerindikator baserad på både hushåll och företag i Stockholm. Index, medelvärde = 100. Säsongsrensade värden.
Källa: Konjunkturinstitutet och Stockholms Handelskammare

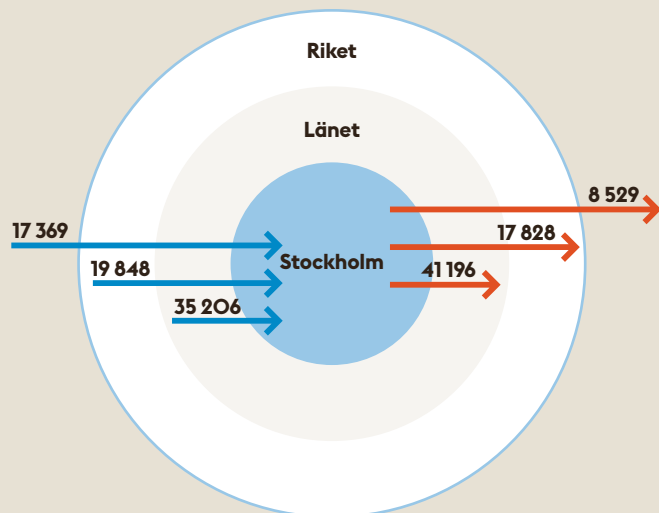
Figur 2 Sysselsatta som andel av befolkningen 15–74 år, storstäder

Fotnot: Statistiken är reviderad för perioden juli 2018–september 2019. Källa: SCB/AKU

Figur 3 Sysselsättningsnyckeltal för staden

Nyckeltal	2018	2019	Förändring
Sysselsättningsgrad, 15–74 år*	74,7 %	74,4	+0,3 p.e.
Relativ arbetslöshet i procent av arbetskraften*	5,4 %	6,1	+0,7 p.e.
Inskrivna öppet arbetslösa (dec)**	18 844	20 555	+9,1 %
Nyanmälda platser (dec)**	18 969	13 512	-28,8 %
Nystartade företag***	12 809	13 148	+2,6 %

Källor: *SCB, **Arbetsförmedlingen, ***Bolagsverket

Figur 4 Flyttningar till och från Stockholms stad 2019

Flyttningsnetto för Stockholm*	
Totalt	4 870
därav utlandet	8 840
därav övriga län	2 020
därav Stockholms län	-5 990

* Inflyttning minus utflyttning

Sysselsättningstillväxten avtar något

Trots en svagare konjunktur har sysselsättningen utvecklats relativt bra i Stockholms stad under 2019, se figur 2. Antalet sysselsatta i åldern 15–74 år ökade med 1,6 procent 2019 jämfört med 2018. Det är en lägre tillväxttakt än föregående år men högre än genomsnittet för riket, där sysselsättningen ökade med 0,7 procent. Sysselsättningsgraden som mäter andelen sysselsatta i procent av befolkningen fortsätter att öka och ligger på 74,4 procent, vilket är betydligt högre än i övriga riket och i de andra storstäderna.

Arbetslösheten stiger

Under 2019 skedde ett trendbrott där arbetslösheten började stiga efter att ha minskat under en längre period. I slutet av december ökade antalet inskrivna öppet arbetslösa i Stockholms stad med drygt 1 700 till 20 555 personer jämfört med december föregående år. Under samma period ökade arbetslöshetsnivån med 0,7 procentenheter till 6,1 procent. Se figur 3 sysselsättningsnyckeltal för staden.

Arbetsförmedlingens prognos för 2020 visar att arbetsmarknaden i Stockholm fortsätter att vara god de närmaste åren med en hög efterfrågan på arbetskraft. Bristen på arbetskraft är fortfarande ett hinder för jobbtillväxten i Stockholm. Obalansen mellan arbetsgivarnas efterfrågan och arbetskraftsutbudets kompetens kvarstår. Många inskrivna arbetslösa har en svag position på arbetsmarknaden. Arbetslösheten är avsevärt högre bland utrikesfödda personer, men den största skillnad i arbetslöshetsnivå finns mellan personer med kortare eller längre utbildning. Gymnasiekompetens är ofta ett grundkrav från länets arbetsgivare och utbildning är en allt viktigare del i arbetsmarknadspolitiken.

Stockholm en allt attraktivare besöksort

En tydlig värdemätare på Stockholms attraktivitet är besöksnäringens utveckling. 2019 blev ännu ett rekordår för Stockholms besöksnäring med drygt 15,2 miljoner gästnätter i länet, varav 10,2 miljoner i Stockholms stad. I dessa siffror ingår inte övernattnings som till exempel Airbnb och liknande plattformar samt övernattnings från de som besöker och bor hos släkt och vänner. Tyskland återtar förstaplatsen vad gäller antal utländska gästnätter, följt av USA och Storbritannien.

Fortsatt hög befolkningsökning

Under 2019 ökade Sveriges folkmängd med 97 404 invånare till drygt 10,3 miljoner invånare, vilket var en något lägre ökning jämfört med åren innan. Stockholms län ökade med 32 957 personer till 2 377 081.

974 073

personer bodde i Stockholms stad vid årsskiftet 2019/2020.

12 946

barn föddes i Stockholms stad under året.

Det innebär att länet stod för 34 procent av Sveriges folkökning, vilket är en något högre andel än 2018, då länets andel var 32 procent av folkökningen.

Stockholms stad hade vid årsskiftet en folkmängd på 974 073 och ökningen uppgick till 11 919 personer. Det föddes 12 946 barn i Stockholms stad under 2019, vilket är 65 färre än under 2018. Antalet avlidna var också något färre än 2018 och sammantaget uppgick födelseöverskottet till 6 677 personer år 2019, vilket innebär ett ökat netto jämfört med 2018.

Flyttningar till och från Stockholms stad 2019

Figur 4 till vänster illustrerar flyttningar till och från Stockholms stad under år 2019. Det totala antalet flyttningar över kommungränsen var drygt 140 000. Den översta pilen i diagrammet illustrerar utrikesflytt till och från Stockholms stad, vilket resulterar i ett positivt flyttnetto mot utlandet motsvarande 8 840 personer. Pilarna i mitten visar flyttströmmarna gentemot övriga län i Sverige (+2 020), och de nedersta pilarna visar flyttningarna från och till övriga Stockholms län (-5 990).

Både in- och utflyttningen mot kommuner i övriga länet har haft en stigande trend som ligger i linje med den ökade folkmängden. Men de senaste åren har utflyttningen ökat mer markant, både till övriga länet och till övriga riket. Det förklaras av de stora grupperna födda i slutet av 80-talet och början av 90-talet som nu kommer upp i familjebildande åldrar och letar efter en större bostad. Generellt är bostäderna större i de övriga kommunerna i länet och det mönster som syns idag med en ökad utflyttning, framkom

även tydligt när 40-talisterna och 60-talisterna var i familjebildande åldrar. Förbättrade pendlingsmöjligheter, i kombination med bostadsbrist i hela länet, gör att allt fler nu också letar sig över länsgränsen i jakten på sin nya bostad.

Demografiska utmaningar och stora investeringsbehov

Den starka befolkningstillväxten är ett kvitto på att staden och regionen är attraktiv. Samtidigt innebär den starka befolkningstillväxten en stor utmaning och stora investeringar. Fler bostäder, kommersiella lokaler samt lokaler för offentlig service, inte minst skollokaler, kommer att behövas och kollektivtrafiken och övrig infrastruktur behöver byggas ut. Samtidigt ökar också andelen äldre och allt färre behöver försörja allt fler. I Stockholms stad väntas antalet personer som är över 80 år öka med omkring 49 procent fram till 2028, och med 100 procent till år 2040. Efterfrågan på vård och omsorg kommer att öka samtidigt som behoven förändras. Valfärden står inför en stor strukturuomvandling som kommer att kräva nya arbetssätt och en smart användning av ny teknik.

Den höga investeringsvolymen gör att det är av yttersta vikt att stadens nämnder och bolagsstyrelser arbetar med styrning och uppföljning av investeringsprojekten. Vilken investeringstakt som är ekonomiskt hållbar beror inte bara på storleken på investeringarna, utan även på i vilken grad investeringarna finansieras med egna eller lånade medel. Kommunkoncernens egenfinansieringsgrad uppgår till i genomsnitt 60 procent för perioden 2014–2019. Detta har medfört att kommunkoncernens skuld har mer än dubblats under motsvarande period.

Väsentliga personalförhållanden

FOTO: HENRIK TINGG

Sjukfrånvaron minskar

Staden använder två metoder för att mäta sjukfrånvaro. Dels mäts sjukfrånvaron enligt det lagstadgade kravet, dels enligt en stadsintern definition i indikatorn *Sjukfrånvaro*. Mätmetoderna har olika kvaliteter. Sjukfrånvaron enligt de lagstadgade kraven ger en god ögonblicksbild av nivån på sjukfrånvaron och jämförbarhet med andra kommuner och landsting. Sjukfrånvaron enligt stadens egen mätmetod ger en bättre bild av utvecklingstrenden och är därför ett bättre underlag för uppföljning och analys.

När inte annat anges är uppgifterna för sjukfrånvaron i stadens redovisningar framtagna enligt stadens egen mätmetod. Den lagstadgade redovisningen av sjukfrånvaron utgår från en delvis annan beräkningsgrund än stadens interna mätmetod. Stadens metod

ställer sjukfrånvaron i relation till avtalad arbetstid. Den lagstadgade redovisningen ställer sjukfrånvaron i relation till ordinarie arbetstid, vilket innebär att frånvaro utan lön till exempel vid föräldraledighet eller tjänstledighet inte ingår. Att frånvaro utan lön exkluderas gör att ordinarie arbetstid blir lägre än den arbetstid som räknas med i stadens interna mätmetod. Följden blir att sjukfrånvaro enligt den lagstadgade redovisningen blir högre än stadens sjukfrånvaroindikator.

Den totala sjukfrånvaron mätt enligt lagens krav har under perioden 2018 till 2019 minskat med 0,1 procentenhet från 7,0 procent till 6,9 procent. Andelen av den totala sjukfrånvaron som varat 60 dagar eller längre var 46,5 procent. Motsvarande andel för 2018 var 45,9 procent. Det är en ökning med

0,6 procentenheter. Redovisning av stadens arbete inom arbetsmiljö och hälsa finns längre fram, under verksamhetsområdesmålet ”Stockholm använder skattemedlen effektivt till största nytta för stockholmarna”.

Stadens bolag har en lägre sjukfrånvaro än stadens nämnder. Då bolagen räknas in är den totala sjukfrånvaron 6,0 procent vilket är en minskning jämfört med 2018 då den sammanlagda sjukfrånvaron var 6,1 procent.

Medarbetarna i siffror

I december 2019 var totalt 44 813 personer anställda i Stockholms stad. Av dessa var 41 783 anställda i stadens nämnder och 3 030 var anställda i stadens bolag. Tre av fyra anställda var kvinnor. I tabellen här intill redovisas antal anställda fördelade per verksamhetsområde.

Ungefär 3 av 4 anställda i
Stockholms stad är kvinnor.

44 813

personer var anställda i
Stockholms stad i december 2019.

Sjukfrånvaro enligt lagstadgat krav 2019-01-01–2019-12-31

	Totalt	Kvinnor	Män	Åldersgrupper		
				–29	30–49	50–
Sjukfrånvaro i procent av ordinarie arbetstid	6,9	7,7	4,8	6,2	6,6	7,5
Andel av total sjukfrånvaro som varat 60 dagar och mer	46,5					

Sjukfrånvaro, enligt stadens egen mätmetod, 2019-01-01–2019-12-31

Sjukfrånvaro i procent av avtalad arbetstid	Totalt	Kvinnor	Män
Korttidsfrånvaro, dag 1–14	2,1	2,2	1,8
Långtidsfrånvaro, dag 15–	4,0	4,5	2,3
Totalt	6,0	6,7	4,1

Antal anställda (månadsavlönade) fördelade på verksamhetsområden

Verksamhetsområde	2019			2018	Förändring mellan åren
	Kvinnor	Män	Totalt	Totalt	
Politisk verksamhet och gemensam administration	1 366	580	1 946	1 951	-5
Individ- och familjeomsorg	3 137	853	3 990	4 120	-130
Infrastruktur, stadsmiljö, skydd	710	519	1 229	1 214	15
Förskoleverksamhet och skolbarnomsorg	9 845	1 815	11 660	11 846	-186
Utbildning	9 245	3 831	13 076	12 701	375
Äldreomsorg	4 462	1 010	5 472	5 547	-75
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	1 642	571	2 213	2 224	-11
Fritid och kultur/allmän fritidsverksamhet	982	772	1 754	1 890	-136
Affärsverksamhet, näringsliv och bostäder	207	159	366	365	1
Övrig verksamhet, särskilda insatser	49	28	77	78	-1
Koncernen Stockholms Stadshus AB	1 313	1 717	3 030	2 956	74
Totalt	32 958	11 855	44 813	44 892	-79
Årsarbetare	31 948	11 505	43 453	43 469	-16

Utöver den månadsavlönade personalen har timavlönad personal arbetat motsvarande 3 340 årsarbeten. Den timavlönade personalens arbete har ökat med 0,8 procent jämfört med 2018. Siffran avser endast förvaltningarna, ej bolagen.

Styrning och uppföljning av den kommunala verksamheten

Kommunstyrelsens uppsiktsplikt

Uppsiktsplikt innebär enligt kommunallagens definition att kommunstyrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter. Detta gäller såväl för stadens nämnder som för stadens hel- och delägda aktiebolag, se bilaga 4. Som ett led i uppsiktsplikten har kommunstyrelsen granskat nämndernas verksamhetsplaner inklusive väsentlighet- och riskanalyser för 2019. I de fall nämnderna hade angivit för låga årsmål för indikatorer har de uppmanats att återkomma med mer ambitiösa värden i syfte att säkra uppfyllelsen av kommunfullmäktiges årsmål. Uppsiktsplikten har även utövats genom kommunstyrelsens uppföljning i tertialrapporterna och årsredovisningen för hela kommunkoncernen.

Kommunstyrelsen ska årligen fatta beslut om de hel- och delägda aktiebolagen har bedrivit sin verksamhet i enlighet med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna. Kommunstyrelsen anser att bolagen i koncernen Stockholms Stadshus AB under föregående kalenderår har bedrivit en verksamhet förenlig med det fastställda ändamålet.

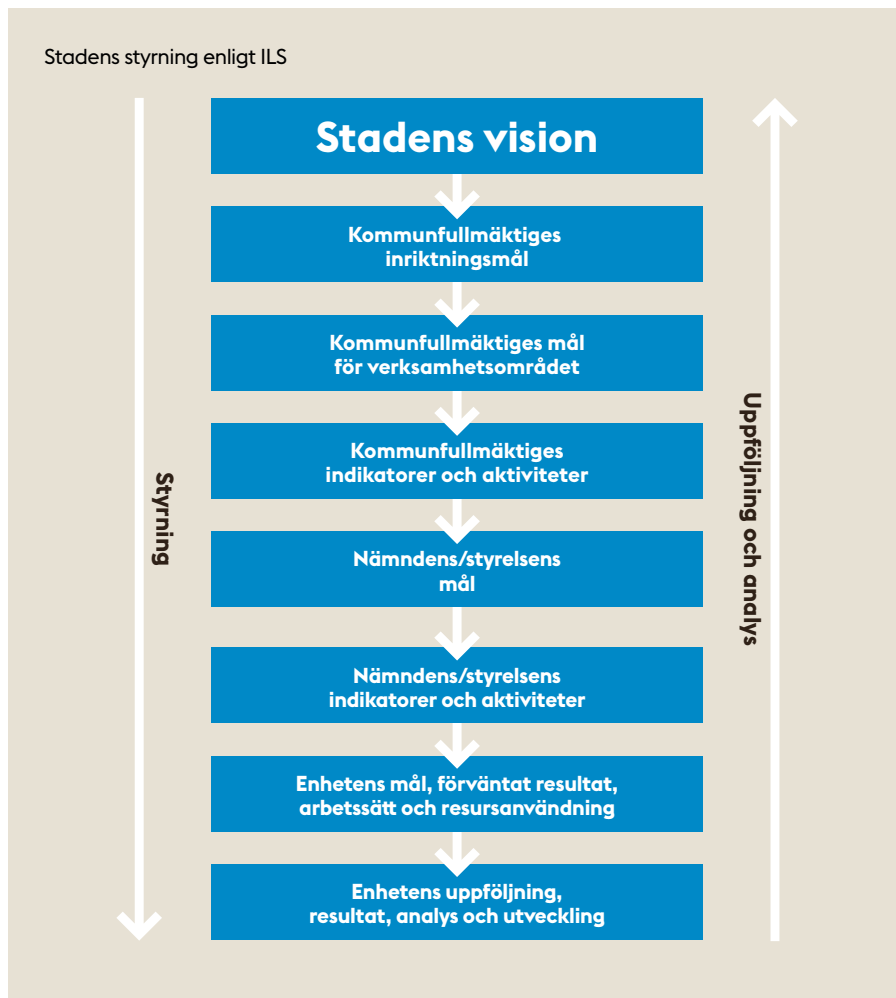
Stadens lednings- och styrsystem

All planering och uppföljning sker i enlighet med stadens styrmodell, ILS, integrerat system för ledning och styrning av verksamhet och ekonomi. Som stöd i arbetet finns ett webbaserat verktyg (ILS-webb) som används på alla nivåer i staden.

I budgeten för varje år fastställer kommunfullmäktige inriktningsmål, mål för verksamhetsområdena, indikatorer och aktiviteter som tillsammans mäter måluppfyllelse. För varje indikator fastställer kommunfullmäktige ett årsmål. Nämnderna och bolagsstyrelserna konkretiserar kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdena genom nämndens respektive bolagsstyrelsens mål.

Intern kontroll

Under året har staden fortsatt att vidareutveckla arbetet med intern kontroll. I utvecklingsarbetet har fokus varit på att stärka kunskapen om intern kontroll, förtydliga ansvar och roller samt att förbättra stadens arbete med dokumentation och uppföljning. Stadens tillämpningsanvisningar har uppdaterats, bland annat för att förtydliga vilka krav som ställs på nämnder och bolagsstyrelser. För att förenkla dokumentation

och uppföljning av arbetet med intern kontroll har stadens digitala systemstöd vidareutvecklats. Även utbildningar och workshops har genomförts för stadens chefer och medarbetare. Arbetet med stadens interna kontroll är integrerat i stadens ledning och styrning. Samtliga nämnder ska årligen genomföra en väsentlighets- och riskanalys där åtgärder, vid behov, identifieras som syftar till att minska risk och konsekvens. Utifrån väsentlighets- och riskanalysen ska nämnderna ta fram en internkontrollplan och under året följa upp den interna kontrollen.

Nämndernas bedömning av den interna kontrollen

Alla nämnder utom två bedömer att den interna kontrollen har varit tillräcklig under året. De två nämnderna bedömer sin interna kontroll som

delvis tillräcklig och beskriver att de behöver utveckla dokumentationen av genomförda kontroller, uppföljningen av planerade åtgärder samt egenkontroll. Stadsledningskontoret följer systematiskt upp nämndernas arbete med intern kontroll och för dialog med nämnderna om eventuella utvecklingsbehov. Stadsledningskontoret kan konstatera att arbetet med den interna kontrollen har utvecklats under året, framförallt nämndernas uppföljning. Samtliga nämnder har gjort en väsentlighets- och riskanalys, tagit fram en internkontrollplan och följt upp arbetet.

Översikt över verksamhetens utveckling

Allmänt	2015	2016	2017	2018	2019
Folkmängd	923 516	935 619	949 761	962 154	974 073
riksandel, procent	9,4	9,4	9,4	9,4	9,4
procent av folkmängden 15–74 år	73,4	73,9	74,00	74,1	74,4
Arbetslöshetstal, procent av arbetskraften 15–74 år	6,9	6,1	6,1	5,4	6,1
Beskattningsbar inkomst, mnkr*	220 055	233 635	245 950	257 681	270 142
per invånare, kr**	241 292	252 985	262 874	271 311	280 768
riksgenomsnittet för d:o kr	194 220	201 878	208 818	215 942	221 097
Total kommunal skattesats:					
Stockholm, kr	29,86	30,06	29,98	29,98	29,82
Varav staden:	17,68	17,90	17,90	17,90	17,74
församlingarna	-	-	-	-	-
Regionen	12,10	12,08	12,08	12,08	12,08
Begravningsavgift	0,075	0,075	0,075	0,075	0,065
Total kommunal medelskattesats, riket, kr	31,99	32,10	32,12	32,12	32,19
Konsumentprisindex, årsmedeltal för riket (1980=100)	313,35	316,43	322,11	328,40	334,26
Inflation (årsgenomsnitt), procent	0,0	1,0	1,8	2,0	1,7

Stadens verksamhet	2015	2016	2017	2018	2019
Årets förändring av eget kapital, mnkr	1 924	4 643	2 361	3 176	2 728
Årets resultat enligt balanskravet, mnkr	1 560	4 225	828	2 613	1 006
Verksamhetens kostnader, mnkr	48 350	51 887	52 947	54 877	56 553
Verksamhetens intäkter inkl skatt och generella statsbidrag, mnkr	49 229	53 188	54 821	56 266	57 458
Tillgångar, mnkr	133 427	138 735	147 274	159 061	170 714
per invånare, kr	144 477	148 282	155 064	165 318	175 258
Skulder, mnkr	70 671	71 336	77 514	86 125	95 050
varav avsättningar	12 565	14 265	17 646	18 265	18 768
skulder per invånare, kr	76 524	76 245	81 614	89 512	97 580
Eget kapital, mnkr	62 756	67 399	69 760	72 937	75 664
per invånare, kr	67 953	72 037	73 450	75 806	77 678
Soliditet, %	34	36	36	35	35
Investeringar (brutto), mnkr	4 923	5 759	5 908	7 349	7 433
Antal anställda, ca	38 325	39 868	40 691	42 231	42 079
motsv. heltidsanställningar, ca	36 765	38 267	39 302	40 594	40 503
Löner och lönebikostnader, mnkr	17 864	19 501	20 593	21 780	22 581

Majoritetsägda aktiebolags verksamhet	2015	2016	2017	2018	2019
Antal här inräknade bolag/koncerner	18	18	18	18	18
Balansomslutning, mnkr	122 325	137 934	143 424	151 125	158 807
Omsättning, mnkr	15 214	15 980	16 320	17 224	17 773
Resultat efter skatt, mnkr	1 086	1 347	1 913	1 597	2 577
Eget kapital, mnkr	60 704	57 974	63 681	63 510	64 167
Investeringar (brutto), mnkr	10 936	10 374	10 923	12 690	12 982
Antal anställda, omräknade till heltidsanställningar	2 817	2 895	3 103	3 236	3 306
Löner, mnkr	1 374	1 437	1 511	1 610	1 687

* Taxeringsår

** Antal invånare taxeringsåret

*** Summeringarna avser inte den sammanställda redovisningen (kommunkoncernen) utan endast summan av de ingående bolagen

Årsboks slut

Resultaträkning						
		Staden			Den kommunala koncernen	
mnr	Not	2019-12-31	2018-12-31	2019 Budget	2019-12-31	2018-12-31
Verksamhetens intäkter	1	12 340,0	12 297,6	8 474,3	25 145,2	24 473,9
Jämförelsestörande intäkter	2	2 525,0	3 041,6	0,0	3 082,6	3 126,9
Verksamhetens kostnader	3,4	-56 553,1	-54 882,5	-53 423,3	-63 787,9	-61 759,6
Jämförelsestörande kostnader	5	-592,2	-1 600,7	0,0	-625,8	-1 623,6
Avskrivningar	6	-1 578,7	-1 448,5	-1 412,7	-5 642,1	-5 204,4
Verksamhetens nettokostnader		-43 859,0	-42 592,5	-46 361,7	-41 828,1	-40 986,8
Skatteintäkter	7	49 184,8	47 714,0	49 069,3	49 184,8	47 714,0
Generella statsbidrag och utjämning	8	-4 066,9	-3 745,3	-4 263,7	-4 066,9	-3 745,3
Resultat från andelar i intresseföretag	9				242,8	555,8
Verksamhetens resultat		1 258,9	1 376,2	-1 556,1	3 532,6	3 537,7
Finansiella intäkter	10	2 199,8	2 450,5	2 306,2	323,6	145,8
Finansiella kostnader	11	-731,1	-650,2	-750,0	-700,6	-600,3
Resultat efter finansiella poster		2 727,6	3 176,4	0,1	3 155,6	3 083,2
Extraordinära poster		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets resultat		2 727,6	3 176,4	0,1	3 155,6	3 083,2
Avgår jämförelsestörande intäkt	12	-1 721,2	-563,1	0,0	-	-
Årets resultat efter balanskravsjusteringar		1 006,4	2 613,3	0,1	-	-

Beloppen i tabellerna är avrundade och summerar därför inte exakt. Förklarande noter återfinns under kapitlet Noter längre fram i årsredovisningen.

Balansräkning					
		Staden		Den kommunala koncernen	
mkr	Not	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Tillgångar					
Anläggningstillgångar					
Immateriella anläggningstillgångar					
Immateriella anläggningstillgångar	13	-	-	85,0	69,5
Summa immateriella anläggningstillgångar		-	-	85,0	69,5
Materiella anläggningstillgångar					
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	14	56 001,7	55 061,5	149 198,9	142 839,5
Maskiner och inventarier	15	939,4	829,2	10 746,6	9 411,0
Pågående ny-, till- och ombyggnader	16	26 373,0	21 787,2	48 716,5	43 187,8
Summa materiella anläggningstillgångar		83 314,1	77 677,8	208 662,1	195 438,2
Finansiella anläggningstillgångar					
Aktier och andelar	17	4 388,8	4 265,6	3 607,5	3 245,3
Kapitalandel intresseföretag	18	-	-	5 913,5	6 095,6
Långfristiga fordringar	19	16,1	16,9	82,3	77,9
Summa finansiella anläggningstillgångar		4 404,9	4 282,5	9 603,3	9 418,8
Summa anläggningstillgångar		87 719,0	81 960,3	218 350,3	204 926,6
Omsättningstillgångar					
Exploateringsfastigheter	20	1 328,1	1 727,8	1 328,1	1 727,8
Varulager och pågående arbete	21	3,4	4,8	41,1	41,6
Kortfristiga fordringar	22	81 643,7	75 303,3	4 762,4	4 811,9
Kortfristiga placeringar	23	12,6	14,8	135,2	196,9
Kassa och bank	24	7,7	50,0	167,0	59,1
Summa omsättningstillgångar		82 995,3	77 100,7	6 433,6	6 837,3
Summa tillgångar		170 714,3	159 061,0	224 783,9	211 763,9
Eget kapital och skulder					
Eget kapital	25,26				
Årets resultat enl resultaträkning		2 727,6	3 176,4	3 155,6	3 083,2
Resultatutjämningsreserv		0,0	0,0	0,0	0,0
Övrigt eget kapital		72 936,6	69 760,2	123 985,3	120 902,7
Summa eget kapital		75 664,2	72 936,6	127 140,9	123 985,9
Avsättningar					
Pensioner och liknande förpliktelser	27	7 392,0	6 620,6	9 700,8	8 788,6
Uppskjuten skatteskuld				1 635,8	1 482,1
Övriga avsättningar	28	11 376,5	11 643,8	11 541,3	11 836,4
Summa avsättningar		18 768,4	18 264,5	22 877,8	22 107,1
Långfristiga skulder					
Obligationslån	29	31 608,0	27 830,5	31 608,0	27 830,5
Reverslån	30	15 756,5	12 700,0	15 756,5	12 700,0
Statliga lån		-	-	-	-
Övriga långfristiga skulder	31	772,8	562,1	1 230,5	953,1
Summa långfristiga skulder		48 137,4	41 092,6	48 595,1	41 483,5
Kortfristiga skulder					
Kortfristiga skulder	32	17 658,2	19 081,2	15 648,6	16 486,6
Kortfristiga lån	33	10 486,1	7 686,3	10 521,5	7 700,7
Summa kortfristiga skulder	34	28 144,3	26 767,4	26 170,2	24 187,4
Summa eget kapital och skulder		170 714,3	159 061,0	224 783,9	211 763,9
Ställda panter		-	-	-	-
Ansvars- och borgensförbindelser	35	484,9	411,9	507,2	498,8
Pensionsskuld ansvarsförb inkl löneskatt	36	16 366,1	16 735,8	16 366,1	16 735,8
Derivatinstrument; marknadsvärde	37	5,5	-291,9	5,5	-291,9
Finansiella leasingavtal erlaggs	38	22,5	0,0	113,8	91,6
Leasingavtal operationell leasing erlaggs	38	12 001,4	11 329,6	4 237,6	4 465,1
Leasingavtal operationell leasing erhålls	38	-	-	29 960,0	23 439,1
Efterutdelning 2012 §5:1 allbolagsl kvarstår	39	62,2	103,2		
Efterutdelning 2013 §5:1 allbolagsl kvarstår	39	1 062,1	1 234,2		
Efterutdelning 2014 §5:1 allbolagsl kvarstår	39	265,7	265,7		
Kommunens andel i kommunala koncernföretag	40	-	-		

Kassaflödesanalys

Staden

Den kommunala koncernen

Mnkr	Not	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Den löpande verksamheten					
Årets resultat		2 727,6	3 176,4	3 155,6	3 083,2
Återläggning reavinst/realförluster	41	-2 453,1	-2 552,1	-2 738,8	-2 617,0
Justering för ej likviditetspåverkande poster	42	2 525,2	2 507,1	6 522,1	5 773,5
Minskning av avsättningar pga utbetalningar	43	-50,0	-77,7	-50,0	-77,7
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital		2 749,8	3 053,7	6 888,9	6 161,9
Ökning/minskning kortfristiga fordringar	44	-6 338,2	-6 516,0	104,8	390,7
Ökning/minskning förråd och varulager		1,4	-0,7	0,5	1,5
Ökning/minskning kortfristiga skulder	45	627,6	486,6	1 792,6	1 225,5
Kassaflöde från den löpande verksamheten		-2 959,4	-2 976,4	8 786,8	7 779,5
Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur*					
Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur		-399,8	-364,2	-399,8	-364,2
Investeringsverksamheten					
Investering i immateriella anläggningstillgångar	46	-	-	-4,6	-6,6
Försäljning av dotterföretag		-	-	221,9	0,0
Investering i materiella anläggningstillgångar	47	-7 310,6	-7 098,1	-19 910,3	-19 562,6
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	48	2 942,0	3 207,5	3 845,7	3 275,0
Investering i finansiella anläggningstillgångar	49	-123,8	-240,7	-300,4	-240,7
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar	50	0,7	13,5	7,0	6,2
Övrig förändring anläggningstillgångar		-	-	-	-
Kassaflöde från investeringsverksamheten		-4 491,8	-4 117,8	-16 140,7	-16 528,7
Finansieringsverksamheten					
Nyupptagna lån		16 628,6	13 439,4	16 628,6	13 439,4
Amortering av långfristiga skulder		-5 626,6	-5 430,0	-5 626,6	-5 430,0
Ökning/minskning av långfristiga skulder	51	-3 943,6	-31,4	-3 890,5	1 498,8
Ökning/minskning av långfristiga fordringar		0,8	0,8	0,8	0,8
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		7 059,2	7 978,7	7 112,3	9 508,9
Årets kassaflöde	52	-791,7	520,2	-641,4	395,5
Likvida medel vid årets början		50,0	-470,2	59,1	-336,4
Likvida medel vid periodens slut	53	-741,7	50,0	-582,3	59,1
Räntebärande nettotillgång/skuld		12 356,8	14 878,2	-44 987,6	-38 426,2
Räntebärande nettotillgång/skuld vid årets början		14 878,2	15 940,9	-38 426,2	-29 324,8
Räntebärande nettotillgång/skuld vid periodens slut		12 356,8	14 878,2	-44 987,6	-38 426,2

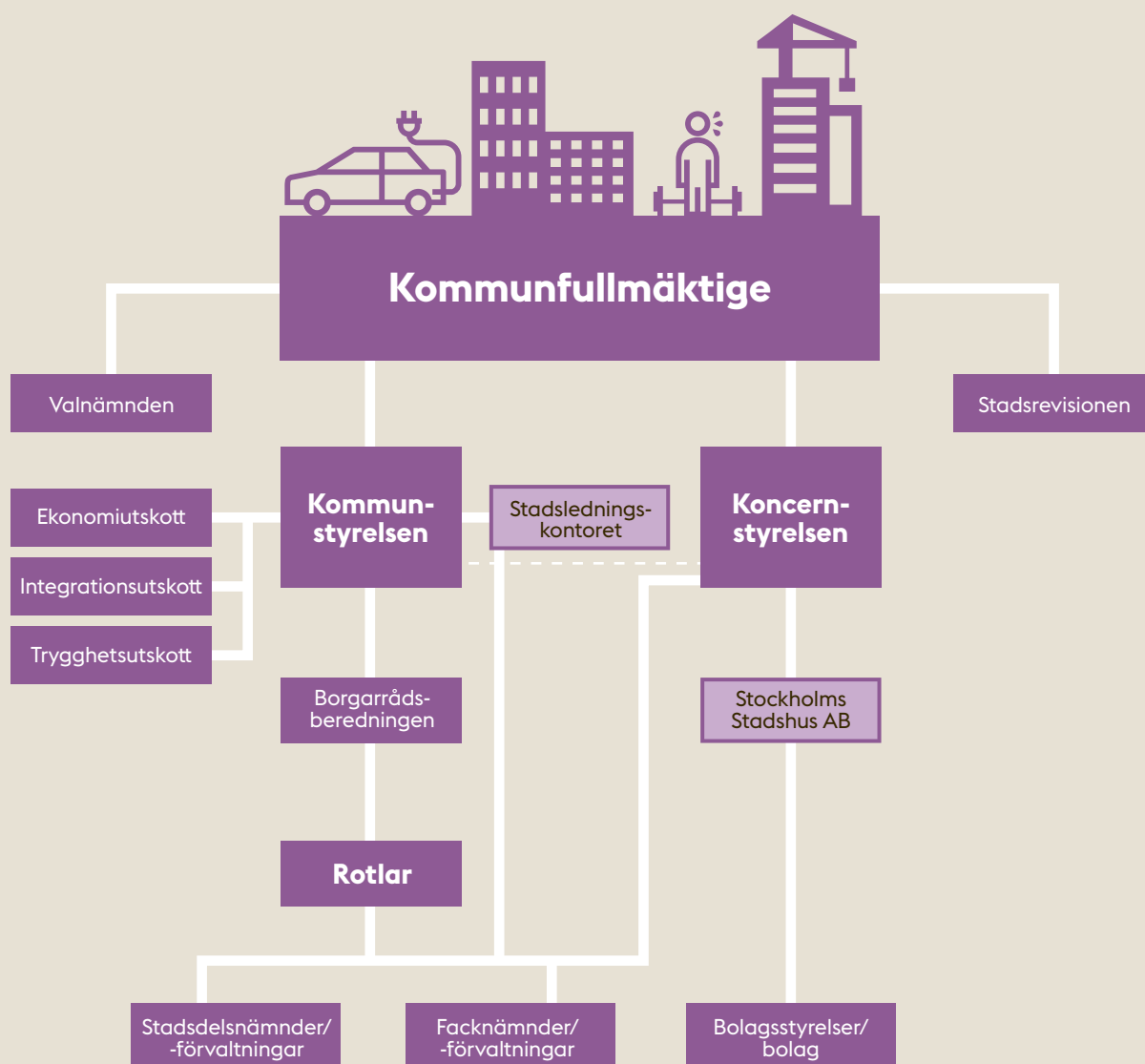
* Se not 43, bidrag till statlig infrastruktur bryts ut från minskning av avsättning och redovisas separat.

Så styrs staden

Så styrs staden

Den kommunala koncernens styrning

Nedan ges en beskrivning av kommunkoncernen utifrån ansvarsområden från och med 1 januari 2020.

Kommunfullmäktige

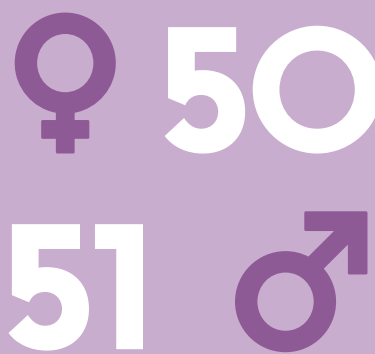
Kommunfullmäktige är Stockholms stads högsta beslutande instans. De 101 ledamöterna utses efter allmänna val som genomförs samtidigt som riksdags- och landstingsvalen. Efter valet i september 2018 består majoriteten av Moderaterna, Liberalerna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna i kommunfullmäktige med 54 mandat mot 47 mandat för oppositionspartierna.

Av de totalt 101 ledamöterna var 50 kvinnor och 51 män den 31 december 2019.

Kommunfullmäktige fastställer mål och riktlinjer för stadens verksamheter. De ärenden

kommunfullmäktige beslutar om bereds av nämnder och styrelser. Kommunfullmäktige beslutar om skatteuttag, taxor och avgifter, fastställer budget och avkastningskrav samt mål och visioner för stadens nämnder och aktiebolag. När de politiska besluten sedan utförs, görs detta av kommunstyrelsen, stadens nämnder och bolag eller av andra på deras uppdrag.

Kommunfullmäktige sammanträder som regel var tredje måndag. Sammanträdena är öppna för allmänheten. Kommunfullmäktige har egna revisorer, stadsrevisionen, som granskar hela den kommunala verksamheten.

Av totalt 101 ledamöterna i kommunfullmäktige var 50 kvinnor och 51 män den 31 december 2019.

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen yttrar sig i alla ärenden som kommunfullmäktige beslutar om. Styrelsen har även det övergripande ansvaret för att besluten genomförs och följs upp. Bland kommunstyrelsens övergripande uppgifter ingår att leda och samordna förvaltningen av stadens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och bolags verksamhet. Till styrelsens uppgifter hör också stadens ekonomiska förvaltning och långsiktiga utveckling.

Kommunstyrelsen har 13 ledamöter som representerar både majoriteten och oppositionen i kommunfullmäktige.

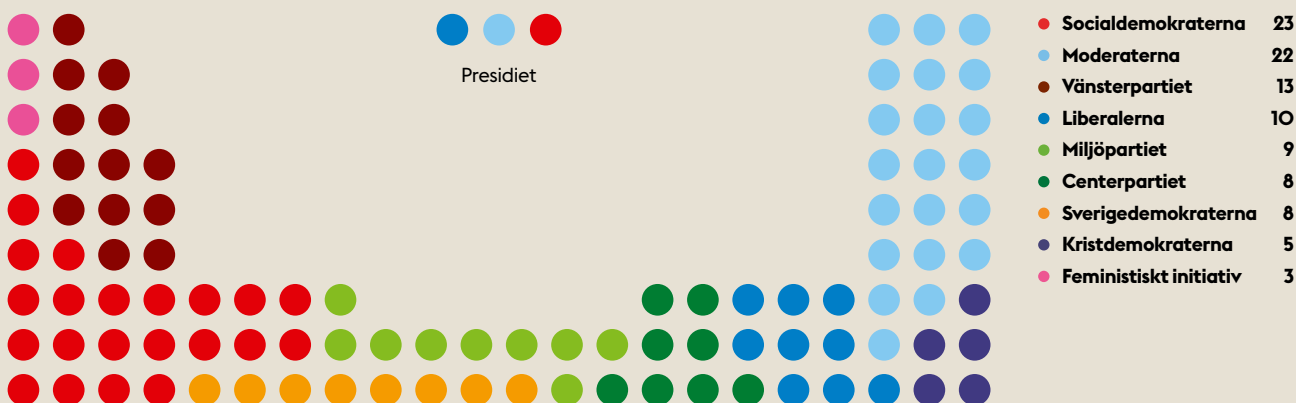
Kommunstyrelsen har ett ekonomiutskott, ett integrationsutskott samt ett trygghetsutskott.

Kommunstyrelsen har en förvaltning, stadsledningskontoret, som stöd i sitt uppdrag. Stadsledningskontoret har en central strate-

gisk roll i styrningen av staden. Kontoret styr, följer upp och utvecklar stadens ekonomi och verksamhet, ansvarar för att de politiska besluten genomförs, utför sekretariatsuppgifter åt kommunfullmäktige och kommunstyrelsen samt svarar för registratur och arkiv. Stadsdirektören är chef för stadsledningskontoret och har stöd i ledningsfunktionen av en biträdande stadsdirektör.

Mandatfördelning i kommunfullmäktige efter valet i september 2018

Kommunfullmäktige består av 101 ledamöter. Presidiet består av ordförande, 1:e och 2:e vice ordförande.

Rotlar och borgarråd

Efter valet 2018 hör tio styrande borgarråd till den politiska organisationen. De är förordadevalda på heltid och väljs av kommunfullmäktige. Varje borgarråd ansvarar för en rotel. Roteln utgör stabsfunktion åt sitt borgarråd och bereder ärenden till kommunstyrelse och kommunfullmäktige. Det finns också fem oppositionsborgarråd. Borgarråden bildar tillsammans borgarrådsberedningen. Det gemensamma arbetet leds av finansborgarrådet som är ordförande i både borgarrådsberedningen och kommunstyrelsen.

Finansroteln

Kommunstyrelsen, kommunstyrelsens ekonomiskutskott, exploateringsnämnden, service- och valnämnden, stadsdelsnämnder – övergripande och ekonomi, Stockholms Stadshus AB, Mässfastigheter i Stockholm AB, Stockholm Business Region AB, Stockholms brandförsvaret samt övriga bolag som

inte tillhör något annat borgarråd. Finansroteln leder och planerar det politiska arbetet.

► *Finansborgarråd: Anna König Jerlmyr (M)*

Stadsbyggnadsroteln

Stadsbyggnadsnämnden, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, Skolfastigheter i Stockholm AB, Stockholm Globe Arena Fastigheter AB, Stockholms Hamn AB och Stokab. Stadsbyggnadsroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Stadsbyggnadsborgarråd: Joakim Larsson (M)*

Bostads- och fastighetsroteln

Fastighetsnämnden, kyrkogårdsnämnden, bostadsbolagen och Bostadsförmedlingen i Stockholm AB. Bostads- och fastighetsroteln ansvarar för styrning av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Bostads- och fastighetsborgarråd: Dennis Wedin (M)*

Skolroteln

Utbildningsnämnden och stadsdelsnämnder – förskola. Skolroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Skolborgarråd: Lotta Edholm (L)*

Socialroteln

Socialnämnden, överförmyndarnämnden, stadsdelsnämnder – ekonomiskt bistånd, individ- och familjeomsorg, stöd och service för personer med funktionsnedsättning. Socialroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Socialborgarråd: Jan Jönsson (L)*

Trafikroteln

Trafiknämnden, kommunstyrelsens råd för

FOTO: LISLOTTE VAN DER HEIJS

Majoritetens borgarråd: Daniel Wedin (M) – bostads- och fastighetsborgarråd, Lotta Edholm (L) – skolborgarråd, Jan Jönsson (L) – socialborgarråd, Daniel Helldén (MP) – trafikborgarråd, Anna König Jerlmyr (M) – finansborgarråd, Erik Slottner (KD) – äldre- och trygghetsborgarråd, Karin Ernlund (C) – arbetsmarknads-, integrations- och idrottsborgarråd, Jonas Naddebo (C) – kultur- och stadsmiljöborgarråd, Katarina Luhr (MP) – miljö- och klimatborgarråd, Joakim Larsson (M) – stadsbyggnadsborgarråd.

funktionshinderfrågor, Stockholms Stads Parkerings AB. Trafikroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Trafikborgarråd: Daniel Helldén (MP)*

Miljö- och klimatroteln

Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Stockholm Vatten och Avfall AB, avfallsnämnden och kommunstyrelsens råd för Agenda 2030. Miljö- och klimatroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Miljö- och klimatborgarråd: Katarina Luhr (MP)*

Arbetsmarknads-, integrations- och idrottsroteln

Arbetsmarknadsnämnden, idrottsnämnden, stadsdelsnämnder – arbetsmarknadsåtgärder, barn, kultur och fritid, Stiftelsen Hotellhem i Stockholm och kommunstyrelsens integrationsutskott. Arbetsmarknads- integrations- och idrottsroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Arbetsmarknads- integrations och idrottsborgarråd: Karin Ernlund (C)*

Kultur- och stadsmiljöroteln

Kulturnämnden, stadsdelsnämnder – stadsmiljö, Stockholms Stadsteater AB, skönhetsrådet. Kultur- och stadsmiljöroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Kultur- och stadsmiljöborgarråd: Jonas Naddebo (C)*

Äldre- och trygghetsroteln

Äldrenämnden, stadsdelsnämnder – äldreomsorg, kommunstyrelsens trygghetsutskott, kommunstyrelsens pensionärsråd. Äldre- och trygghetsroteln ansvarar för styrningen av de nämnder och styrelser som organiseras under borgarrådet.

► *Äldre- och trygghetsborgarråd: Erik Slottnér (KD)*

FOTO: LIESELOTTE VAN DER MEIJ

Oppositionsborgarråd: Jan Valeskog (S), Clara Lindblom (V), Karin Wanngård (S), Emilia Bjuggren (S), Olle Burell (S).

FOTO: LIESELOTTE VAN DER MEIJ

Kommunfullmäktige: Kommunfullmäktige: 2:e vice ordförande Ann-Katrin Åslund (L), ordförande Cecilia Brinck (M), 1:e vice ordförande Rana Nasrindotter (S).

FOTO: LIESELOTTE VAN DER MEIJ

Stadsdirektörer: Magdalena Bosson – stadsdirektör och Gillis Hammar – biträdande stadsdirektör.

Den dagliga driften

Den dagliga driften utförs av stadens förvaltningar och bolag. Dessa leds av politiskt sammansatta nämnder och styrelser, som har samma proportionella mandatfördelning som kommunfullmäktige. Det är kommunfullmäktige som utser ledamöterna. Information om sammanträden samt protokoll och handlingar finns edokmeetings.stockholm.se.

En del av verksamheterna i Stockholms stad drivs som bolag. De flesta samordnas genom koncernstyrelsen i Stockholms Stadshus AB. Staden är även verksam i ett kommunalförbund tillsammans med nio kommuner i Stockholmsregionen genom stadens räddningstjänst, Storstockholms brandförvar. Utöver detta finns det även ett antal verksamhetsstiftelser som samarbetar med staden och bedriver verksamhet till nytta för staden och dess invånare. Stadens facknämnder har ett kommunövergripande ansvar för respektive verksamhet. Varje nämnd har en förvaltning med tjänstemän som sköter det dagliga arbetet. Nämnden består av politiker som har det yttersta ansvaret för verksamheten.

Stockholms 14 stadsdelsnämnder (se karta på sidan 32) ansvarar för en stor del av den kommunala servicen inom sitt geografiska område. Kommunfullmäktige tilldelar pengar och beslutar om de övergripande målen och riktlinjerna. Det är stadsdelsnämnderna som därefter bestämmer hur pengarna ska fördelas för att tillgodose de lokala behoven inom stadsdelsnämndsområdet. Totalt tilldelas stadsdelsnämnderna ungefär hälften av stadens budget. Verksamheten finansieras huvudsakligen genom kommunalskatt och statsbidrag, men också till en mindre del av avgifter.

Resursfördelningsmodeller

I budgeten fördelas medel till stadsdelsnämnderna genom ett system som beslutats av kommunfullmäktige. Resursfördelningsystemet utgår från stadsdelsnämndernas verksamhetsansvar och befolkningens struktur. Stadsdelsnämnderna får resurser i relation till det beräknade behovet av kommunal service och inte till sina faktiska kostnader. Detta ger stadsdelsnämnderna frihet att själva organisera sin verksamhet, så länge målen och riktlinjer som fastställts av kommunfullmäktige följs.

Facknämnderna är:

- ▶ arbetsmarknadsnämnden
- ▶ avfallsnämnden
- ▶ exploateringsnämnden
- ▶ fastighetsnämnden
- ▶ idrottsnämnden
- ▶ kulturnämnden
- ▶ kyrkogårdsnämnden
- ▶ miljö- och hälsoskyddsnämnden
- ▶ servicenämnden
- ▶ socialnämnden
- ▶ stadsbyggnadsnämnden
- ▶ trafiknämnden
- ▶ utbildningsnämnden
- ▶ valnämnden
- ▶ äldre- och äldreomsorgsnämnden
- ▶ överförmyndarnämnden

Stockholms stads stadsdelsnämnder

- 1 Rinkeby-Kista
- 2 Spånga-Tensta
- 3 Hässelby-Vällingby
- 4 Bromma
- 5 Kungsholmen
- 6 Norrmalm
- 7 Östermalm
- 8 Södermalm
- 9 Hägersten-Liljeholmen
- 10 Skärholmen
- 11 Älvsjö
- 12 Enskede-Årsta-Vantör
- 13 Skarpnäck
- 14 Farsta

Fotnot: Under 2020 kommer Hägersten-Liljeholmen och Älvsjö stadsdelsnämnder att slås ihop till Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd.

Stadsdelsnämnderna ansvarar bland annat för följande verksamheter:

- förskoleverksamhet
- verksamhet för barn, kultur och fritid
- äldreomsorg
- stöd och service till personer med funktionsnedsättning
- individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri
- stadsmiljöverksamhet
- ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder

Stadens internationella arbete

Stockholm är en del av ett globalt sammanhang. För att realisera stadens intentioner om en modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla, en hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt samt en ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden behöver Stockholm bedriva ett aktivt internationellt arbete, lära av andra, agera proaktivt och synas, jämföras och samarbeta internationellt. För att ytterligare öka nyttan med stadens internationella arbete ligger den stadsövergripande internationella strategin till grund för alla nämnders och bolagsstyrelsernas internationella arbete.

Viktiga internationella sammanhang under året

Under 2019 har staden fortsatt valt att medverka i olika internationella sammanhang i syfte att positionera Stockholm och för att få kunskap om hur andra städer arbetar framgångsrikt med utmaningar som staden står inför. På politisk nivå var staden bland annat representerad vid EUROCITIES Mayors' Forum i Bryssel; 2019 Forum for Future Cities: Urban Intelligence, i Boston; Nordisk huvudstadskonferens och Urban Future Global Conference i Oslo; EU Capital Mayors Meeting i London och C40 World Mayors' Summit i Köpenhamn.

I Stockholm inleddes året med nyårsdagskonserten vid vilken den diplomatiska kåren inbjöds att delta för att knyta närmare kontakter med stadens företrädare. Under 2019 tog kommunfullmäktiges presidium emot 33 utländska statsråd, ambassadörer och talmän på artighetsvisit. Besöksprogram togs fram för 77 gästande borgmästare, tjänstepersoner, liksom utländska regerings- och parlamentsföreträdare i syfte att positionera Stockholm, utveckla internationella kontakter och utbyta erfarenheter.

Under året genomfördes 50 representationsmottagningar, varav 10 anordnades tillsammans med Region Stockholm. Särskilt kan nämnas mottagningar i samband med Senseable Stockholm Lab, Champions Tour & Stockholm Horse Week och Trilateral Commission European Meeting. Med anledning av att Stads- och kommunhistoriska institutionen fyllde 100 år 2019 ordnades en föreläsning och en specialmottagning. En lunch och föreläsning anordnades också för firandet av Skönhetsrådets 100 års jubileum. Staden anordnade även en lunch för

Köpenhamns överborgmästare Frank Jensen på studiebesök i Norra Djurgårdsstaden tillsammans med Anna König Jerlmyr.

damlandslaget i fotboll, Nordisk Världsarvs konferens i samarbete med Medeltidsmuseet och en middag med anledning av Nordic Safe City Summit.

Samarbete inom internationella organisationer och nätverk

Kommunstyrelsen var vid utgången av 2019 medlem i 13 internationella organisationer och nätverk. I ett av nätverken, EUROCI-

TIES, är staden ordförande. Stadens nämnder och styrelser var vid utgången av 2019 sammantaget medlemmar i 81 internationella organisationer och nätverk, vilket var tre färre än vad som inrapporterades 2018. Förändringen har dock varit större. För att uppnå en högre grad av verksamhetsnytta har många av stadens förvaltningar och bolag under året omprövat, lämnat och ingått nya internationella sammanhang.

Under EUROCITIES årsmöte i Prag omvaldes Stockholms stad till ordförande för organisationen. Ordförandeskapet erbjuder staden en unik möjlighet att driva EUROCITIES utveckling i en riktning som gynnar stadens intressen på EU-nivå. Som ordförande är Stockholm nätverkets ansikte utåt gentemot EU-institutionerna under en tid då mycket står på spel för Europa och dess städer. Stadens engagemang i nätverket syftar till att stärka stadens påverkansarbete gentemot EU:s institutioner, utveckla stadens europeiska nätverk ytterligare och ge staden större synlighet på EU-nivå. Ordförandeskapet har under 2019 erbjudit ett flertal möjligheter till möten på hög nivå, bland annat med EU-kommissionens vice ordförande med ansvar för klimatpolitiken; EU:s transportkommissionär och dåvarande ordförande i Europaparlamentets industri-, forskning- och energiutskott; och ordföranden i Europaparlamentets miljöutskott.

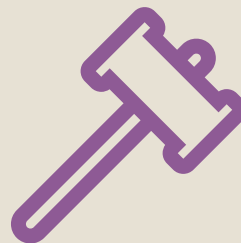
EU-arbete

Stockholms stads verksamhet påverkas i hög grad av olika EU-initiativ och därför har staden under 2019 fortsatt drivit ett aktivt påverkansarbete i frågor som beslutas på EU-nivå. Påverkansarbetet kring EU:s framtida budgetram och sammanhållningspolitik har varit särskilt prioriterat under året och arbetet har i stor utsträckning skett i samarbete med andra europeiska och svenska städer. Staden finansierar och verkar även genom Stockholmsregionens EU-kontor. Under 2019 var staden bland annat pådrivande i utvecklingsarbetet med Stockholmsregionens EU-kontor i syfte att skapa bättre organisation samt samordning mellan EU-kontoret och dess finansiärer.

En modern, hållbar, innovativ och dynamisk storstad kräver att nya arbetssätt ständigt utvecklas. Att delta i EU-finansierade projekt bidrar dels till att utveckla verksamheten men också till att kompetensutveckla stadens medarbetare genom att ompröva och utveckla arbetssätt och metoder och att testa och införa nya innovativa lösningar. Under 2019 beviljades sju nya projekt medfinansiering från EU:s olika fonder och program med staden som projektägare eller projektdeltagare, vilket är en ökning jämfört med 2018. Totalt erhöll staden cirka 44 miljoner kronor i EU-finansiering under 2019.

13

internationella organisationer och nätverk var kommunstyrelsen med i vid utgången av 2019.

Under EUROCITIES årsmöte i Prag omvaldes Stockholms stad till ordförande för organisationen.

FOTO: DAVID PREUSS

Anna König Jerlmyr tillsammans med Frans Timmermans, EU-kommissionens vice ordförande med särskilt ansvar för European Green Deal.

Stadens kvalitetsarbete

I alla skeden av livet har invånarna i Stockholms stad rätt att förvänta sig en god verksamhet för sina skattepengar. Kvalitetsarbetet i staden syftar till att utveckla och förbättra kvaliteten i alla verksamheter. Att skapa värde för stadens invånare och företagare står i fokus för allt utvecklingsarbete. För att möta framtida utmaningar blir det än viktigare att också utveckla och främja arbetet med innovationer. För att nå framgång i kvalitets- och innovationsarbetet krävs en god kännedom om invånarnas och företagens behov och önskemål samt i många fall samarbeten inom en nämnd, mellan nämnder och med externa aktörer. Stadens nämnder beskriver i varierad grad samarbeten med andra i syfte att utveckla kvaliteten och innovationer. Nedan beskrivs en del av den utveckling som skett i nämnderna avseende kvalitetsutveckling och innovation. Frågorna belyses också i relation till kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdena. Se till exempel målet *Stockholm använder skattemedlen effektivt till största nytta för stockholmarna*.

Kvalitetsutveckling

Nämnderna beskriver hur de arbetar med det systematiska kvalitetsarbetet, vilket tar sin utgångspunkt i stadens integrerade system för ledning och styrning och *Program för kvalitetsutveckling*, men även internkontroll och ledningssystemet för systematiskt kvalitetsarbete SOSFS 2011:9. Bland annat beskriver de hur de arbetar kontinuerligt med att utveckla och införa metoder, processer, rutiner och arbetssätt för ökad effektivitet och högre kvalitet i verksamheterna. Flertalet nämnder beskriver också hur de inhämtar och använder stockholmarnas synpunkter, genom bland annat brukarundersökningar och brukardialoger, i uppföljningen och utvärderingen av sina verksamheter. Synpunkter och klagomål samt lex Sarah redovisas till nämnden, liksom i många fall hur de används i verksamhetsutvecklingen.

Flera nämnder uppger att de har fokuserat på att utveckla kontakten med invånarna. Arbetsmarknadsnämnden har inom vuxenutbildningen påbörjat ett arbete med att undersöka hur kundupplevelsen systematiskt och kontinuerligt kan mätas, följas upp och

förbättras med hjälp av nöjdhetsbarometrar. Stadsbyggnadsnämnden har påbörjat ett arbete för att underlätta för privatpersoner och företagare i kontakten med nämnden, bland annat genom att utveckla digitala tjänster, service samt skapa tydligare kontaktvägar till nämnden. Trafiknämnden som årligen tar emot över 100 000 synpunkter och klagomål har infört ett servicecenter för att ytterligare förbättra återkopplingen till invånarna. I samband med EU-valet 2019 inrättade valnämnden ett "callcenter" dit medborgare kunde vända sig för att få hjälp med svar på frågor samt framföra synpunkter och klagomål.

Samarbetena mellan stadens nämnder fortsätter att utvecklas och struktureras. De tekniska nämnderna exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden har i verktyget Ledstången gemensamma rutiner i exploateringsprojekt som beskriver ansvarsfördelningen mellan nämnderna. Arbetsmarknads-, utbildnings- och socialnämnderna har tillsammans med Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan fått medel för att genomföra förstudien BRON. Genom innovativa arbetsmetoder ska övergångar till arbetsmarknad för elever från gymnasieskolan och deltagare inom daglig verksamhet skapas. Utbildnings-, arbetsmarknads- och socialnämnderna fortsätter också att samverka för att säkerställa att ungdomar som omfattas av den tillfälliga gymnasielagen erbjuds studier som leder till etablering på arbetsmarknaden. Skärholmens och Älvsjö stadsdelsnämnder har tillsammans tagit fram en digital introduktion för medarbetare. Östermalms stadsdelsnämnd har börjat samarbeta med Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd och Verklighetslabbet.

Flertalet nämnder beskriver hur de kontinuerligt utvecklar sina processer för att säkerställa måluppfyllelsen. Exploateringsnämnden har ett kvalitetssystem med fokus på exploateringsprocessen, *Exploateringshandboken*. Fastighetsnämnden har under året infört nya verktyg för förändrade arbetssätt, främst avseende en ny projektmodell samt nytt system för fastighetsförvaltning. Arbetsmarknadsnämnden har skapat nya strukturer och metoder för analys och uppföljning. En ny metod för utvärdering och kvalitetsmätning av insatser som införts är Outcome Rating Scale (ORS). Utvärderingar visar att en stor majoritet av deltagarna anser sig ha kommit närmare arbete och studier efter avslutad

aktivitet. Nämnden har också gett stöd till enheter, bland annat genom att implementera det framtagna stödmaterial "Analysstöd för arbetsmarknadsförvaltningen". Kungsholmens och Östermalms stadsdelsnämnder har genomfört en analysutbildning för chefer och nyckelpersoner, i syfte att stärka förmågan att genomföra analyser.

Några nämnder uppger också att de gjort justeringar i organisationen för att i högre grad säkerställa måluppfyllelsen. För att nå en effektivare styrning och samordning av trafiknämndens verksamhetsutveckling har det inrättats en tjänst som utvecklingschef med ansvar för att styra och stödja arbetet med genomlysning och genomgång av kontorets arbetssätt och processer. Kulturnämnden: stadsarkivet har under 2019 gått över till en processbaserad organisation för att stärka fokus på värdeskapande ur ett helhetsperspektiv och utveckla planering och uppföljning.

Medarbetarnas kunskaper, delaktighet och bemötande är viktigt i verksamhetsutvecklingen. Idrottsnämnden har under året fortsatt utveckla det systematiska utvecklingsarbetet som omfattar chefer och medarbetare. Kulturnämnden: stadsarkivet beskriver hur de använder *Program för ett jämställt Stockholm* samt *Program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck* som ett stöd för att kvalitetsutvecklingen sker på ett normmedvetet och inkluderande sätt. Äldrenämnden har påbörjat arbetet med ett mer verksamhetsanpassat introduktionsprogram för äldreomsorgens chefer för att bättre komplettera den generella utbildning som staden tillhandahåller för nya chefer inom staden.

Utvecklingen av arbetet med det systematiska kvalitetsarbetet utifrån SOSFS 2011:9, till exempel genom att integrera det i ILS-webb, kartlägga processer med mera, fortsätter på flertalet stadsdelsnämnder. Stadsrevisionen har under 2019 genomfört en granskning i syfte att bedöma om nämnderna bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg, i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter. Stadsrevisionen konstaterar att det pågår arbeten med att utveckla det systematiska kvalitetsarbetet inom de granskade nämnderna. Den sammantagna bedömningen är dock att nämnderna inte till fullo bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter. Bland

Flera nämnder uppger att de har fokuserat på att utveckla kontakten med invånarna.

annat visar granskningen på brister gällande nämndernas arbete med egenkontroller och avvikelshantering, vilket nu har åtgärdats.

Innovation

Stockholms stads innovationsstrategi ger en inriktning för hur staden ska stärka sin innovationsförmåga och främja nytänkande hos chefer, medarbetare och stadens leverantörer. Nämnderna beskriver hur de fortsätter att utveckla sina uppdrag med innovation, lärande och samverkan. Det kan exempelvis handla om att etablera strukturer för samarbeten med akademi, privata och offentliga aktörer, men också skapa interna strukturer för att stärka innovationsförmågan. Flera nämnder redovisar olika innovationsprojekt som de på ett eller annat sätt deltar i.

Under 2019 har flera nämnder fortsatt att utveckla en intern struktur för att stärka innovationsarbetet. Exploateringsnämnden har inrättat en ny samordningsgrupp, med fokus på utveckling, forskning och innovation, som ska stödja nämndens arbete med sikte på hållbar stadsutveckling. För det egna innovationsarbetet har fastighetsnämnden en innovationsgrupp vars uppgift är att omvärldsbevaka, tillvarata och utvärdera inkomna innovationer och förslag från medarbetare såväl som externa parter. Även Kungsholmens stadsdelsnämnd har skapat en innovationsgrupp som ska omvärldsbevaka och sprida goda idéer. Skärholmens stadsdelsnämnd har en innovations- och digitaliseringsgrupp och arrangerat en intern innovations- och digitaliseringsmessa med exempel från nämndens verksamheter. Överförmyndarnämnden har under året haft ambitionen att utveckla sin innovationskapacitet. Det har skett genom att utveckla det digitala stödet, förändra arbetssätt, ta tillvara medarbetarnas förändringsförslag och lära av andra.

Kommunstyrelsen har sedan 2019 ansvaret för projektledningen av Vinnova-projektet Innovationsplattform hållbara Stockholm (IPHS). Syftet med projektet är att stärka stadens innovationskapacitet genom att tydliggöra stadens styrning och ledning för innovation som medel för hållbar samhällsutveckling. Det lokala innovationssystemet ska stärkas genom att tydliggöra och synliggöra stadens behov av innovation, pågående innovationsprocesser samt stadens funktioner, metoder och verktyg för innovation.

Användningen av digitala lösningar ökar, liksom olika kompetensutvecklande insatser för att kunna öka användningen av verktygen. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har genomfört ett större arbete med att se över potentialen för digitalisering, automatisering och

I inom verksamheten i sin helhet. Enskede-Årsta-Vantörs och Norrmalms stadsdelsnämnder använder Viewpoint som ger jourhemsplacerade barn svar på frågor om sin placering, vilket ökar barnens delaktighet. Digi-coacher har utbildats av projektledare inom Verklighetslabbet på Stureby vård- och omsorgsboende för att sprida kunskap om hur digitala hjälpmedel kan användas tillsammans med brukare. Utbildningen uppges ha lett till större delaktighet och intresse bland både personal och brukare samt att det även fortsättningsvis finns ett behov av att utveckla kompetensen för att möta framtida behov. Södermalms stadsdelsnämnd har inrättat en datasal där nyanlända har möjlighet att använda datorer och lära sig att söka bostad med stöd av en bostadskoordinator och en bolots.

En viktig del i att skapa förutsättningar för stärkt innovationskapacitet är att ledarskapet och kulturen är modig och tillåtande eftersom arbetssätt behöver förändras. Under året har staden på olika sätt arbetat med förändringsledning. Till exempel har stadens direktörer deltagit i föreläsningar om förändringsledning och temat för årets chefsseminarier har varit förändringsledning. Inom ramen för Idéslussens arbete har deltagarna fått förändringskunskap och stöd i förändringsledning. Flera av stadens direktörer har även deltagit i en innovationsledarutbildning. Kungsholmens stadsdelsnämnd har genomfört ledarskapsutbildning för att stärka förmågan att leda i förändring och skapa ett mer innovativt och tillåtande arbetsklimate.

Skärholmens stadsdelsnämnd har använt design thinking som metod för att identifiera avdelningarnas största utmaningar utifrån ett

En viktig del i att skapa förutsättningar för stärkt innovationskapacitet är att ledarskapet och kulturen är modig och tillåtande eftersom arbetssätt behöver förändras.

invånarperspektiv. I samarbete med Open lab har design thinking som metodik, med fokus på kundresan, använts av arbetsmarknadsnämnden i framtagandet av förfrågningsunderlag till upphandlingen av vuxenutbildningen.

Kvalitetsutmärkelsen

Stadens kvalitetsutmärkelse ska stimulera och uppmuntra verksamheter, som finansieras av staden, att utveckla sin kvalitet. Utmärkelsen ger samtidigt staden möjlighet att lyfta fram och sprida goda exempel. Frågorna i utmärkelsen ger ett underlag till att utveckla verksamheten. De har ett tydligt fokus på nyttan för stockholmarna, analys av resultat för ständig förbättring, samt spridandet och tillvaratagandet av goda exempel. I år deltog 32 enheter i utmärkelsen.

De som bedömer verksamheternas bidrag är stadens examinatorer. Att arbeta som examinator ger en egen utveckling avseende verksamhetsanalys och bedömning. Det ger också en bred kunskap om och förståelse för stadens olika verksamheter. Examinatorena utbildas årligen i utvärderingsmetodik av stadsledningskontoret. Under 2019 deltog 62 examinatorer i utvärderingsarbetet. Förutom sitt examinatoruppdrag i utmärkelsen har de varit goda ambassadörer för utvecklingsarbete i sina egna verksamheter.

Det pågår en mängd olika innovationsprojekt som stadens nämnder deltar i. Nedan finns ett axplock av dessa.

- ▶ REFLOW (exploateringsnämnden) – stadens fysiska resursflöden, en fördjupning av Norra Djurgårdsstadens kretsloppsmodell med finansiering från Naturvårdsverket
- ▶ Local Life (exploateringsnämnden) – utveckla en Facebook-liknande plattform för att underlätta lokalt engagemang och ökad delningsekonomi. Projektet finansieras av Vinnova
- ▶ Connected SRS (exploateringsnämnden) – en IoT-plattform ("Internet of Things") för insamling och delning av data ska testas i Norra Djurgårdsstaden i samarbete med bland annat stadsledningskontoret. Projektet finansieras av Vinnova
- ▶ Rening av badvatten med UV-ljus i samarbete med KTH (fastighetsnämnden)
- ▶ Utveckling av konstgräs där nya krav nya är implementerade i upphandlingar (fastighetsnämnden)
- ▶ Teknisk testbädd för realtidsrespons och 5G-teknik planeras på Stockholms Stadion. Olika teknikföretag ska kunna testa och utveckla nya produkter och tjänster i samarbete med relevanta behovsgrupper, vilka främst är elitidrottare, personer med funktionsnedsättning och rehabpatienter (idrottsnämnden)
- ▶ Olovlig andrahandsuthyrning (Skärholmens och Spånga-Tenstas stadsdelsnämnder).

Vinnare av Kvalitetsutmärkelsen

Klassen förskola: Förskolan Karusellen Reimersholme, privat utförare.

Klassen skola: Gubbängsskolan, utbildningsnämnden.

Klassen socialtjänst samt stöd och service till personer med funktionsnedsättning: Försörjningsstödsenheten, Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning. Resursenheten, Skärholmens stadsdelsförvaltning.

Hedersomnämmande: Beställarenheten äldreomsorg, Norrmalms stadsdelsförvaltning. Med motiveringen att med ett aktivt medarbetarskap, utöver det vanliga, ha skapat ett konstruktivt och framgångsrikt utvecklingsarbete.

Framsteget – Stockholms stads pris för nyskapande

I år delades Framsteget – Stockholms stads pris för nyskapande ut i samband med Kvalitetsutmärkelsen. Framsteget har ersatt Förtroendepriset och Digitaliseringspriset. Det kom in 38 anmälningar.

Framsteget delades ut till: Nollvision undernäring, äldreomsorgsavdelningen, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning.

Ett särskilt omnämmande gavs till: Samverkansteam inom familjerätten, Södermalms stadsdelsförvaltning.

S:t Julianpriset

S:t Julianpriset är Stockholms stads pris för att belöna arbete som görs för att inkludera människor med funktionsnedsättning i samhället.

Klassen Fysisk tillgänglighet: Stadsmuseet, Stockholms stad.

Klassen Tillgänglig information och kommunikation: Hammarby Fotboll

Klassen Delaktighet: Mälarhöjdens IK (MIK) Fotboll.

Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Staden har under 2019 arbetat efter kommunfullmäktiges tre inriktningsmål: **En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla**, **En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt** och **En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden**. Inriktningsmålen är verksamhetsövergripande och utgör ramen för stadens styrning av verksamheterna under mandatperioden.

Kommunfullmäktiges verksamhetsområdesmål konkretiserar inriktningsmålen för de olika verksamheter som bedrivs i staden under flera år, ofta under hela mandatperioden. Målbedömningen ska därför snarare ses som en bedömning av om staden är på rätt väg och i vilken grad det aktuella målet uppnåtts under året än om det långsiktiga verksamhetsområdesmålet faktiskt har uppnåtts.

Under alla verksamhetsområdesmål finns indikatorer med angivna årsmål. Årsmålen för indikatorerna anger vilken nivå som ska uppnås under det aktuella året och bestäms utifrån nuläge, förutsättningar

och ambitionsnivå. För individbaserade indikatorer redovisas konsuppdelat utfall där det finns tillgängligt. För övriga indikatorer redovisas endast totalt utfall. Bedömningen av måluppfyllelsen av kommunfullmäktiges verksamhetsområdesmål grundas på en sammanvägning av målets indikatorer samt nämndernas bedömningar och analyser av respektive verksamhetsområdesmål. Bedömning görs av om respektive mål har uppfyllts helt, delvis eller ej. Vid hel måluppfyllelse bedöms utvecklingen gå åt rätt håll med en stark trend. Vid delvis måluppfyllelse bedöms utvecklingen gå åt rätt håll med en svag trend. Vid ej måluppfyllelse bedöms utvecklingen gå åt fel håll.

En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla

Alla stockholmare ska ges förutsättningar att försörja sig själva, kunna förverkliga sina drömmar och inkluderas i samhället. Offentliga miljöer ska utformas med trygghet i fokus. Skolutvecklingen i Stockholm ska vila på vetenskaplig grund och även förskolorna ska hålla en hög pedagogisk kvalitet. Personer i behov av stöd ska lita på att samhället fångar upp och stödjer när det behövs och alla ska garanteras en rättssäker behandling.

I Stockholm är människor självförsörjande och vägen till arbete och svenskkunskaper är kort

Försörjning genom eget arbete är avgörande för att människor ska få möjlighet att leva självständiga liv och förverkliga sina livsdrömmar. Fler arbetstillfällen skapar även ökade skatteintäkter till vår gemensamma välfärd. Att fler arbetar är främst en vinst för den enskilde. Med ett jobb kommer en inkomst och en gemenskap som skapar självständighet, frihet och trygghet.

Fortsatt lågt ekonomiskt bistånd

Trenden med ett minskat behov av ekonomiskt bistånd håller i sig från föregående år. Måluppfyllelsen inom ekonomiskt bistånd är fortsatt god, och andelen personer i behov av bistånd ligger fortsatt under kommunfullmäktiges mål på 1,6 procent. Resultatet för 2019 ligger på 1,48 procent, vilket är en minskning från 1,50 procent 2018 och 1,53 procent 2017.

Även andelen barn som lever i familjer med ekonomiskt bistånd samt personer i långvarigt behov av ekonomiskt bistånd är lägre än kommunfullmäktiges mål som ligger på 2,8 procent. Resultatet för 2019 är 2,5 procent vilket innebär en minskning från 2,6 procent 2018 och 2,7 procent 2017.

Fler aspiranter i arbete och studier

Jobbtorg Stockholm arbetar med att öka antalet personer som går vidare från verksamheten till att bli självförsörjande. Under 2019 har andelen aspiranter som kommit ut i arbete och studier ökat jämfört med 2018.

Vuxna mellan 30–64 år har i större utsträckning än förra året gått vidare till studier och uppnått ett bättre sammanlagt resultat. En stor majoritet av unga mellan 18–29 år har fått jobb eller börjat studera efter avslut. Fler Stockholmsjobb har kombinerats med studier, vilket haft en positiv påverkan på resultatet. Fler i ålderna 16–19 år och 20–29 år och som omfattas av de uppsökande uppdragen har nåtts och fått stöd.

Pilot för att få fler nyanlända till självförsörjning

En av de viktigaste aspekterna för att skapa en fungerande integration för nyanlända som kommer till staden är att öka förutsättningarna för att kunna etablera sig på den ordinarie arbetsmarknaden. Genom stöd till studier och arbete har Jobbtorg Stockholm under året genomfört en pilot för att fler nyanlända på stadens anläggningsboenden ska gå vidare till självförsörjning. Piloten har skett i samverkan med Arbetsförmedlingen och varit riktad till nyanlända som är i slutet av etableringen. Inom

ramen för detta arbete har 120 personer fått stöd och drygt hälften av dem har gått vidare till arbete på den öppna arbetsmarknaden.

Bättre resultat inom vuxenutbildningen

Att ha en slutförd grundskole- och gymnasieutbildning är idag att anse som en förutsättning för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Vuxenutbildning är därför en central del i stadens arbete med de grupper som av olika anledningar inte har något arbete. Under 2019 har antalet elever har ökat och studieresultaten förbättrats, framför allt inom högskoleförberedande kurser, jämfört med 2018. Vuxenutbildning Stockholm har

Mål för verksamhetsområdet

I Stockholm är människor självförsörjande och vägen till arbete och svenskkunskaper är kort.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för 5 av 10 av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt och 5 uppnås delvis. 24 av 30 nämnder bedömer att målet för kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet uppfylls helt och 6 bedömer att målet uppnås delvis. Nämnder och bolagsstyrelser har genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt.

FOTO: FREDRIK SANDIN CARLSON

En modern storstad med möjligheter och valfrihet åt alla

utökat antal platser inom yrkeshögskola och kombinationsutbildningar, två utbildningsformer som i mycket hög utsträckning leder till arbete. Utmaningar finns för betyg inom grundläggande kurser och yrkeshögskolan, samt för progression och avbrott inom sfi.

Att säkerställa att utbudet av vuxenutbildning och sfi är centralt både för studerande och för att bidra till kompetensförsörjning. De utbildningar och program som erbjuds ska hålla hög kvalitet, vara flexibla och tillgängliga. Under året har ett omfattande arbete genomförts för att förbereda och genomföra upphandling av utbildningar för kommande år. Upphandlingen har haft fokus på elevens resa genom sin utbildning, hur den kan knytas ihop på ett tydligare sätt, utan att behöva byta utbildningsanordnare i samma utsträckning som tidigare.

Integrationspakten igång

Staden har i samverkan med näringsliv och berörda offentliga myndigheter initierat Integrationspakten, i syfte att förbättra möjligheterna till integration, förkorta vägen

10662

ungdomar feriejobbade i Stockholms stads regi 2019.

160

företag och organisationer deltog i Integrationspaktens första medlemsmöte.

till arbete, svenska språket och försörjning genom eget arbete. Ett 100-tal dialogmöten har genomförts med företag och organisationer för att förstå deras behov, intresse och nivå av engagemang hos respektive medlem samt för att diskutera möjligheter till samverkan mellan staden och övriga medlemmar i integrationspakten. Under året har ett första medlemsmöte hållits, där cirka 160 företag och organisationer deltog. En stor majoritet av de företag som visat intresse av att delta i pakten har tecknat avtal under 2019.

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Målupp- fyllelse	Kommentar
Andel barn som lever i familjer som har ekonomiskt bistånd	2,8%	2,5%	-	-	Helt	Könsuppdelat resultat saknas. Bromma stadsdelsnämnd uppnår delvis sitt målvärde.
Andel kursdeltagare inom grundläggande vuxenutbildning med godkänt betyg efter fullföljd kurs	85%	82,6%	84,6%	79,1%	Delvis	Indikatorn rapporteras endast av arbetsmarknadsnämnden. Utfallet visar, likt tidigare år på en skillnad i resultaten för män respektive kvinnor.
Andel kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning, högskoleförberedande kurser, med godkänt betyg efter fullföljd kurs	74%	73,1%	74,3%	71,4%	Delvis	Indikatorn rapporteras endast av arbetsmarknadsnämnden. Utfallet visar, likt tidigare år på en skillnad i resultaten för män respektive kvinnor.
Andel kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning, yrkesutbildning, med godkänt betyg efter fullföljd kurs	90%	89,5%	90%	88,7%	Delvis	Indikatorn rapporteras endast av arbetsmarknadsnämnden. Utfallet visar, likt tidigare år på en skillnad i resultaten för män respektive kvinnor.
Andel personer som har ekonomiskt bistånd i förhållande till befolkningen	1,6%	1,5%	1,4%	1,6%	Helt	Bromma stadsdelsnämnd och Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd uppnår ej sina målvärden. Enske-de-Årsta-Vantör och Södermalm stadsdelsnämnder uppnår delvis sina målvärden. Andelen män som har ekonomiskt bistånd är högre än andelen kvinnor.
Andel vuxna med långvarigt ekonomiskt bistånd jämfört med samtliga vuxna invånare	1,1%	0,9%	0,9%	0,9%	Helt	Bromma stadsdelsnämnd och Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd uppnår ej sina målvärden. Farsta stadsdelsnämnd uppnår delvis sitt målvärde.
Antal aspiranter som fått Stockholmsjobb	1 050 st	894 st	456 st	438 st	Delvis	Bromma, Hässelby-Vällingby, Norrmalm, Rinkeby-Kista, Södermalm och Älvsjö stadsdelsnämnder uppnår ej sina målvärden.
Antal tillhandahållna platser för feriejobb	9 000 st	10 662 st	-	-	Helt	Miljö- och hälsoskyddsnämnden uppnår ej sitt målvärde.
Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	1 050 st	934 st	-	-	Delvis	Exploateringsnämnden, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Servicenämnden samt Farsta, Hägersten-Liljeholmen, Hässelby-Vällingby, Kungsholmen och Rinkeby-Kista stadsdelsnämnder når ej sina målvärden.
Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	9 000 st	9 052 st	-	-	Helt	Könsuppdelade siffror saknas fortfarande från ett flertal nämnder.

Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i

Stockholm ska vara en säker och trygg stad för alla där människors frihet inte begränsas. Stadens arbete för att motverka kriminalitet ska ske i nära samverkan mellan såväl stadens verksamheter som med polis och andra nyckelaktörer. Stockholm stad ska arbeta strukturerat och målmedvetet mot våldsbejakande extremism och ta lärdom av andra länders arbete och erfarenheter.

Arbetets struktur och inriktning

År 2019 har präglats av ett intensivt arbete med att vidareutveckla en struktur för stadens trygghets- och säkerhetsarbete. Under året har en ny övergripande samverkansöverenskommelse mellan Stockholms stad och Polisregion Stockholm undertecknats. Överenskommelsen beskriver målsättningar, prioriteringar och skapar gemensam struktur för samarbetet både centralt och lokalt. Staden har under året även tagit fram ett förslag till ett nytt trygghetsprogram och säkerhetsprogram. Syftet med trygghetsprogrammet är att vägleda stadens verksamheter att bedriva ett målmedvetet brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete som utgår från aktuell data, kartläggningar, orsaksanalyser och väl övervägda åtgärder. I säkerhetsprogrammet beskrivs bland annat stadens arbete med krisberedskap, civilt försvar, säkerhetsskydd, informationssäkerhet, samt hot och våld mot anställda. Den nya samverkansöverenskommelsen och förslaget till trygghetsprogram samt

säkerhetsprogram kommer vara centrala delar i stadens fortsatta arbete med att öka stockholmarnas trygghet och säkerhet och nå målet med att inte ha några särskilt utsatta områden.

Trygghetsinvesteringar, plats-samverkan och ordningsvakter skapar en tryggare stad

Kommunstyrelsens trygghetsutskott har under 2019 beslutat om drygt 89 mnkr till stadens nämnders arbete med att öka tryggheten genom så kallade trygghetsinvesteringar. Investeringarna har exempelvis möjliggjort uppsättning av kameror, olika belysningsåtgärder, larm och insatser för att göra gångtunnlar och lekplatser tryggare.

Stadsdelsnämnderna har tillsammans med kommunstyrelsen, trafiknämnden, kultur-nämnden, exploateringsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och idrottsnämnden fokuserat på att öka tryggheten och attraktiviteten i stadens utemiljöer genom så kallad platsam-

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för 5 av 5 av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås delvis. 15 av 31 nämnder bedömer att målet för kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet uppfylls helt, 15 bedömer att målet uppnås delvis och 1 bedömer att målet ej uppnås. Nämnder och bolagsstyrelser har genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas delvis under 2019.

verkan och platsaktivering. Detta har gjorts i samverkan med fastighetsägare, näringsidkare, civilsamhälle och andra aktörer. Tanken med platsamverkan och platsaktivering är att locka fler besökare under större delar av dygnet och genom detta förväntas tryggheten öka och brottsligheten minska. Staden har

En modern storstad med
möjligheter och valfrihet åt alla

gjort särskilda satsningar på tre platser: Hässelby torg, Sergels torg och Medborgarplatsen.

I stadsdelsnämnden Normalm har Vision Klara fortsatt att utvecklas och förstärkts ytterligare genom samverkan med fastighetsägare, civilsamhället samt stadens nämnder och bolag. Ett område som arbetet fokuserat på är att hjälpa utsatta individer kring Centralstationen och Cityterminalen.

Stadens satsning på ordningsvakter har fortsatt under året och såväl antalet stadsövergripande ordningsvakter som förordnandeområden, LOV 3 (lagen (1980:578) har ökat. För att säkerställa en god kvalitet har staden arbetat tillsammans med leverantör och Polismyndigheten efter en gemensam utbildningsplan för ordningsvakterna.

Fortsatt satsning på samverkan och utbildning

Ett aktivt deltagande inom Samverkan Stockholmsregionen under året har bidragit till kontinuerlig utveckling inom kris- och säkerhetsarbetet i staden, bland annat genom ett gemensamt arbete rörande krisstöd, en gemensam inriktning vid händelse av ett större elbortfall samt en gemensam väderrelaterad beredskapsplanering inför sommarmånaderna.

I arbetet mot våldsbejakande extremism (VBE) har flera insatser genomförts under året. Staden har till exempel tagit fram en webbutbildning i vilken närmare 4 000 av stadens medarbetare har deltagit. Berörda nämnder har uppdaterat handlingsplaner

och lägesbilder. Ett VBE-team har bildats vid socialnämnden som syftar till att ta en första kontakt med individer som återvänt från krigsdrabbade områden, med målet att socialtjänsten ska ges möjlighet att erbjuda insatser.

Arbetet med samverkan Järva har stärkts genom att kommunstyrelsen leder samverkansmötena för att säkerställa att berörda nämnder och bolagsstyrelser bidrar till att förbättra miljön och tryggheten i området. Fokus ligger på att utveckla de kommunala kärnuppgifterna och mobilisera och samordna stadens verksamheter. Arbetet har fokuserat på att identifiera vad som behöver göras för att de två områdena på Järva som polisen har klassat som särskilt utsatta ska öka i trygghet och attraktivitet så att de lämnar polisens lista för utsatta områden.

Attraktiva och levande stadsmiljöer

Staden har fortsatt att utveckla stadsrummet enligt konceptet Levande Stockholm. Med satsningen Grönare Stockholm möjliggörs en

fortsatt utveckling av stadens gröna offentliga miljö, med särskild prioritet på stadens ytterområden. Inom ramen för arbete med platssamverkan har staden tillsammans med olika aktörer arbetat med trygghetsskapande, brottsförebyggande och trivselskapande åtgärder runt utvalda platser.

Flera stadsdelsnämnder har under året beslutat om ny parkplan. Parkplanen beskriver hur stadsdelsområdets parker kan utvecklas så att de blir attraktiva och trygga för alla att använda samt hur parkernas ekologiska värden kan stärkas. Merparten av stadsdelsnämndernas parkskötsel och renhållning är utlagd på entreprenad. Under året har flera stadsdelsnämnder prioriterat avtalsuppföljning av entreprenörer för att säkerställa genomförande och kvalitet. I uppföljningarna identifierades en del förbättringsområden och flera stadsdelsnämnder uppger att avtalsuppföljning kommer vara ett fokusområde även nästa år.

88%

av stockholmarna är nöjda med stadsmiljön.

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel stockholmare som upplever trygghet i den stadsdel där man bor	77%	70%	69%	72%	Delvis	Försämrning med fyra procentenheter jämfört med 2018. Genom att staden reviderat centrala styrdokument finns det en tydlig viljeinriktning för stadens trygghetsarbete. Fokus för stadens nämnder det kommande året kommer vara att implementera och arbeta utifrån den övergripande samverkansöverenskommelsen samt säkerhets- och trygghetsprogrammet.
Stockholmarnas nöjdhet med renhållning och städning	71%	57%	58%	56%	Delvis	Försämrning med sju procentenheter jämfört med 2018. Stadens stadsdelsnämnder måste fortsätta att prioritera avtalsuppföljning av entreprenörer för att säkerställa genomförande och kvalitet.
Stockholmarnas nöjdhet med skötsel av park och grönområden	71%	60%	61%	60%	Delvis	Försämrning med fem procentenheter jämfört med 2018. Stadens stadsdelsnämnder måste fortsätta att prioritera avtalsuppföljning av entreprenörer för att säkerställa genomförande och kvalitet.
Stockholmarnas nöjdhet med stadsmiljön	88%	82%	84%	80%	Delvis	Stadens stadsdelsnämnder måste fortsätta att prioritera avtalsuppföljning av entreprenörer för att säkerställa genomförande och kvalitet.
Upplevd trafiksäkerhet för gående och cyklister	66%	61%	62%	61%	Delvis	Trafiknämnden behöver fortsätta arbeta strategiskt för att säkerställa att gator, torg, gång- och cykelvägar och -tunnlar är trygga och säkra.

I Stockholm når barn sin fulla potential då Stockholms skolor och förskolor är de bästa i Sverige

En likvärdig förskola och skola är en förutsättning för att alla barn och elever ska få möjlighet att lyckas. Förskolan och skolan skapar förutsättningar och möjligheter för Stockholms barn och unga. Alla barn i Stockholms förskolor och skolor ska få en kunskaps-utveckling som skapar förutsättningar för en bra framtid och möjliggör för dem att göra sina egna livsval oavsett var i staden de bor eller vilken bakgrund de har.

Förskola

Platsgarantin inom förskolan har uppfyllts under året. Under 2019 har knappt 55 000 barn gått i förskola i Stockholm, varav ungefär 60 procent i kommunal förskola och 40 procent i fristående förskola. Antalet barn i den kommunala förskoleverksamheten har ökat något i jämförelse med 2018, samtidigt som antalet barn i den fristående förskoleverksamheten har minskat något.

Stadsdelsnämnderna har under året arbetat för att säkerställa en likvärdig förskola av hög pedagogisk kvalitet. Utbildningsnämnden har arbetat i nära samverkan med stadsdelsnämnderna med frågor som är gemensamma för stadens förskolor, som

exempelvis digitala satsningar och kompetensförsörjning.

Målet för antal barn per grupp uppfylls för staden som helhet samt för majoriteten av stadsdelsnämnderna. Utfallet, 15 barn per grupp, är en förbättring i jämförelse med föregående år. För övriga indikatorer inom förskolan uppnås målet delvis. För att öka andelen förskollärare tar stadsdelsnämnderna emot högskolestudenter under deras verksamhetsförlagda utbildning, erbjuder mentorskap för nyexaminerade förskollärare samt ger barnskötare möjlighet att utbilda sig till förskollärare.

Ett ytterligare steg i att bli en mer attraktiv arbetsgivare är att en handlingsplan, som

Mål för verksamhetsområdet

I Stockholm når barn sin fulla potential då Stockholms skolor och förskolor är de bästa i Sverige.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för 4 av 15 av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt och 11 uppnås delvis. 17 nämnder av 25 uppger att målet för verksamhetsområdet har uppfyllts helt och 8 nämnder uppger att målet har uppfyllts delvis. Utbildningsnämnden och sju stadsdelsnämnder bedömer att målet uppnås delvis. Nämnder och bolagsstyrelser har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas delvis under 2019.

FOTO: ANNA ÅBERG

En modern storstad med
möjligheter och valfrihet åt alla

syftar till att förbättra arbetssituationen för barnskötare och förskollärare, har tagits fram i samverkan mellan utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna enligt plan. Stadsdelsnämnderna ska använda handlingsplanen som ett stöd i sitt fortsatta arbete och utbildningsförvaltningen ansvarar för att följa upp effekterna av handlingsplanen.

Utbildningsnämnden arbetar stadsövergripande med det systematiska kvalitetsarbetet i stadens förskolor. Det görs bland annat i dialog med stadsdelsnämnderna utifrån de kommunala förskolornas kvalitetsredovisningar. Årets förskolerapport visar en samsyn kring de viktigaste utvecklingsområdena, nämligen kompetensförsörjning, kompetensutveckling och att utveckla underlagen för att kunna bedöma utbildningens måluppfyllelse i förhållande till läroplanens mål.

7 Ett ytterligare steg i att bli en mer attraktiv arbetsgivare är att en handlingsplan, som syftar till att förbättra arbetssituationen för barnskötare och förskollärare, har tagits fram.

Inskrivningsgraden för 2–5-åringar i förskoleverksamhet, oavsett regi, är 94,3 procent exklusive barn med tillfälliga personnummer. Om samtliga barn räknas in är utfallet 94,8 procent, vilket är en liten ökning i jämförelse med föregående år då utfallet var 94,6 procent med samtliga barn inräknade. Arbeta för att öka inskrivningsgraden fortgår, bland annat genom introduktions-förskolor och samarbeten mellan öppna förskolan och förskolan.

Grund- och grundsärskola, fritidshem, fritidsklubb samt gymnasie- och gymnasiesärskola

Måluppfyllelsen har ökat i vissa avseenden i jämförelse mellan läsåren 2018/2019 och 2017/2018 även om kommunfullmäktiges mål inte nås helt. Vissa förbättringar har skett i betygsresultat i årskurs 9 och i gymnasiet. Betygsresultaten i årskurs 6 har dock försämrats och den upplevda tryggheten har minskat i årskurs 8.

Skolresultat

I grundskolans årskurs 3 har resultatet i det nationella provet i svenska/svenska som andra språk förbättrats till 92 procent från 91 procent 2018. Det förbättrade resultatet innebär att en högre andel elever är godkända på delproven. I det nationella provet i matematik har dock resultat försämrats till 91 procent från 93 procent godkända 2018. Resultaten

i svenska/svenska som andra språk har varit relativt konstant de senaste åren med en uppgång i år. Resultaten i matematik har varierat mer mellan åren utan någon tydlig trend, vilket även är fallet på nationell nivå, något som kan indikera att svårighetsgraden i provet varierar från år till år.

I årskurs 6 har andelen som uppnått kunskapskraven i samtliga ämnen minskat från 78,5 procent till 77,8 procent. Minskningen är större bland flickor än bland pojkar. Andelen behöriga till yrkesprogram har minskat

marginellt. En förklaring till de sjunkande resultaten de senaste åren kan vara att andelen nyanlända elever har ökat och att elever i de lägre åldrarna ofta går direkt ut i ordinarie klass. Det kan göra det svårt att uppnå kunskapskraven, eftersom det tar tid att behärska språkkunskaperna i svenska fullt ut.

Figur 1 visar utvecklingen av elevernas betygsresultat i årskurs 6. Av jämförelsen framkommer att betygsresultaten har försämrats de tre senaste åren, med undantag för genomsnittligt meritvärde som har förbättrats i år.

I årskurs 9 har betygsresultaten förbättrats i jämförelse med 2018. Andelen elever som är godkända i samtliga ämnen och det genomsnittliga meritvärdet har ökat tydligt. Andelen som är behöriga till gymnasiet har ökat med 0,5 procentenheter till 87,4 procent när alla elever inkluderas i mätningen. Figur 1 visar utvecklingen av elevernas betygsresultat i årskurs 9. Av jämförelsen framkommer att betygsresultaten har förbättrats de senaste tre åren.

Flickor har högre resultat än pojkar gällande genomsnittligt meritvärde och andelen elever

som har godkänt i samtliga ämnen. Flickors och pojkars resultat har ökat i båda dessa betygsresultat, dock har pojkars resultat ökat mer och skillnaden mellan könen har minskat de senaste åren. För behörighet till gymnasiet (yrkesprogram) är det i år endast marginell skillnad mellan flickor och pojkar. Sammantaget har skillnaden mellan flickors och pojkars resultat inte varit så liten sedan 2011.

Meritvärdet ökar för alla indelningar i grupperingar av skolorna utifrån socioekonomiska förutsättningar 2019, och i vissa fall är ökningen ganska betydande. Skillnaderna i resultat mellan eleverna i stadens skolor i årskurs 9, som har ökat under drygt en tioårsperiod, minskade kraftigt under åren 2017–2018 men har nu återigen ökat. En anledning till de kraftigt minskade skillnaderna 2017 och 2018 är att fördelningen av nyanlända elever på skolor förändrades, genom att skolor med gynnsamma socioekonomiska förutsättningar

(vilka vanligtvis också har högre resultat) tog emot en större andel nyanlända än tidigare.

Andelen elever som är godkända i samtliga ämnen och det genomsnittliga meritvärdet har ökat tydligt.

Figur 2 visar hur resultaten mellan olika skolor i årskurs 9 varierar utifrån socioekonomiska förutsättningar. Utfallen är beräknade som skolornas genomsnitt och tar inte hänsyn till hur många elever som går på varje skola.

I grundsärskolans årskurs 9 läste 24 elever enligt grundsärskolans ämnesområden och 59 elever ämnen. 52 av dem som läste ämnen valde att ta ut betyg. I grundsärskolan kan endast betyg ges till de elever som läser ämnen och begär betyg. Antalet betyg i de

Figur 1 Betygsresultat i Stockholms stads skolor, alla elever

	2015	2016	2017	2018	2019
Årskurs 6					
Andel behöriga till yrkesprogram (%)*	88,6	89,0	87,6	86,8	86,6
Andel som uppnått kunskapskraven i samtliga ämnen (%)	82,1	82,4	81,5	78,5	77,8
Genomsnittligt meritvärde (16 ämnen)	220	224	224	223	228
Årskurs 9					
Andel behöriga till yrkesprogram (%)	85,3	82,4	84,7	86,9	87,4
Andel som uppnått kunskapskraven i samtliga ämnen (%)	77,9	74,4	78,4	79,2	80,5
Genomsnittligt meritvärde (17 ämnen)	240	239	242	246	250

*Andel behöriga till yrkesprogram i årskurs 6 räknas ut på samma sätt som i årskurs 9, men eleverna är inte formellt behöriga till ett yrkesprogram.

Figur 2 Socioekonomiskt index

	Andel behöriga till yrkesprogram			Andel som uppnått kunskapskraven i samtliga ämnen			Genomsnittligt meritvärde (17 ämnen)		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Kvartil 1 <i>lägst index</i>	91,8	93,0	94,3	88,2	88,4	91,2	266	265	272
Kvartil 2	89,1	90,2	92,8	84,5	83,9	86,0	251	252	259
Kvartil 3	82,6	79,8	78,4	75,0	70,9	70,4	231	228	228
Kvartil 4 <i>högst index</i>	66,1	73,8	70,7	52,5	57,2	59,6	193	209	211

Betygsresultat, årskurs 9, 2017–2019 efter skolans socioekonomiska index (kvartiler), genomsnitt av skolresultat (ovägt medelvärde). Källa: Utbildningsnämnden, Stockholms stad

olika ämnena varierar i år mellan 43 och 46. Utbildningsförvaltningen har haft ett särskilt fokus på grundsärskolans utveckling vid höstens resultatdialoger.

I gymnasieskolan har andelen gymnasieelever som slutfört utbildningen inom tre år ökat från 65 procent till 67 procent. För första gången har staden en större andel elever än riket (66 procent) med examensbevis efter tre år. Även betygsnivåerna andel elever med examensbevis (inkluderar endast högskoleförberedande och yrkesförberedande program) inom tre år har ökat, från 77 procent till 79 procent. För elever med avslutade studier, enligt Skolverkets definition, ökade andelen med examensbevis till 92,8 procent, vilket är en förbättring med en procentenhet i jämförelse med förra året.

I gymnasiesärskolan utfärdades i år 57 gymnasiesärskolebevis från stadens skolor, varav 36 på nationella program och 21 på individuella program. På de nationella programmen är det en större andel pojkar än flickor som fått gymnasiesärskolebevis. Det vanligaste betyget i de nationella programmen är betyg C. Av de 81 elever som antogs till gymnasiesärskolan 2019 blev 75 elever antagna på sitt förstahandsval, vilket motsvarar cirka 93 procent.

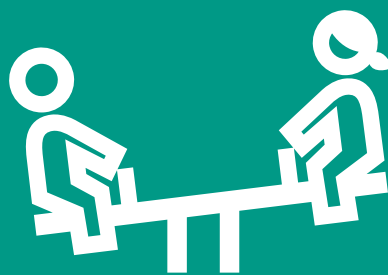
Trygghet och studiero

Av utbildningsnämndens rapportering framgår att resultaten gällande trygghet och studiero i stadens elev- och föräldraundersökningar är oförändrade eller har sjunkit i jämförelse med förra året. I grundskolans årskurs 2 och 5 samt i gymnasieskolans årskurs 2 är resultaten oförändrade sedan 2018.

Andelen som känner sig trygga i skolan i årskurs 8 har sjunkit med tre procentenheter till 75 procent i jämförelse med år 2018 enligt resultaten i stadens brukarundersökning. Den upplevda tryggheten har främst sjunkit bland flickor, från 76 procent till 73 procent. Pojkarnas upplevda trygghet har minskat något, från 81 procent till 80 procent. Se figur 3.

I årets elevundersökning instämmer endast 44 procent av eleverna i årskurs 8 i påståendet att de kan arbeta i lugn och ro på lektionerna. I årskurs 5 instämmer 57 procent av eleverna och i årskurs 2 instämmer 67 procent av eleverna i påståendet.

Med anledning av ovanstående har utbildningsnämnden genomfört en tematisk utvärdering av 23 grundskolors arbete med trygghet och studiero. I utvärderingen har verksamhetsbesök, intervjuer och dokumentationsstudier genomförts. Av utvärderingen framkommer bland annat att lärarnas ledarskap och strukturen på undervisningen

85%

av alla föräldrar med barn i Stockholm stads förskolor är nöjda med verksamheten

är en större och mer avgörande faktor för studiero än den aktuella elevgruppen. Elever framför att goda relationer mellan lärare och elever har en positiv inverkan på lärande och studiero. Resultaten utgör underlag i utbildningsnämnden fortsatta arbete.

Ett tjugotal grundskolor har under 2019 arbetat med våldspreventionsprogrammen *Mentorer i våldsprevention* (MVP) och *Agera tillsammans*. Totalt har 160 personal från skolor och stadsdelsförvaltningar under året grundutbildats för att kunna leda

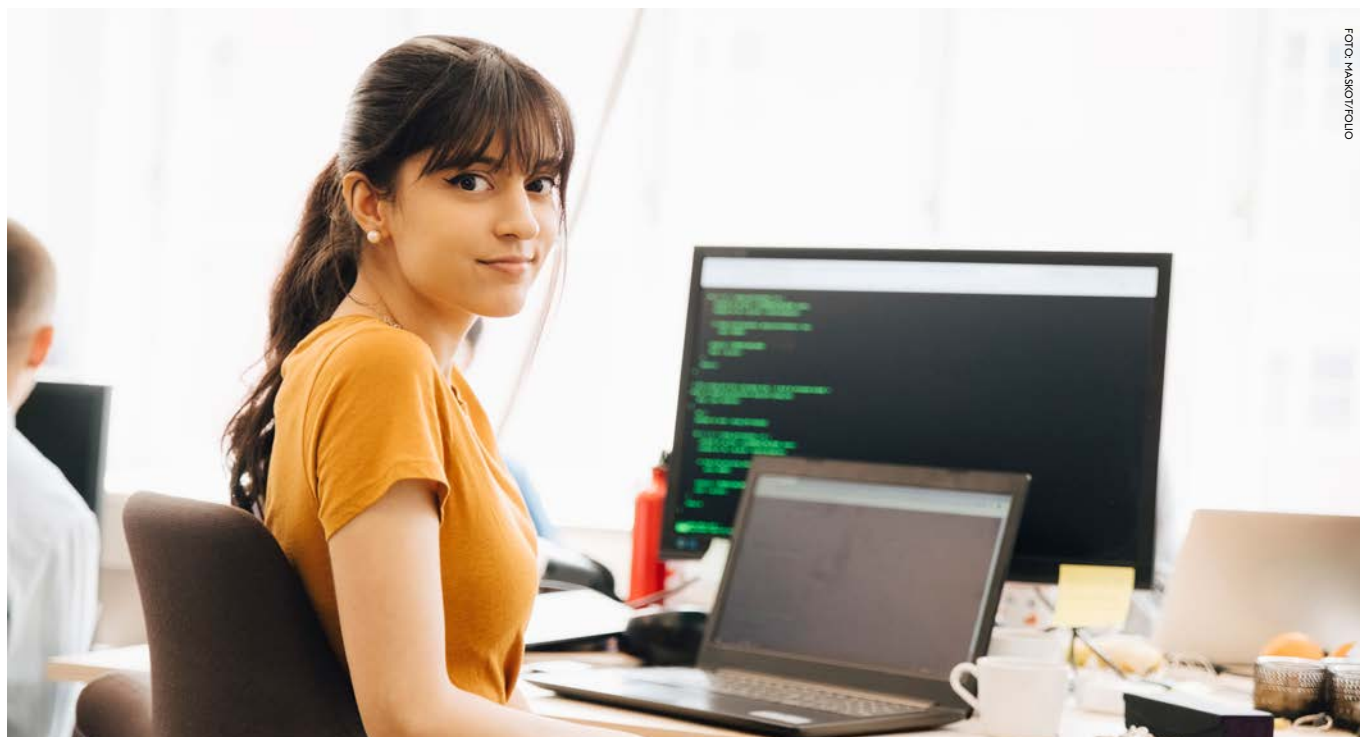
Elever framför att goda relationer mellan lärare och elever har en positiv inverkan på lärande och studiero.

lektionerna med våldsprevention. Nio nya skolor har börjat arbeta våldspreventivt under året och tre nya stadsdelsförvaltningar har involverats i arbetet. Dessutom har ett tiotal skolor fått kunskaper om programmen. En gymnasieskola och en gymnasiesärskola arbetar även med MVP.

Figur 3 Andel elever som känner sig trygga i skolan

	2017	2018	2019
Årskurs 2	87	84	84
flickor	-	-	84
pojkar	-	-	84
Årskurs 5	84	78	78
flickor	-	75	75
pojkar	-	82	82
Årskurs 8	84	78	75
flickor	81	76	73
pojkar	88	81	80
Gymnasieskolan	88	86	86
flickor	88	86	84
pojkar	88	89	89

Fotnot: Andel elever som känner sig trygga i skolan, 2017–2019

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Målupp- fyllelse	Kommentar
Förskola						
Andel förskollärare av totalt antal anställda	41 %	37,6 %	35,7 %	1,9 %	Delvis	3/14 stadsdelsnämnder uppfyller målet helt, 10/14 stadsdelsnämnder uppfyller målet delvis, 1 stadsdelsnämnd uppfyller ej målet.
Antal barn per grupp	16	15	-	-	Helt	10/14 stadsdelsnämnder uppfyller målet helt, 4/14 stadsdelsnämnder uppfyller målet delvis.
Antal förskolebarn per anställd	4,9	5,1	-	-	Delvis	4/14 stadsdelsnämnder uppfyller målet helt, 10/14 stadsdelsnämnder uppfyller målet delvis.
Andel nöjda föräldrar till barn i förskolan	90 %	85 %	-	-	Delvis	1/14 stadsdelsnämnder uppfyller målet helt, 13/14 stadsdelsnämnder uppfyller målet delvis.
Kvalitetsindikatorn – Självvärdering utifrån läroplansuppdraget	3,8	3,5	-	-	Delvis	3/14 stadsdelsnämnder uppfyller målet helt, 11/14 stadsdelsnämnder uppfyller målet delvis.
Skola						
Andel elever som nått kravnivån på det nationella provet i svenska/svenska som andraspråk i årskurs 3	92 %	92 %	94 %	89 %	Helt	Utfallet har förbättrats sedan 2018 (91 %).
Andel elever som nått kravnivån på det nationella provet i matematik i årskurs 3	94 %	91 %	92 %	91 %	Delvis	Utfallet har försämrats sedan 2018 (93 %) och har varierat mellan åren. *
Andel elever i årskurs 6 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen	84 %	77,8 %	79,9 %	75,9 %	Delvis	Utfallet har sjunkit de senaste åren och har en nedåtgående trend. En förklaring kan vara att andelen nyanlända har ökat. Elever i de lägre åldrarna ofta går direkt ut i ordinarie klass, innan de behärskar det svenska språket.
Andel elever i årskurs 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen	80 %	80,5 %	81,5 %	79,6 %	Helt	Förbättring jämfört med 2018, främst för pojkar.
Andel elever som är behöriga till nationella program, exklusive nyinvandrade och elever med okänd bakgrund	94 %	91,4 %	91,1 %	91,8 %	Delvis	Utfallet har försämrats från 2018 (92,1 %).
Andel gymnasieelever som slutfört utbildningen inom tre år med gymnasieexamen	77 %	78,7 %	-	-	Helt	Ny mätmetod 2019. Endast nationella program. En förbättring framgår även med den tidigare definitionen, från 65 till 67 %.
Andel elever i årskurs 2 som känner sig trygga i skolan	90 %	84 %	84 %	84 %	Delvis	Det totala utfallet är oförändrat sedan 2018.*
Andel elever i årskurs 5 som känner sig trygga i skolan	90 %	78 %	75 %	82 %	Delvis	Det totala utfallet är oförändrat sedan 2018.*
Andel elever i årskurs 8 som känner sig trygga i skolan	87 %	75 %	73 %	80 %	Delvis	Den upplevda tryggheten i årskurs 8 minskar främst för flickor.
Andel gymnasieelever som känner sig trygga i skolan	90 %	86 %	84 %	89 %	Delvis	Oförändrat utfall på totalen, men en minskning i den upplevda tryggheten går att utläsa för flickor.

* Indikatorn följdes inte av KF 2018. Utfall finns dock flera år tillbaka då utbildningsnämnden följt utfallet.

I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, trygghet och självbestämmande

Socialtjänsten ska stå stark för att möta människor som är i behov av stöd och hjälp. Människor ska kunna lita på att samhället fångar upp och stödjer när det behövs och alla ska garanteras en rättssäker behandling. Socialtjänsten ska uppmärksamma alla barn och vuxna som kan behöva deras hjälp och staden ska erbjuda en modern, rättssäker och evidensbaserad socialtjänst som kan möta det aktuella behovet av sociala insatser.

Samverkan, tidiga insatser och ett stärkt barnrättsperspektiv

Arbetet med att stärka och integrera ett barnrättsperspektiv inom socialtjänstens samtliga delar har fortsatt under året och stadens barnrättssamordnare spelar en viktig roll i detta arbete. Staden har fortsatt att utveckla det förebyggande arbetet och tidiga insatser för barn och unga, bland annat inom föräldraskapsstöd, våld i nära relationer och insatser mot psykisk ohälsa. Sociala insatsgrupper och Skolsociala team är exempel på samverkansarbete med syfte att åstadkomma ett tidigt och koordinerat stöd.

Skolan är den främsta skyddsfaktorn för unga människors liv och framtida livschanser. Staden har under året prioriterat och utvecklat samverkan mellan skola, förskola, socialtjänst och polisen samt ökat samarbete mellan hem och skola för att tidigt identifiera barn i riskzon, följa upp orosanmälningar samt

stabilisera barn och ungas skolgång. Exempel på dessa är tillgång till extra anpassningar av undervisningen och särskilt stöd, tillgång till elevhälsa inklusive studie- och yrkesvägledning, kort strategisk familjebehandling, individuell stöd- och behandlingskontakt för unga i riskzon samt SAMS-modellen som handlar om samverkan för obruten skolgång för placerade barn och unga. Genom Skolsociala team har ett särskilt fokus legat på ökad skolnärvaro och bättre skolresultat i utvalda grundskolor i ytterstaden. Under 2020 förstärks detta arbete ytterligare i form av en skolsocionom som ska arbeta inriktat på årskurs 8 och 9.

Det sociala investeringsprojektet Nya vägar, med fokus på barn som lever i familjer med missbruk och beroende, visar att kontakten mellan deltagande förskolor och socialtjänsten ökar och fler föräldrar och barn tar del av stödsatser. En stor del av det förebyggande

Mål för verksamhetsområdet

I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, trygghet och självbestämmande.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för 8 av 13 av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt, 4 uppnås delvis och 1 uppnås ej. 29 av 30 nämnder bedömer att målet för kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet uppfylls helt och en bedömer att målet uppnås delvis. Nämnder och bolagsstyrelser har genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2019.

arbetet utförs i samverkan med regionens barn- och mödravårdscentral och barn- och ungdomspsykiatri. Staden har under året utvecklat föräldrastödsprogram, föräldrarådgivning och familjebehandling i samverkan med regionen. Inom ramen för det sociala investeringsprojektet *Stärkt tidigt stöd i samverkan* (STIS) har hembesöksprogrammet för nyblivna föräldrar i samverkan med Region Stockholm utvidgats. Uppföljningen visar goda resultat och antal deltagande föräldrar i föräldrastödsprogram har ökat.

Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Staden har fortsatt utveckla arbetet mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck för att arbetet ska bli samordnat, evidensbaserat och av hög kvalitet. Ett särskilt fokus har legat på våldspreventiva insatser, stödet till våldsutsatta och arbetet med våldsutövare. Stadens relationsvårdscentrum spelar en viktig roll i detta arbete. Staden har identifierat kompensatoriska åtgärder vid uppbrott från förskola och skola, *Mentorer i våldsprevention* (MVP) och *Agera tillsammans* har fått en större spridning i staden och skydd och stöd till barn och unga efter polisförhör vid misstanke om att de utsatts för brott har stärkts genom ett inrättande av ett team vid Barnahus.

FOTO: LISELOTTE VAN DER MEULEN

Tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning och psykisk ohälsa

Stockholms stad har högt ställda mål för att garantera alla som bor och verkar i Stockholm full delaktighet i samhällslivet. Staden har fortsatt sitt arbete med att öka tillgängligheten och delaktigheten i samhället för personer med funktionsnedsättning i enlighet med *Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning*. Staden har bland annat arbetat med tillgänglighetsåtgärder i såväl inne som utemiljö, ökat användningen av digitala hjälpmedel för att öka tillgängligheten till information och kommunikation för målgruppen, satsat på hälsofrämjande insatser samt stöd för att målgruppen ska kunna närma sig arbete och studier.

Arbetet mot socialpsykiatriens målgrupp har fokuserat på ökad delaktighet, samverkan

med psykiatri och utveckling av insatser med fokus på möjligheterna att närma sig arbetsmarknaden. Staden har fortsatt att implementera PEER support, vilket innebär att personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa anställs inom socialpsykiatriens verksamheter. För att säkerställa att vården och omsorgen för personer som vårdas inom den psykiatriska slutenvården blir trygg och säker efter utskrivning har staden fortsatt att arbeta med intensiva funktionshöjande insatser vid utskrivning från slutenvården.

Arbetet mot hemlöshet, fysisk och psykisk ohälsa

Arbetet mot hemlöshet är en prioriterad fråga i Stockholms stad och nya åtgärder vidtas kontinuerligt bland annat utifrån att gruppen av hemlösa personer förändras. Staden erbjuder en evidensbaserad missbruksvård, rådgivning kring budget- och skuldfrågor,

samt stöd vid hemlöshet eller risk för vräkning. Försöks- och träningslägenheter samt Bostad först är ett viktigt verktyg i arbetet med att stödja personer i processer ur hemlöshet. Under året har samverkan mellan socialtjänsten, bostadsbolagen och bostadsförmedlingen utvecklats kring barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden, våldsutsatta samt i det vräkningsförebyggande arbetet. Arbetet med att utveckla stödet till personer som är 65 år eller äldre, med eller utan missbruk, som lever i hemlöshet eller riskerar att bli hemlösa har fortsatt. Framgångsfaktorer för arbetet har identifierats bland annat i ett gemensamt mottagande för äldre, ekonomiskt bistånd, missbruk och socialpsykiatri.

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel barn och ungdomar som varit aktuella för insatser inom individ- och familjeomsorgen och som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats	84%	86%	86%	85%	Helt	
Andel barn och unga som bedöms ha skyddsbehov som har kunnat placeras under trygga förhållanden	100%	99,3%	93,4%	99%	Delvis	Analysen av sammanbrotten visar dels att vårdformen jourhem i vissa fall inte varit tillräcklig för de ungas behov och att de specifika familjehemmen inte har haft tillräckliga resurser att tillgodose barnens behov. Staden fortsätter att utveckla rekryteringar av resursstarka familjehem och stärka dessa med insatser för att förebygga otrygga placeringar och sammanbrott.
Andel enskilda som klarar mer på egen hand inom socialpsykiatri	25%	27%	29%	2 %	Helt	
Andel insats/insatser avslutade enligt plan inom vuxna missbruk	42%	51%	59%	49%	Helt	
Andel personer inom socialpsykiatri som är nöjda med hur utredningen av deras behov av stöd genomfördes	80%	75%	75%	76%	Delvis	Personalomsättning, svårigheter att skapa delaktighet inom målgruppen och låg svarsfrekvens är en del av förklaringen till de försämrade resultaten.
Andel brukare inom socialpsykiatri som inte upplever diskriminering	Öka	91%	92%	91%	Helt	
Andel unga som fått brottsofferstöd och som upplever en positiv förändring av sin livssituation	70%	74%	73%	76%	Helt	
Andel ungdomar som fått ungdomstjänst i stadens verksamheter	5%	3,4%	0%	3,4%	Ej	88 ungdomar har avslutats under perioden, 73 pojkar och 15 flickor. Tre pojkar har fått plats i stadens verksamheter.
Andel brukare inom omsorgen för personer med funktionsnedsättning som inte upplever diskriminering (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	Öka	75%	73%	78%	Delvis	Resultatet är ej helt jämförbart mellan åren, staden har infört en ny metod för brukarundersökning samt ökade urvalet av insatser som ingår i undersökningen. Staden behöver arbeta med att höja svarsfrekvensen.
Andel brukare som trivs – Funktionsnedsättning (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	80%	82%	81%	85%	Helt	
Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de kan påverka insatsens utformning (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	78%	78%	78%	80%	Helt	
Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de blir väl bemötta av stadens personal (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	90%	91%	91%	93%	Helt	
Brukarens upplevelse av trygghet – LSS-boende, vuxna och barn (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	92%	78%	76%	82%	Delvis	Resultatet är ej helt jämförbart mellan åren, staden har infört en ny metod för brukarundersökning samt ökat urvalet med gruppboende vilket väger tungt då brukaren vistas där många timmar.

I Stockholm har äldre en tillvaro som präglas av hög kvalitet, trygghet och självbestämmande

Stockholm ska vara en äldrevänlig stad. Som äldre ska man kunna leva sitt liv med självbestämmande, respekt och värdighet, även högre upp i åren. Stockholms äldreomsorg ska präglas av kvalitet och valfrihet och ska vara ledande i kompetens inom demenssjukdomar och geriatrisk specialistkompetens.

Trygghet, självbestämmande och en äldreomsorg av hög kvalitet

Staden fortsätter att arbeta för att öka andelen nöjda och trygga omsorgstagare inom äldreomsorgen då kommunfullmäktiges mål inte nås. Stadens strategi för en äldrevänlig stad utgör underlag till stadens arbete för att skapa en tillgänglig och inkluderande stad med en miljö som främjar ett aktivt liv, hela livet. Arbetsmodellen Tryggt mottagande i hemmet har utökats och finns tillgänglig i hela staden för att säkerställa en trygg hemgång från slutenvård. Samverkan med regionen är viktig för att säkra framtidens äldreomsorg, under året har exempelvis staden deltagit i Region Stockholms pilotprojekt *Ensamhetsuppdraget gällande äldre och ensamhet*.

Projektet syftar till att ofrivilligt ensamma som identifieras av primärvården ska kunna slussas vidare till stadens träffpunkter och/eller ideella verksamheter.

Under året har äldreomsorgens medarbetare fortsatt att vidareutveckla kompetens, arbetssätt och bemötande av personer med demenssjukdom enligt utbildningsmodellen *Stjärnmärkt* och fler verksamheter har fått en Silviahemscertifiering. Utbildningens syfte är att stärka medarbetarens kompetens om bland annat åldrandet, demenssjukdomar, bemötande och kommunikation. Utbildningsmodellen *Stjärnmärkt* är framtagen av Svenskt demenscentrum.

Mål för verksamhetsområdet

I Stockholm har äldre en tillvaro som präglas av hög kvalitet, trygghet och självbestämmande.

Måloppfyllelse för året

Årsmålen för 1 av 10 av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt och 9 uppnås delvis. 18 av 25 nämnder bedömer att målet för kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet uppfylls helt och 7 bedömer att målet uppnås delvis. Nämnder och bolagsstyrelser har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas delvis under 2019.

FOTO: SARA MAC KEY

Boendeplan 2020 med utblick mot 2040 visar att behovet av vård- och omsorgsboenden i staden kommer att öka inom några år och det är angeläget att staden verkar för att en mångfald av aktörer ges möjlighet till att bidra till utbyggnaden. Justeringen från tidigare 60 procent kommunalt respektive 40 procent privat huvudmannaskap för vård- och omsorgsboende till 50 procent av vardera bedöms kunna avlasta stadens investeringsutgifter för kommande utbyggnad.

En innovativ och kreativ äldreomsorg

Välfärdsteknik kan bidra till en meningsfull tillvaro för de äldre. I staden har samarbetet med Stockholm Digital Care fortsatt för att driva på utvecklingen med välfärdsteknik på stadens vård- och omsorgsboenden. Flera medarbetare inom äldreomsorgen har deltagit i projektet Idésluss för att öka förutsättning-

arna för innovation och kreativa idéer. *Verklighetslabbet* på Stureby vård- och omsorgsboende har gett plats för studenter, forskare och andra aktörer med innovativa idéer att samarbeta för en mer effektiv och verksamhetshöjande äldreomsorg. Genom att ge plats för kreativa idéer skapas nya hjälpmedel som i sin tur ger en ökad trygghet, valfrihet och möjlighet till aktivering för de äldre. I stadens verksamheter finns det exempelvis gungstolar speciellt anpassade för personer med demenssjukdom, digitala aktivitetsspel som stimulerar den kognitiva förmågan och teknik för att kunna cykla i digital miljö.

Lagen om utskrivning från slutet hälso- och sjukvård

Den nya lagen om utskrivning från slutet hälso- och sjukvård innebär ett närmare samarbete mellan staden och primär- och slutenvården. För att säkerställa att vården och

omsorgen för personer som vårdas inom slutet hälso- och sjukvård blir trygg och säker efter utskrivning fortsätter staden att arbeta med intensiva funktionshöjande insatser vid utskrivning från slutenvården. Det är viktigt att fortsätta tillämpa lagens krav på tidigt planering inför utskrivning, fast vårdkontakt och samordnad individuell planering av de parter som ansvarar för insatserna efter utskrivning.

En jämställd äldreomsorg

År 2019 har det varit möjligt att ta fram utfall för kvinnor och män på nio av tio indikatorer. Det som går att utläsa ur ett jämställdhetsperspektiv är att det är marginella skillnader mellan kvinnor och mäns upplevelse av sin äldreomsorg. Måltidssituationen och upplevelsen av att kunna påverka hur hjälpen utförs på vård- och omsorgsboende är de indikatorer som avviker något då kvinnor upplever det mer positivt än männen.

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att måltiden är en trevlig stund på dagen	70%	66%	68%	63%	Delvis	Utfallet är på samma nivå som 2018. Måltiden är ett prioriterat utvecklingsområde för verksamheten. Det finns en ny mat- och måltidspolicy framtagen samt en ökad satsning på matlyft finns kommande år.
Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att möjligheten att komma utomhus är bra	57%	52%	53%	50%	Delvis	Försämring med en procentenhet jämfört med 2018. Orsaker till resultatet kan vara att utevistelse inte sker utifrån individuella önskemål i genomförandeplan eller att ett utarbetat informationsmaterial av vård- och omsorgsboendet fattas/är bristfälligt.
Andel omsorgstagare som upplever att de kan påverka hur hjälpen utförs i hemtjänsten	85%	83%	83%	83%	Delvis	Stadens arbete med ramtid samt förtydligandet av kontaktmannaskapet och dess uppdrag är under fortsatt utveckling och en viktig del för att förbättra resultatet.
Andel omsorgstagare som upplever att de kan påverka hur hjälpen utförs på vård- och omsorgsboende	76%	75%	76%	71%	Delvis	Stadens arbete med ramtid samt förtydligandet av kontaktmannaskapet och dess uppdrag är under fortsatt utveckling och en viktig del för att förbättra resultatet.
Andel trygga omsorgstagare i hemtjänsten	81%	80%	79%	81%	Delvis	Informationsmaterial, genomförandeplaner samt en förbättrad kommunikation med de anhöriga, som ofta är den som svarar på brukarundersökningen som indikatorutfallet grundar sig på, behöver förbättras.
Andel trygga omsorgstagare i vård- och omsorgsboende	87%	84%	84%	83%	Delvis	Informationsmaterial, genomförandeplaner samt en förbättrad kommunikation med de anhöriga, som ofta är den som svarar på brukarundersökningen som indikatorutfallet grundar sig på, behöver förbättras.
Andelen nöjda omsorgstagare i dagverksamhet	92%	92%	93%	90%	Helt	
Andelen nöjda omsorgstagare i hemtjänst	84%	83%	83%	84%	Delvis	Informationsmaterial, genomförandeplaner samt en förbättrad kommunikation med de anhöriga, som ofta är den som svarar på brukarundersökningen som indikatorutfallet grundar sig på, behöver förbättras.
Andelen nöjda omsorgstagare i vård- och omsorgsboende	81%	79%	79%	78%	Delvis	Informationsmaterial, genomförandeplaner samt en förbättrad kommunikation med de anhöriga, som ofta är den som svarar på brukarundersökningen som indikatorutfallet grundar sig på, behöver förbättras.
Antal personal en hemtjänstagare med minst två besök om dagen möter under en 14-dagarsperiod	Max 10 personer	11,8	-	-	Delvis	Utfall 2018 var 11,7. Staden arbetar med att öka personalkontinuiteten genom att bland annat förbättra schemaläggning, genomförandeplan och att ha en högre grad av tillsvidareanställda.

En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt

Stockholm ska vara en stad där förutsättningarna att driva och utveckla företag är gynnsamma. Staden ska vara tillmötesgående, opartisk och effektiv i kontakter med såväl små och stora företag. Fler ska erbjudas goda möjligheter att starta företag och få nytta av sitt entreprenörskap. Stockholms alla stadsdelar ska utvecklas med en blandning av bostäder, arbetsplatser, handel, natur, kultur, skolor och förskolor. Arbetet med att bygga Stockholm attraktivt, hållbart och tätt fortsätter. När Stockholm växer måste också kollektivtrafiken, gång- och cykelbanorna och gatorna byggas ut så att människor snabbt och smidigt kan resa i hela regionen. Stockholm ska vara en ledande, klimatsmart och attraktiv evenemangs- och upplevelsestad med ett kulturutbud där det finns något som passar alla. Stockholms klimat- och miljöarbete ska vara ett föredöme för andra städer. Stockholms stads miljöarbete ska ske i nära samarbete med invånare, näringsliv, akademi, civilsamhället och myndigheter.

Den samlade bedömningen är att inriktningsmålet har uppfyllts helt under året. Bedömningen baseras på att av totalt fem underliggande mål har tre uppfyllts helt och två delvis.

Stockholm har Sveriges bästa företagsklimat och ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv

Stockholm ska ha Sveriges bästa företagsklimat år 2025. Förutsättningarna att starta och driva företag ska utvecklas och staden ska vara tillmötesgående, opartisk och effektiv i kontakter med näringslivet. Dialogen mellan företag och staden ska förbättras och företag ska ha tillgängliga och effektiva kontaktvägar in till staden. Stockholm ska erbjuda goda möjligheter för fler att starta företag och få nytta av sitt entreprenörskap.

Nyregistrerade företag ökar

Under året har 23 554 nya företag startats i länet, vilket är en ökning med 8,2 procent jämfört med 2018. Årsmålet om 25 000 nystartade företag uppnås därmed delvis. En nationellt vikande konjunktur är en faktor som påverkar utfallet.

Stockholm ska vara den mest attraktiva staden för inhemska och internationella företag att etablera sig i

Ambitionen med stadens näringslivsarbete är att Stockholm ska ha Sveriges bästa företagsklimat år 2025 och ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv. Stadens agerande gentemot företagen har betydelse för företagens förutsättningar att växa samtidigt som staden är beroende av näringslivets möjlighet att skapa arbetstillfällen. Stadens organisation och arbetssätt ska vara näringslivsfrämjande och förståelsen för näringsli-

vets förutsättningar och behov ska vara hög i stadens verksamheter. En styrgrupp bestående av förvaltningschefer och bolagschefer från berörda nämnder och bolagsstyrelser har inrättats och leder arbetet med att utveckla stadens näringslivsarbete.

För att möta näringslivets behov av rätt kompetens behöver olika arenor och plattformar finnas mellan staden och näringslivet. Ett Mayor's Advisory Board (MAB) har inrättats i syfte att tillsammans med näringslivet främja samarbeten och hitta lösningar på gemensamma utmaningar.

Näringslivsperspektivet ska genomsyra stadens arbetssätt där medvetenheten om var och ens bidrag och ansvar är tydliga. Stadens medarbetare ska verka med ett näringslivsperspektiv oavsett funktion i staden och ha en tillmötesgående och problemlösande inställning till företagens etablering och utveckling.

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm har Sveriges bästa företagsklimat och ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för sju av nio av kommunfullmäktiges indikatorer prognosticeras uppfyllas helt, en uppnås delvis och en uppnås ej. 25 av 29 nämnder bedömer att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet uppnås helt och 4 bedömer att målet uppnås delvis. För de sju av kommunfullmäktiges som prognosticeras uppfyllas helt saknas utfall, då resultaten från stadens Nöjd Kund Index (NKI) mätning resultat inte är klart till verksamhetsberättelsen. Nämnder och bolagsstyrelser har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt 2019.

En näringslivspolicy som anger riktning för stadens näringslivsarbete

Ett förslag till näringslivspolicy har arbetats fram under 2019 och har remitterats. Näringslivspolicyn syftar till att lägga fast en gemensam riktning för stadens näringslivsarbete. Genom att etablera en gemensam plattform, tydliggöra ansvarsfördelning och förbättra förutsättningarna för samverkan i staden är näringslivspolicyn ett strategiskt bidrag till att företagsklimatet kan utvecklas och stärkas.

I förslaget till näringslivspolicyn har ett antal fokusområden definierats där staden behöver stärka sitt näringslivsarbete. Fokusområdena är stimulera tillväxt och företagsamhet, förbättra service, tillgänglighet och myndighetsutövning, attraktivare miljöer och bättre framkomlighet samt öka tillgången till arbetskraft med relevant kompetens.

Staden arbetar för ett förbättrat företagsklimat

Staden har goda förutsättningar att förbättra det lokala företagsklimatet där myndighetsutövningen utgör en viktig del. Den vanligaste kontakten mellan näringslivet och staden är i samband med tillstånds- och tillsynsfrågor. I syfte att förbättra stadens service och utveckla myndighetsutövningen har flera forum inrättats samt ett antal aktiviteter genomförts.

Stadens kommunala service vid tillstånd och tillsyn till företag mäts i den årliga NKI-undersökningen. Det preliminära resultatet för 2019 visar att stadens helhetsresultat är 74, vilket är samma resultat som föregående år. I syfte att förbättra stadens myndighetsut-

övning har handlingsplaner tagits fram av ansvariga för respektive myndighetsområde.

En intern samverkansgrupp med ansvariga för respektive myndighetsområde har inrättats. Samverkansgruppen syftar till att stärka den interna samverkan och samordna stadens myndighetsutövning utifrån en god avvägning av service, rättssäkerhet och effektivitet.

Målbilden för staden är att samtliga myndighetsområden ska ha "høgt" i betygsskalan det vill säga att NKI-totalen ska vara över 70 och uppåt. Arbetet med att utveckla stadens myndighetsutövning är en central del i näringslivsarbetet, där servicefaktorer som tillgänglighet, information, rättssäkerhet, kompetens och bemötande löpande ses över.

En tydlig process för företag som vill vara delaktiga i utvecklingen av Stockholm

Staden har som målsättning att öka samarbetet med externa aktörer på marknaden som vill investera i infrastruktur, bostäder och samhällsfastigheter. Den stora potentiella nyttan med externa samarbeten är

23 554

nya företag startades i länet under 2019. Jämfört med 2018 är det en ökning med

8%

Staden har goda förutsättningar att förbättra det lokala företagsklimatet där myndighetsutövningen utgör en viktig del.

bland annat att stadens investeringsnivå och finansieringsbehov minskar samt effektivare genomförandeförmåga. För att möjliggöra för fler externa utförare av kommunala tjänster som vill etablera sig i staden ska det finnas etablerade kontaktvägar.

I syfte att skapa en tydlig process och organisation för företag som vill etablera sig eller vara delaktiga i utvecklingen av Stockholm har staden påbörjat ett arbete med servicekedjor under året. Projektet är ett strategiskt verktyg i arbetet med att nå uppsatta mål inom stadens näringslivsarbete.

Indikator	Årsmål	Utfall totalt	Måluppfyllelse	Kommentar
Antal nystartade företag	24 000	23 554	Delvis	Påverkas av en nationellt vikande konjunktur.
Tillväxt i den privata sektorn i Stockholms stad (lönesumma)	4,0%	2,7%	Ej	Målet påverkas av konjunktur, antalet skattskrivna i Stockholm m.m.
Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet	72			Preliminärt resultat är 74. Slutligt resultat redovisas den 22/4 2020.
Företagens nöjdhet med bemötande från staden	78			
Företagens nöjdhet med effektivitet från staden	70			
Företagens nöjdhet med information från staden	72			
Företagens nöjdhet med kompetens från staden	72			
Företagens nöjdhet med rättssäkerhet från staden	73			
Företagens nöjdhet med tillgänglighet från staden	70			

Stockholm byggs attraktivt, tätt och funktionsblandat utifrån människors och verksamheters skiftande behov

Stockholm ska byggas attraktivt, hållbart och tätt, med en blandning av bostäder, arbetsplatser, handel, natur, kultur och skolor. Till 2025 ska 70 000 klimatsmarta bostäder byggas, med ett brett utbud av boendeformer, och fler kostnadseffektivt byggda bostäder. Balans mellan hyresrätter och bostads-/äganderätter ska eftersträvas i alla delar av staden.

Planering för att 10 000 bostäder per år ska byggas

I budget 2019 infördes ett nytt etappmål för bostadsbyggandet. Åren 2019–2025 ska 70 000 bostäder byggas, en byggnadstakt om 10 000 bostäder per år. Stadens nämnder har under året arbetat gemensamt för att denna nivå ska kunna uppnås. Sammanlagt 4 805 bostäder påbörjades under 2019, vilket är i nivå med 2018. Årsmålet nåddes dock inte.

Liksom 2018 präglades 2019 av ett svagt marknadsläge för framför allt nybyggda bostadsrätter, vilket inneburit en utmaning vad gäller måluppfyllelsen för både byggstartar och planprocesser.

Antalet bostäder i godkända/antagna detaljplaner uppgick till 5 322 stycken. Det innebär en minskning med 24 procent jämfört med 2018. Förlängda planprocesser, till följd av

omarbetade projekt, och ett minskat tryck från byggaktörer att färdigställa detaljplanerna är faktorer som påverkat utfallet.

En positiv tendens är att antalet markanvisade bostäder ökade jämfört med 2018. Totalt 8 479 markanvisade bostäder innebär en ökning med 32 procent.

Under året färdigställdes 6 044 bostäder, vilket är i nivå med de två senaste åren. Flest färdigställda bostäder återfinns i stadsdelarna Södra Hammarbyhamnen, Liljeholmen, Västra Matteus (Hagastaden) och Solberga, med drygt 500 färdigställda bostäder i vardera stadsdel.

Det långsiktiga målet för bostadsbyggandet i Stockholms stad att 140 000 bostäder ska byggas åren 2010–2030. Sedan år 2010 har drygt 55 000 bostäder påbörjats.

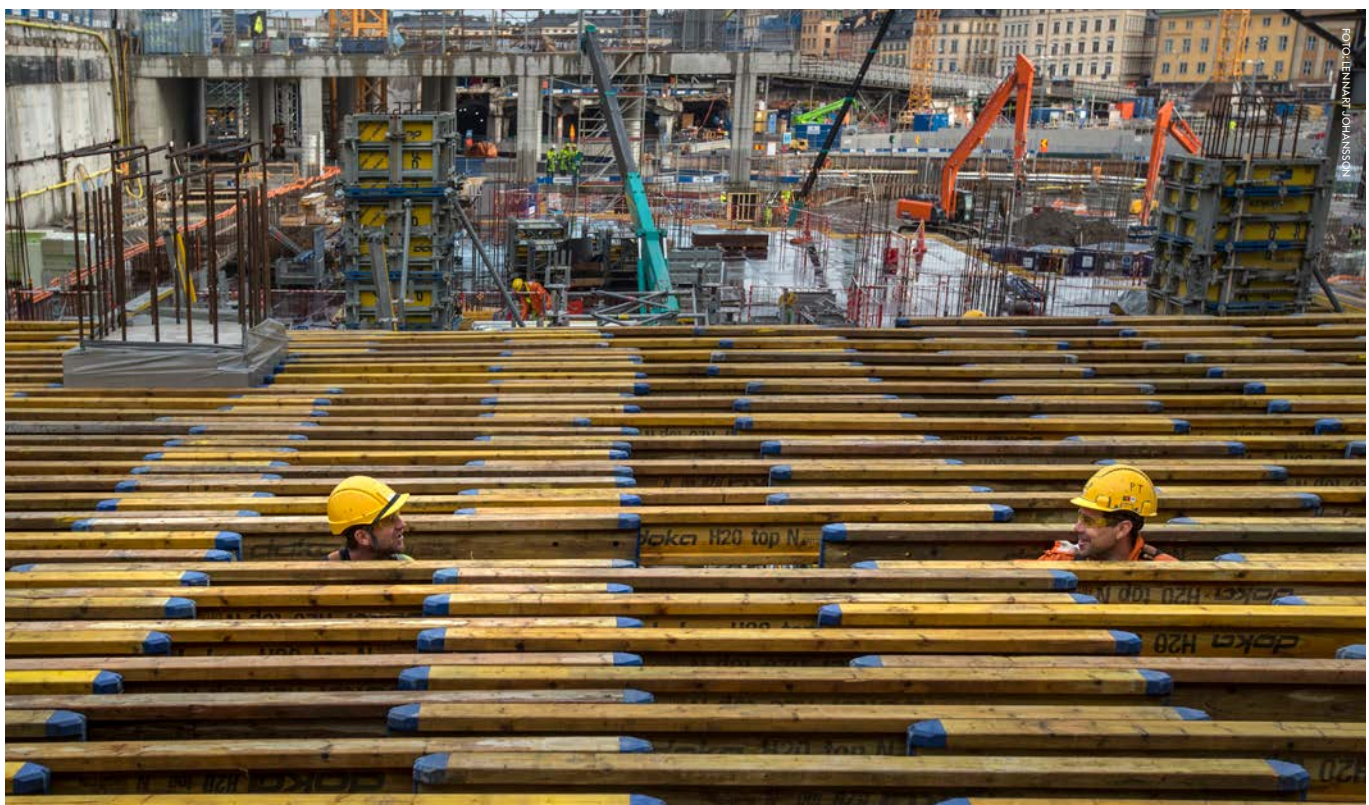

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm byggs attraktivt, tätt och funktionsblandat utifrån människors och verksamheters skiftande behov.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för 1 av 11 av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt, 2 uppnås delvis och 8 uppnås ej. 23 av 27 nämnder bedömer att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet uppnås helt och 4 nämnder bedömer att målet uppnås delvis. Nämnder och bolagsstyrelser har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas delvis under 2019.

Stabil takt i hyresrättsbyggandet

Sammanlagt 2 860 hyresrätter påbörjades under året. Det är ett utfall i nivå med de senaste fyra åren. Årsmålet 5 000 nåddes dock inte. Målet är att minst hälften av bostadsbyggandet ska utgöras av hyresrätter. År 2019 uppgick andelen till 60 procent.

Stadens bostadsbolag AB Svenska Bostäder, AB Stockholmshem och AB Familjebostäder stod för drygt 40 procent av det totala antalet påbörjade hyresrätter. Bolagen rapporterar sammantaget att 1 269 hyresrätter påbörjades under året, vilket är 12 procent lägre än 2018. Målet är att bostadsbolagen ska komma upp i en byggnadstakt om 1 500–2 000 bostäder per år.

Bostadsmål kopplade till tunnelbanans utbyggnad

Långsiktiga mål finns också kopplat till ingångna överenskommelser kring tunnelbanans utbyggnad. Åtagandet enligt 2013 års Stockholmsförhandling är 45 900 färdigställda bostäder till år 2030. Till och med 2019 uppgår antalet till 3 423 stycken. Antalet planer i området behöver öka ytterligare. Åtagandet enligt Sverigeförhandlingen är 49 000 bostäder till år 2035. Till och med 2019 är utfallet 5 838 stycken.

Fortsatt fokus på bostäder med rimliga hyror

Staden arbetar för att sänka boendekostnaderna och få fram bostäder som fler har råd att efterfråga. Ett mål för året var att markanvisa minst 400 bostäder i syfte att nå minskade boendekostnader. Utfallet blev 300 stycken. Projekten som syftar till att hitta sätt att minska produktionskostnaderna återfinns i Kolkajen i Norra Djurgårdsstaden och i Hagsätra.

Genomgångsbostäder med korttidskontrakt och utan besittningsskydd har kunnat erbjudas samtliga nyanlända som anvisats under året.

4 805

bostäder påbörjades och

6 044

bostäder färdigställdes under 2019

Arbetet med konceptet Stockholmshus fortsätter. Planprocesser för totalt cirka 3 700 bostäder i Stockholmshus pågår.

Under året har 957 studentbostäder påbörjats. Totalt 245 studentbostäder har färdigställts i Tallkrogen och Hägerstensåsen.

Boendet har lösts för alla nyanlända som anvisats till staden

Genomgångsbostäder med korttidskontrakt och utan besittningsskydd har kunnat erbjudas samtliga nyanlända som anvisats under året. Som boendelösningar används bland annat modulhus, kollektiva boenden, privata uthyrningar samt vandrarhemslösningar.

Stadens bostads- och arbetsplatspotentialer analyseras

Under året har en uppdaterad Bostadspotential i Stockholm tagits fram, med syftet att kvantifiera hur mycket stadens delar kan bidra till stadens långsiktiga bostadsmål med utgångspunkt i stadens översiktsplan och

andra relevanta styrdokument. I arbetet har även områdenas arbetsplatspotential analyserats som en del av förutsättningarna.

Agenda 2030 ett verktyg för hållbar stadsutveckling

Under året har arbetet för en hållbar stadsutveckling utvecklats vidare bland annat utifrån Agenda 2030:s mål för social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet.

Genom modellen socialt värdeskapande analys tillämpas ett socialt värdeskapande perspektiv i stadsbyggnadsprocessens alla skeden, utifrån lokala förutsättningar och behov. Arbetet pågår för att integrera perspektivet som jämställdhet och barns rättigheter i modellen.

Indikator	Årsmål	Utfall totalt	Måluppfyllelse	Kommentar
Antal markanvisade bostäder	10 000	8 479	Delvis	Ökning jämfört med 2018.
Antal markanvisade hyresrätter	5 000	3 984	Ej	Utfall i nivå med 2018.
Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner	10 000	5 322	Ej	Utdragna planprocesser till följd av omarbetning av projekt, och byggaktörer mindre pådrivande, på grund av marknadsläget.
Antal påbörjade bostäder	10 000	4 815	Ej	Utfall i nivå med 2018.
Antal påbörjade hyresrätter	5 000	2 860	Ej	Utfall i nivå med 2018.
Antal förmedlade bostad först och försöks- och träningslägenheter via Bostadsförmedlingen (IoF)	500	459	Delvis	Ökning jämfört med 2018.
Antal tillkomna permanenta genomgångsbostäder i SHIS regi	150	34	Ej	Fler lägenheter är under produktion, och ytterligare ett hundratal är i planeringsprocess.
Antal markanvisade bostäder i syfte att nå minskade boendekostnader	400	300	Ej	Två markanvisningar om respektive 150 lägenheter i Norra Djurgårdsstaden och Hagsätra
Antal markanvisade bostäder i trähus	400	160	Ej	Antalet aktörer som kan erbjuda trähus är begränsat
Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner i enlighet med 2013 års Stockholmsförhandling	3 600	1 206	Ej	Antalet planer i influensområdet har ökat successivt och kommer att behöva öka ytterligare.
Andel av ny bebyggelse som förläggs inom 500 meter till spårbanden eller stamnätstrafik	70%	70%	Helt	

Stockholms infrastruktur främjar effektiva och hållbara transporter samt god framkomlighet

Stadens transporter ska ha mindre miljöpåverkan samtidigt som staden växer. Framkomligheten ska öka genom utbyggnad av gång- och cykelbanor och förbättringsåtgärder för kollektiv- och nyttotrafiken samt smartare trafikplanering. Utsläppen från trafiken ska minska genom teknikutveckling, utbyggd kollektivtrafik och minskad bilanvändning. Trafiksäkerheten ska höjas.

Förbättrad framkomlighet i en växande stad

Med målsättningen att ha ett välfungerande transportsystem med minimal klimatpåverkan har en fortsatt satsning på att förbättra cykelinfrastrukturen i staden säkerställts genom beslutet att investera en miljard kronor under perioden 2019–2022. Under året har bland annat följande projekt färdigställts: Ulvsundavägen, Torsgatan (etapp 1), Spångavägen, Flatenvägen och Lidingövägen. Cirka 10 000 meter cykelbana har nyanlagts eller breddats till en utgift om drygt 225 miljoner kronor. Genom dessa investeringar i utbyggnad och förstärkning av viktiga cykelstråk och genom reinvesteringar för cykel skapas ett väl fungerande cykelvägnät med god framkomlighet och hög trafiksäkerhet. En motsvarande satsning, om 500 miljoner kronor, på förbättring

av framkomligheten för kollektivtrafiken och för gående resulterade i att det under året har genomförts en rad framkomlighets- och trivselåtgärder, till exempel längs med gångstråket mellan Hornstull och Telefonplan, längs med Norrtullsgatan, längs Magelungens strandpromenad, längs med kajen i Norra Hammarbyhamnen och längs med Drottninggatan förlängda gågata. Arbetet med att öka medelhastigheten, regulariteten och attraktiviteten för stombussarna har fortsatt.

Under året har felparkeringsavgifterna höjts. Vid höstens mätning av andelen rätt parkerade bilar under en genomsnittlig vardag blev utfallet att 87,5 procent av bilisterna parkerar rätt, vilket är ökning med 1,4 procentenheter sedan motsvarande mätning 2018.

Mål för verksamhetsområdet

Stockholms infrastruktur främjar effektiva och hållbara transporter samt god framkomlighet.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för fem av tio av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt, fyra uppnås delvis och ett uppnås ej. 22 av 29 nämnder bedömer att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdets uppnås helt, 7 bedömer att årsmålet uppnås delvis. Nämnderna och bolagsstyrelserna har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas delvis under 2019.

FOTO: FREDRIK PERSSON

Staden verkar för en minskad biltrafik, till exempel genom att öka attraktiviteten för de mer kapacitetsstarka transportslagen, och det kan konstateras att det totala vägtrafikarbetet i staden har minskat med 2,2 procent sedan föregående år.

Trafikering och utveckling av infrastruktur för kollektivtrafiken är ett regionalt ansvar. Som ett resultat av statliga förhandlingar medfinansierar staden i några större satsningar på spårbunden kollektivtrafik. Staden arbetar kontinuerligt med att förverkliga de planer som beslutats i statliga överenskommelser, bland annat pågår arbete med Tvärbanans utbyggnad till Kista och utbyggnaden av tunnelbanan till Nacka, Solna och Barkarby. En överenskommelse om förskottering, av tidigare avtalad kommunal medfinansiering, har träffats mellan Region Stockholm och berörda kommuner. Syftet med förskotteringen är att tidigare lägga planeringsfasen för tunnelbanan Älvsjö-Fridhemsplan, Roslagsbanan till city och Spårväg Syd. Staden deltar också i planeringsarbete inför breddning av Mälarsbanan från två till fyra spår, vilket kommer att medföra ökad kapacitet för pendel-, fjärr- och godståg inom Mälardalen.

På väg mot en fossilfri stad 2040

De klimatpåverkande utsläppen från vägtrafiken ska minska genom bland annat ökad elektrifiering av fordonsflottan. Under året har staden, i samverkan med näringslivet, byggt ut infrastrukturen för elbilsaddning. En karta med upp till 10 000 lämpliga platser för gatuladdning har tagits fram och lanserats.

Staden deltar i flera EU-projekt som syftar till att skynda på utvecklingen att ställa om

Cirka

10 000

meter cykelbana har nyanlagts eller breddats under 2019.

till förnybara bränslen och alternativa transportsätt. Exempelvis vidareutvecklas tysta nattleveranser med eldrivna fordon för bättre framkomlighet och minskade utsläpp.

Med syftet att påverka leverantörsmarknaden har Stockholm, i samverkan med bland annat Upphandlingsmyndigheten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), beslutat att införa en ny definition av miljöbilar, som innebär en skärpning mot tidigare tillämpning av utsläppsnivåer. Kraven i offentliga upphandlingar kan därmed samordnas och användas som en pådrivande kraft för att nå det nationella målet om en fossiloberoende fordonsflotta och stadens mål om ett fossilbränslefritt Stockholm till 2040.

Stockholms Hamnar AB har investerat i hållbara lösningar i Värtahamnsterminalen som gjort det möjligt för fartygen att elansluta vid samtliga kajlägen. Elanslutning vid kaj minskar fartygens påverkan på omgivningen genom att hjälpmotorerna kan stängas av, vilket minskar både ljud och utsläpp till luft.

De klimatpåverkande utsläppen från vägtrafiken ska minska genom bland annat ökad elektrifiering av fordonsflottan.

Anläggningen är den modernaste och effektivaste största i Östersjöområdet.

Stockholms stad har vunnit priset Civitas Legacy Award 2019 som delas ut av EU-kommissionens Generaldirektorat för transport och rörlighet. Stockholm får priset för sitt långsiktiga arbete och engagemang under de senaste 25 åren och de resultat som har uppnåtts när det gäller rena och hållbara transporter.

Indikator	Årsmål	Utfall totalt	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel lediga avgiftsbelagda parkeringsplatser i innerstaden, dagtid	14 %	11,8 %	Delvis	Antalet tillgängliga parkeringsplatser minskar något, medan efterfrågan är oförändrad.
Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	86 %	86 %	Helt	
Cykelantal	86 500	63 430	Ej	Sämre väder under mätperioden bidrog till ett lägre utfall.
Genomsnittlig hastighet för stombusstrafiken i innerstaden	18 km/h	17 km/h	Delvis	Utfallet oförändrat jämfört med föregående år.
Genomsnittlig hastighet för stombusstrafiken i yttre staden	30 km/h	28 km/h	Delvis	En förbättring jämfört med föregående år.
Gångflöde på ett urval gator	Öka med 1 %	3,6 %	Helt	
Passager över innerstaden, tunga lastbilar	9 600 st	9 300 st	Helt	
Växthusgasutsläpp i transportsektorn per invånare (ton CO ₂ e per invånare)	1,10 ton/inv (avser 2018)	1,10 ton/inv	Helt	
Sålda fossila drivmedel	8,0 TWh	8,6 TWh	Delvis	Ökningen med 0,1 TWh beror på en ökning av den totala mängden energi i sålda drivmedel. Andelen förnybara drivmedel ökade från 30 % till 31 %.
Antal publika laddplatser	1 700 st	1 766 st	Helt	

Stockholm är en modern kultur- och evenemangsstad med en stark besöksnäring

Stockholm ska fortsätta utvecklingen mot en levande, inkluderande, öppen och modern kultur- och idrottsstad och en ledande, klimatsmart och attraktiv evenemangsstad. Staden ska präglas av ett rikt utbud av kultur och idrott. Det fristående kultur- och föreningslivet ska ha gynnsamma och förutsägbara villkor. Idrott och rörelse i närmiljön ska vara tillgänglig för alla oavsett funktionsförmåga eller var man bor.

Högt deltagande i Kulturskolan

Kulturskolan har under året erbjudit barn och unga ett ökat utbud inom bland annat kortkurser, lovkurser, helgverksamhet, El Sistemans verksamhet i skolorna och riktad avgiftsfri verksamhet i samverkan med exempelvis skolor. Kulturskolan har under 2019 haft ett rekordhøgt antal elevplatser i den avgiftsbelagda verksamheten. Totalt rör det sig om 18 850 elevplatser under året, vilket är en ökning med 4,2 procent jämfört med föregående år.

Under året har ett nytt samarbetsavtal med Kulturskolan i Husby arbetats fram, och från årsskiftet kommer Kulturhuset Stadsteatern att vara närvarande i Husby med fokus på professionell scenkonst och medskapande.

Kulturhuset Stadsteatern ska i Husby ha fokusmålgrupp unga och unga vuxna i åldern 15–25 år, samt i samarbete med Kulturskolan nå ännu yngre målgrupper.

Många besöker stadens bibliotek

Under 2019 har Stockholms stadsbibliotek haft 10,6 miljoner besök. Av dessa har de digitala besöken ökat med 11,5 procent jämfört med 2018 vilket speglar den pågående förskjutningen inom medieområdet till digitala format samt att användare i ökad utsträckning söker information om bibliotekens verksamhet i digitala kanaler. Ett utvecklingsarbete har påbörjats i syfte att kartlägga möjligheterna att genom samverkan med Region Stockholm ytterligare stärka stadens arbete i filmfrågan.

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm är en modern kultur- och evenemangsstad med en stark besöksnäring.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för tre av sex av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt och tre uppnås delvis. För en indikator har ingen mätning gjorts och utgår från bedömning. 24 av 26 nämnder bedömer att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet uppnås helt och två bedömer att målet uppnås delvis. Nämnder och bolagsstyrelser har genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2019.

FOTO: MATIAS PRODRONKOU DAHLQVIST

En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt

Ett jämlikt och jämställt kultur-, idrotts- och fritidsutbud

Stockholms kultur-, idrott- och fritidsverksamhet ska vara öppen för alla. Under året har staden fortsatt arbetat med att skapa mer jämlika och jämställda verksamheter. Flera stadsdelsnämnder har arbetat med att öka deltagarnas delaktighet i planering och val av aktiviteter, bland annat inom fritidsgårdsverksamheten och vid stadens spontana idrottsplatser. Under året har staden påbörjat arbetat med att ta fram ett kulturstrategiskt program, reglerna för stöd till ideella barn- och ungdomsföreningar har reviderats och stödsystemet till det fria kultur- och föreningslivet har justerats.

Fortfarande är fler pojkar än flickor fysiskt aktiva såväl inom föreningsidrotten som när all fysisk aktivitet räknas in. För att främja ett mer jämställt idrottande i Stockholm är föreningsstödet och investeringar i idrottsanläggningar två verktyg. Under året har tre anläggningar tillkommit eller påbörjats som

18 850

barn och unga deltog i Kulturskolans verksamheter under 2019

kommer att förbättra anläggningstillgången. Det är en specialhall för gymnastik på Mälardalens IP, en dansbana i Rågsved samt ett utebad på Järvafältet. Under året har ett antal föreningar ansökt om och fått stöd för öppna aktiviteter för tonårsflickor i socioekonomiskt svagare områden, en prioriterad målgrupp enligt stadens idrottspolitiska program.

Stadens verksamheter har under året fått statligt stöd för lovaktiviteter och därmed kunnat erbjuda ett ännu större utbud av sommarlovsaktiviteter så som sportskamp, dagläger och festivaler. I många fall har aktiviteterna arrangerats tillsammans med föreningslivet.

Det stadsövergripande nätverket Fritid för alla samverkar för att skapa aktiviteter för barn och unga med funktionsnedsättning.

Modern evenemangsstad med stark besöksnäring

Arbetet med att utveckla Söderstaden har fortsatt under året. Söderstaden ska fungera som Stockholms evenemangs- och nöjesknutpunkt med ett brett utbud av arrangemang inom idrott, kultur och nöjen samt etableringar inom handel, kontor och service. Området kommer att utvecklas successivt och i flera etapper.

Staden har under året genomfört förändringar för att möta framtidens behov av besökservice. Bland annat har ett nytt verktyg för effektivare besöksservice i sociala kanaler resulterat i snabbare handläggning och stärkt interaktion med besökare och ett nätverk för privata turistinformationerna har startats.

Ökad närvaro av kultur i det offentliga rummet

Stockholms offentliga rum ska uppmuntra närvaron av kultur i det offentliga rummet. Inom konceptet Levande Stockholm har stadens invånare under året bland annat kunnat ta del av kulturinslag på sex platser med nio olika programpunkter. Ett annat exempel på konstinslag i stadsmiljön är att en gångtunnel i Gubbängsmotet har försetts med konst i form av bilder på kvinnliga rugbyspelare. För att uppmuntra kulturell verksamhet är allmänna sammankomster, till exempel framförande av konstnärliga verk, på stadens mark avgiftsfria. Detsamma gäller alla evenemang utan marknadsföringssyfte riktade mot barn och ungdomar.

FOTO: HERNANCAZONI

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Måluppfyllelse	Kommentar
Andel barn och ungdomar som är nöjda med tillgången till kulturaktiviteter	75%	75%	78%	73%	Helt	
Stockholmarnas nöjdhet med kommunala kulturinstitutioner	81%	83%			Helt	
Antal lån totalt i kommunala bibliotek per invånare	4,8	4,6	32,8%	61,4%	Delvis	Resterande 5,8 procent genomförs av förskolor och andra aktörer som inte går att definiera utifrån kön.
Andel barn och ungdomar som är nöjda med tillgången till idrottsaktiviteter	74%	73%	73%	73%	Delvis	Ett arbete med att öka ungdomars delaktighet i utformning av aktiviteter pågår.
Nyttjandegraden stora idrottshallar (20x40)	88%	93%			Helt	
Antal bokade timmar i skolidrottshallar utanför skoltid	93 000	92 500			Delvis	Ökning jämfört med 2018. På grund av att ett tiotal idrottshallar varit stängda under hösten har årsmål inte kunnat nås.

Stockholm är en hållbar stad med en god livsmiljö

Stockholm ska gå före i klimatarbetet och vara ett föredöme för andra städer genom att kombinera hög tillväxt, goda livsmiljöer och minimerad miljöpåverkan. Ett hållbart växande Stockholm ställer krav på att byggnader, transporter och systemlösningar utformas på ett sätt som minskar klimatbelastningen. Målet är att Stockholm ska vara fossilbränslefritt senast 2040 och där stadens egen organisation visar vägen och är fossilbränslefri år 2030.

Stadsövergripande styrdokument

Ett förslag till nytt miljöprogram 2020–2023 parallellt med förslag till ny klimathandlingsplan 2020–2023 har tagits fram under 2019 i ett brett samarbete med nämnder och bolagsstyrelser i staden. Förslaget till Miljöprogram 2020–2023 fokuserar på de största miljöutmaningarna för perioden. I programförslaget beskrivs också genomförande och uppföljning liksom hur samverkan, innovation, inköpsprocessen och kommunikationsarbetet ska bidra till måluppfyllelse. Förslaget till program är ambitiöst och väger in nya perspektiv som konsumtion och resurshushållning som sammantaget kommer bidra till en högre måluppfyllelse inom alla målområden i stadens miljö- och klimatarbete. Klimathandlingsplanen uttrycker stadens klimatbudget till 2040 i

form av en ambition på maximalt tillåten utsläppsmängd om 19 miljoner ton koldioxid-ekvivalenter under perioden 2020–2040. Detta är den del av den globala klimatbudgeten som staden avser att ta på sig. För perioden 2020–2023 redovisas konkreta åtgärder för minskade utsläpp av växthusgaser som ska leda till att etappmålet om högst 1,5 ton CO₂ per invånare nås. Dessa åtgärder är angivna som beting för olika utpekade kommunala nämnder och bolagsstyrelser. Åtgärdsbetingen utgör stadens klimatbudget för perioden 2020–2023.

Även hur staden kan bli en klimatpositiv stad 2040 har analyserats utgående från möjligheten att åstadkomma negativa utsläpp av växthusgaser inom kommungränsen. Genom dessa ambitionshöjningar ska klimathand-

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm är en hållbar stad med en god livsmiljö.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för 8 av 20 av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt, 8 uppnås delvis och 4 uppnås ej. 25 av 30 nämnder bedömer att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet uppnås helt och 5 bedömer att målet uppnås delvis. Nämnder och bolagsstyrelser har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2019.

lingsplanen befästa staden som världsledande internationell förebild i arbetet att förverkliga Paris-avtalets intentioner.

Även organisationen för stadens hållbarhetsarbete har formerats under året med utgångspunkt från Agenda 2030 och kommunstyrelsens råd för Agenda 2030 har etablerats.

Samordnade transporter

Staden har under året arbetat med att minska onödiga transporter och hanteringen av schakt- och återfyllningsmassor vilket resulterat i en handlingsplan för masshantering. I Norra Djurgårdsstaden har ett bygglogistikcenter (BLC) och ett masslogistikcenter (MLC) etablerats för att minimera transportflöden kopplat till materialleveranser, avfallshantering och masshantering i området.

Sortering vid MLC under året har uppgått till cirka 30 000 ton medan cirka 17 500 ton har gått till deponi vilket har inneburit mer än ett tusen färre lastbiltransporter. Samordnad byggavfallshantering genom BLC har minskat byggavfallstransporterna med upp till 67 procent. I Hagastaden samordnar staden transporter genom ett anmälningssystem och särskild uppsamlingsplats för fordonen. Byggavfallshanteringen har skett samlat och hanterats på en gemensam plats istället för varje aktör inom sin bygghus vilket har sparat utrymme och minskat mängden tunga transporter i hela området.

Energieffektivisering och förnybar energi

Under 2019 har staden fortsatt arbetet med att reducera energianvändningen, öka andelen återvunnen energi samt öka andelen förnybar energi. Staden har vidare arbetat för att driftoptimera systemen för värme, kyla och ventilation i syfte att minska energianvändningen samt ställt energirelaterade krav i ny- och ombyggnationer. Staden har även fortsatt arbetet med att öka produktionen av förnyelsebar energi i stadens byggnader och det har under året bland annat installerats solcellsanläggningar på Hjorthagshallen, Mälarhöjdens gymnastikhall samt Telefonplanshallen. Flera fastigheter, bland annat Farsta sim- och idrottshall, har utretts med avseende på möjlighet att installera solceller och/eller solfångare. Utöver dessa har projektering för ytterligare anläggningar inletts.

Luftkvalitet

Motorfordonstrafiken i staden påverkar luftkvaliteten och staden har under året arbetat för att miljö kvalitetsnormerna för kvävedioxid (NO₂) och partiklar (PM₁₀) inte ska överskridas. Stadens arbete med att minska PM₁₀ har gett resultat, främst

Stadens arbete med att minska PM₁₀ har gett resultat, främst genom utvecklandet av nya dammbindande tekniker och genom dubbdäcksförbud på tre av stadens gator.

genom utvecklandet av nya dammbindande tekniker och genom dubbdäcksförbud på tre av stadens gator. För att ytterligare förbättra luftkvaliteten i staden har olika åtgärder utretts. I budget för Stockholms stad 2019 framgår att staden ska förbereda ett beslut att införa miljözon klass II på Hornsgatan från och med den 1 januari 2020 och i försök att ytterligare minska luftföroreningarna från trafiken har kommunfullmäktige fattat beslut om att införa miljözon klass II på Hornsgatan från och med den 15 januari 2020.

Mikroplaster

Användning av plastmaterial och spridning av mikroplaster kan leda till konsekvenser som inverkar både på miljön och klimatet. Staden har under året arbetat kontinuerligt med frågan i syfte hitta nya lösningar och begränsa inverkan av plastmaterial på miljön från bland annat idrottsverksamheten. Under året har en kartläggning av de befintliga konstgräsplanerna genomförts som resulterat i att staden reviderat och stärkt kravställningen vid beställning av nya konstgräsplaner med målsättningen att göra konstgräsplanerna hållbara och begränsa dess miljöpåverkan. Vid implementering av de nya miljökraven beräknas plastanvändningen minska i nya konstgräsplaner med 40 procent. Staden har även infört förbättringsåtgärder såsom installation av granulutfällor i dagvattenbrunnar vid ett tiotal anläggningar och inköp av skoborstar för att motverka spridning av mikroplaster från de befintliga konstgräsplanerna.

Klimatinvesteringar

Kommunfullmäktige har avsatt klimatinvesteringsmedel för åtgärder som ska bidra till stadens möjlighet att uppnå de långsiktiga målen att minska de klimatpåverkande koldioxidutsläppen och en hög beredskap för kommande klimatförändringar. En stor del av de klimatinvesteringsmedel som fördelats under 2019 har använts till energieffektiviseringar i stadens verksamheter såsom byte till nya vitvaror, LED-belysning, elcyklar och solcellsdrivna skräpkorgar. Även ett flertal projekt för klimat-anpassningsåtgärder har genomförts.

Grönstruktur

Staden har under året fortsatt det viktiga arbetet med planering, utformning och skötsel av grönsatser i syfte att stärka den

biologiska mångfalden och ekosystemtjänsterna i staden. Under 2019 har staden bland annat planterat cirka 7 000 lövträd; ek, bok och lönn, på en yta om 2–3 hektar i Nacka- och Ågestareservaten. Planteringsåtgärden har bundit koldioxid från atmosfären samtidigt som en konvertering från produktions-skogar av gran till blandskogar bidragit till ökade naturvärden.

Staden har under året även påbörjat arbetet med att utveckla verktyget för grönsatserkompensation med särskilt fokus på ekologisk kompensation. I samband med exploateringsprojekt utvecklas närliggande parker och grönområdens kvaliteter genom grönsatserkompensation och som ett led i stadsutvecklingen anlägger och utvecklar staden vid behov även nya parker och grönområden inom exploateringsprojekten. Staden har för stadens projekt även arbetat vidare med implementering av grönytefaktor (GYF) vilket innebär att i samband med markanvisning på stadens mark för nybyggnad har krav ställts både på dagvattenhantering och användning av grönytefaktor vid planering av kvartersmark.

Giftfritt

Under året har staden fortsatt arbetet med att implementera systemen Chemsoft och Byggvarubedömningen (BVB) som hjälper stadens verksamheter med hanteringen och val av kemiska produkter och byggmaterial. Båda dessa system har också använts för att följa upp effekterna av kemikaliearbetet i verksamheterna. Staden är en medlem i Byggvarubedömningen och har under året bidragit till systemets vidareutveckling. Bland annat bidrog staden till anpassning av systemet för anläggningsprojekt och i utveckling av nya kriterier för hormonstörande ämnen vilket uppmärksammades av Byggvarubedömningen och staden utsågs till årets medlem för sitt engagemang. Under året har även ett förslag på ny kemikalieplan som ska gälla från 2020 arbetats fram.

Matavfallsinsamling

Målet för matavfallsinsamlingen har varit en utmaning men staden har höga ambitioner inom detta område. Arbetet har under 2019 intensifierats och vi har en fortsatt uppgående trend. I ton innebär det en ökning under 2019 med 1 360 ton till 25 040 ton. Antalet hämtställen för matavfall har också ökat under 2019 med 3 052 st vilket ger totalt 22 954 st hämtställen. För att uppnå stadens mål 2019 skulle dock merparten av alla verksamheter, flerbostadshus, villor behövt vara anslutna för att kompensera för de flerbostadshus som inte har möjlighet att sortera ut matavfallet i väntan på den kommande sorteringsanläggningen i Högdalen.

25 040 ton

matavfall samlades in under 2019.

Indikator	Årsmål	Utfall totalt	Målupp- fyllelse	Kommentar
Andel exploaterings-projekt som gör relevant grönyte-kompensation vid ianspråktagande av mark i områden med ekologiska och rekreativa värden	90%	80%	Delvis	I 5 av de 33 exploateringsprojekt som slutredovisats under året har det bedömts vara frågan om ianspråktagande av mark i områden med ekologiska och rekreativa värden. Av dessa har det genomförts relevant grönytekompensation i 4 projekt.
Andel farligt avfall i hushållsavfall	0,12%	0,10%	Helt	
Andel hämtställen med matavfallsinsamling av hämtställen med möjlighet till matavfallsinsamling	60%	72%	Helt	
Andel matavfall till biologisk behandling av förväntad uppkommen mängd	60%	26%	Ej	En ökning på 1360 ton till 25 040 ton. Antalet hämtställen för matavfall har ökat med 3 052 st som ger totalt 22 954 st.
Andel vattenförekomster som följer miljö kvalitetsnormerna för ekologisk status	45%	26%	Ej	Det fysiska åtgärdsarbetet inte har börjat genomföras i tillräcklig utsträckning för att minska halterna av näringsämnen och miljögifter som når stadens vattenförekomster.
Energianvändning i nyproducerade byggnader	55 kWh/m ²	55 kWh/m ²	Helt	
Köpt energi (GWh)	1 735 GWh	1740 GWh	Delvis	
Köpt energi för värme, komfortkyla och varmvatten i stadens allmännyttiga bostadsbolag (kWh/m ² BOA och LOA)	144 kWh/m ²	152 kWh/m ²	Delvis	Inflyttning i ett antal större om- och nybyggnadsprojekt. Trenden är minskande även om bostadsbolagen har utmaningar bestående av ett blandat bestånd med underhållsbehov eller andra prioriterade åtgärder.
Mängden hushållsavfall per person	468 kg/pers	Prognos 468 kg/pers	Helt	Mäts i mars.
Växthusgasutsläpp per invånare (ton CO ₂ e per invånare)	2,2 ton CO ₂ /inv	2,2 ton CO ₂ /inv	Helt	
Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)	3 150 MWh	3 223 MWh	Helt	
Andel av stadens förskolor som har genomfört alla åtgärder på nivå 2 enligt kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola	75%	96,2%	Helt	
Andel badplatser med bra badvattenkvalitet	90%	74%	Delvis	Ett läckande avloppsrör i Gröndal påverkade badvattnet vid Ormberget, Långholmen och Smedsuddsbadet. Trasig avloppspump vid Långsjöns badplats.
Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	100%	74%	Ej	De nämnder och bolagsstyrelser som inte uppnått 100 % beror på att arbetet med att implementera BVB fortgår men inte slutförts – vissa projekt registreras fortfarande inte i BVB trots krav.
Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta måltider och livsmedel	50%	45,2%	Delvis	Beror delvis på att äldre avtal har målvärde 40 %, arbete pågår med omförhandling av avtal samt informations och utbildningsinsatser.
Antal av 15 utvalda ämnen som uppvisar sjunkande eller oförändrade halter i slam	15 st	14 st	Delvis	14 av 15 ämnen visar en minskad eller en oförändrad halt i slam. Halten PBDE 209 ökar med 7 %.
Antal dygn över normvärdet för kvävedioxid i luft	Max 7 dygn	20 dygn	Ej	
Antal dygn över normvärdet för PM10 i luft	Max 35 dygn	30 dygn	Helt	
Antalet kemiska produkter som innehåller utfasningsämnen och som används i stadens verksamheter	112 st	129 st	Delvis	Under 2019 har fortsatt implementering/inventering gjort att totala antalet produkter i användning ökat något även detta år (med cirka 4%). Det i kombination med att ämnen och enskilda produkters klassificering kan variera över tid (både åt det strängare eller mildare hållet) har gjort att totalantalet (unika) produkter med utfasningsämnen har ökat på marginalen. Andra förklaringar är att nämnder och bolag behöver öka takten i sitt substitutionsarbete.
Andel av stadens egna fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m ³ luft	100%	91,8%	Delvis	Mätningar pågår fortlöpande samt saneringar. Ommätning krävs efter 10 år.

En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

Stockholm ska vara en ekonomiskt hållbar storstad för framtiden. Staden ska ha en budget i balans och långsiktigt hållbara finanser och skattemedlen ska användas effektivt till största nytta för stockholmarna. Staden behöver kontinuerligt arbeta för att utvecklas som attraktiv arbetsgivare. Staden ska ha ett gemensamt förhållningssätt i arbetsgivar- och utvecklingsfrågor samt utarbeta och genomföra insatser för att säkra chefs- och kompetensförsörjningen. Användningen av digitalisering och ny teknik skapar förutsättningar för innovation och ökad tillväxt i Stockholm, men också möjligheter till ökad processeffektivitet och innovationskraft. Digitala arbetssätt ska vara ett sätt att öka effektiviteten inom verksamheterna och på det sättet bidra till att klara kompetensförsörjningen och välfärdens kvalitet.

Den samlade bedömningen är att inriktningsmålet har uppfyllts helt under året. Bedömningen baseras på att av totalt två underliggande mål har två uppfyllts helt.

Stockholm har en budget i balans och långsiktigt hållbara finanser

Stockholm utgör Sveriges ekonomiska motor och har i grunden en robust ekonomi. I en tid när Stockholm växer i en historisk omfattning måste staden förena höga ambitioner för välfärden med omfattande investeringar och en stabil och långsiktigt hållbar ekonomi. Därför ska staden alltid sträva efter att bli mer effektiv för att tillhandahålla offentliga tjänster till lägre kostnad och ökad kvalitet. Bokslutet för 2019 visar ett positivt resultat om 2 728 mnkr.

Fortsatt hög budgetföljsamhet

Stadens nämnder visar ett överskott på totalt 224 mnkr, varav 46 mnkr avser stadsdelsnämnderna. Den största avvikelserna redovisar trafiknämnden där överskottet främst beror på ökade intäkter inom upplåtelseverksamheten samt minskade kapitalkostnader. Även socialnämnden och stadsbyggnadsnämnden redovisar större överskott. Av stadsdelsnämndernas totala överskott står Östermalms stadsdelsnämnd för den allra största delen där överskottet återfinns inom äldreomsorgen som har lägre kostnader för hemtjänst samt vård- och omsorgsboenden.

Det samlade resultatet för året visar att nämnderna har en god förmåga att följa sin driftbudget och hamnar på en budgetföljsamhet på 99,5 procent efter resultatöverföringar. För att fortsätta säkra en ekonomi i balans pågår ett effektiviserings- och samverkansarbete, både inom staden, men också med externa aktörer, för att främja innovationer och hitta nya lösningar för att minska kostnaderna. Flertalet nämnder beskriver också hur de förnyar arbetssätt, utvecklar analyser

och arbetar med ökad kostnadsmedvetenhet för att uppnå en god budgetföljsamhet och prognossäkerhet.

Summan av stadens totala investeringar var under året 1 069 mnkr lägre än budget vilket ger en budgetföljsamhet på 87 procent och en prognossäkerhet på -9 procent jämfört med tertialrapport 2. Utfallet visar att styrning och uppföljning av investeringsprojekt behöver utvecklas inom staden.

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm har en budget i balans och långsiktigt hållbara finanser.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för samtliga av kommunfullmäktiges tio indikatorer uppnås helt. Nämnderna har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2019.

Indikator	Årsmål	Utfall totalt	Måluppfyllelse
Kommunkoncernens soliditet inkl. pensionsåtaganden på kort sikt	30%	49,3%	Helt
Kommunkoncernens soliditet inkl. pensionsåtaganden på lång sikt	34%	49,3%	Helt
Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100%	99,5%	Helt
Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	100%	99,8%	Helt
Nämndens prognossäkerhet T2	+ - 1 %	0 %	Helt
Stadens ekonomiska resultat (lägst)	0,1 mnkr	2 728 mnkr	Helt
Stadens kapitalkostnader per nettodriftskostnader (max)	7 %	6 %	Helt
Stadens nettodriftskostnader per skatteintäkter (max)	100%	101%	Helt
Stadens soliditet inkl. pensionsåtaganden på kort sikt	30%	35%	Helt
Stadens soliditet inkl. pensionsåtaganden på lång sikt	34%	35%	Helt

FOTO: LENNART JOHANSSON

En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

Stockholm använder skattemedlen effektivt till största nytta för stockholmarna

Stadens förvaltning ska vara effektiv och organisationen ska anpassas för att kostnadseffektivt och med hög kvalitet leverera vad stockholmarna har rätt att förvänta sig. Staden ska vara ett föredöme som offentlig arbetsgivare. Ett målmedvetet arbete för att ta tillvara digitaliseringens möjligheter, kontinuerlig kompetensutveckling av välfärdens medarbetare och effektivare lokal-användning är också nödvändiga delar som säkerställer att skattebetalarnas pengar används ansvarsfullt och på bästa sätt. Stadens upphandlings- och inköpsverksamhet ska främja valfrihet, kostnadseffektivitet, miljö, klimat och social hållbarhet.

Kompetensutveckling för en effektiv välfärd

Kompetensförsörjningen är prioriterad för staden. För att säkerställa verksamhetskritisk kompetens inom välfärdsyrkena, till exempel grundutbildning för barnskötare och kompetens inom demens och geriatrik för personal i äldreomsorgen, har utbildningsinsatser genomförts med stöd av stadens kompetensutvecklingsstrategi. För 2019 beviljades nämnderna cirka 61 miljoner kronor för utbildning och vikarietäckning. Ungefär 11 000 utbildningsplatser har erbjudits stadens medarbetare. De utbildningar som prioriterats är främst inom demens och geriatrisk kompetens, grundläggande omvårdnadsutbildning, fördjupningsutbildningar inom socialtjänst och påbyggnadsutbildning till förskollärare.

Ledarskap för verksamhetsutveckling

Ledarskapet är viktigt för att säkerställa att staden har kompetenta och engagerade medarbetare som bidrar till att utveckla verksamheten. I oktober genomförde staden chefsseminarier på temat "Att leda i förändring med mod och tillit". Nämnder och bolagsstyrelser genomför utbildningsinsatser inom bland annat arbetsmiljö, rehabilitering och kompetensbaserad rekrytering.

Det stadsgemensamma introduktionsprogrammet Chef i staden har genomförts med omkring 80 deltagare under året. Chefer, ledare och medarbetare erbjuds även utvecklingsgrupper för att stärka och utveckla stadens ledarskap och medarbetarskap. Som en del av stadens handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare har fjorton ledarutvecklingsprogram genomförts sedan 2016, där totalt 200 chefer på olika nivåer inom socialtjänst och äldreomsorg har deltagit.

Under året har stadens femte traineeprogram för akademiker avslutats och rekrytering till det sjätte programmet genomförts.

Långt och hållbart arbetsliv

Det är viktigt för staden att vara en bra arbetsgivare där stadens 44 813 medarbetare upplever att de har ett meningsfullt arbete och kan utvecklas. Resultaten från medarbetarenkäten är överlag goda. En majoritet av medarbetarna, 89 procent, anser att de i hög grad har ett meningsfullt arbete, 91 procent förstår i hög grad hur deras arbete bidrar till verksamhetens måluppfyllelse och 84 procent upplever i hög grad att chefen har förtroende för dem.

Ett jämställt och hållbart arbetsliv ger medarbetarna goda förutsättningar att bidra till hög kvalitet i arbetet. Samtliga nämnder och bolagsstyrelser arbetar för att säkerställa att alla medarbetare har kännedom om aktuella rutiner för kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier, diskriminering och repressalier.

Stadens totala sjukfrånvaro fortsätter att minska. Stadens bolag har en lägre sjukfrånvaro än stadens nämnder. Då bolagen räknas in är den totala sjukfrånvaron 6,0 procent vilket är en minskning jämfört med 2018 då den sammanlagda sjukfrånvaron var 6,1 procent. I början av året var sjukfrånvaron i nämnderna 6,2 procent och vid årets slut var den 6,0 procent. Det är den korta sjukfrånvaron, dag 1–14 som minskat. Kvinnors sjukfrånvaro har minskat med 0,2 procentenheter medan männens sjukfrånvaro är oförändrad. Sjukfrånvaron i åldersgruppen upp till 29 år har ökat medan sjukfrånvaron i åldersgrupperna 30–49 år och 50 år och äldre, har minskat.

Kontinuitet är en viktig faktor för god kvalitet och nämnderna arbetar fortlöpande med att införa heltid som norm. Målet är att alla nyanställningar skall vara på heltid och att alla ofrivilligt deltidsanställda ska erbjudas heltidsarbete. Andelen heltidsanställda har fortsatt att öka under 2019 och uppgår nu totalt till 89,7 procent. För kvinnor är andelen 89,6 procent och för män 90 procent. Även andelen tillsvidareanställda ökar och uppgår

Mål för verksamhetsområdet

Stockholm använder skattemedlen effektivt till största nytta för stockholmarna.

Måluppfyllelse för året

Årsmålen för en av tre av kommunfullmäktiges indikatorer uppnås helt och två uppnås delvis. 26 av 32 nämnder bedömer att kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet uppnås helt och sex nämnder bedömer att målet uppnås delvis. Nämnder och bolagsstyrelser har i huvudsak genomfört de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Med anledning av ovanstående bedöms verksamhetsområdesmålet uppfyllas helt under 2019.

Målen för de två indikatorerna gällande arbetsmiljö ligger på en relativt hög och stabil nivå även om de inte nås. En positiv utveckling kan konstateras gällande andra områden målet omfattar till exempel sjukfrånvaro, andelen heltidsanställda och stadens arbete med inköp samt innovationer, vilken beskrivs nedan.

nu till 89,6 procent. För kvinnor är andelen 90,6 procent och för män 86,7 procent.

Strategiskt inköp för en hållbar samhällsutveckling

Staden har tagit fram och remitterat ett uppdaterat förslag till program för inköp. Utgångspunkten vid utarbetandet av förslaget har varit att synliggöra och förstärka inköpsarbetets strategiska betydelse för utveckling av stadens verksamheter. Betoning har bland annat lagts på vikten av kostnadseffektivitet, innovation, utveckling av beställarkompetensen samt en aktiv uppföljning av stadens inköp. Programmet beskriver principer för hur stadens inköpsarbete ska bedrivas under hela processen från anskaffning av varor, tjänster och entreprenader till aktiv avtalsförvaltning.

Utvecklingen av stadens inköpsarbete har fortsatt. Möjligheten att tillvarata den potential som finns för anbud från små företag har förbättrats, avtalsuppföljningen stärkts och stödet till nämnder och bolag har förbättrats.

I syfte att säkerställa att beställningar (avrop) sker på rätt sätt och till avtalade priser ansluter verksamheterna lokala avtal till stadens inköpsystem. Stadens kategoristyrda inköpsarbete fortsätter att utvecklas för att bidra till att kompetens och resurser används effektivt. I arbetet ingår nu sex kategorier, vilka är fordon, vitvaror, måltider och livsmedel, el, lokalvård samt inredning. I varje kategori knyts verksamhet och inköp samman med sakkunniga kategoriledare och representanter från stadens olika verksamheter.

Under året har en upphandling av systemstöd för upphandling och avtalsförvaltning för kommunkoncernen genomförts. Införandet pågår och utgör en viktig del i arbetet med att öka digitaliseringen av inköpsprocessen. Systemstödet förväntas bidra till ett mer enhetligt inköpsarbete inom staden och stärka stadens förmåga till effektiv avtalsuppföljning.

Innovationer för en hållbar samhällsutveckling

Staden har på olika sätt stärkt arbetet med att nyttja digitaliseringens och andra innovationers möjligheter till verksamhetsutveckling. Staden har anpassat organisationen och inrättat tvärfunktionella arbetssätt för att förbättra styrning och samordning av verksamheternas resurser i arbetet med digitalisering och innovationer. Medarbetare och chefer har deltagit i kompetenshöjande insatser för att skapa goda förutsättningar att bygga en innovativ kultur och i verksamheterna provas nya arbetssätt.

Flera enkla processer i stadens verksamheter har identifierats vara lönsamma att automatisera och ett antal processer har automatiserats under året genom så kallad Robotic Process Automation (RPA). Automatiseringen av till exempel administrativa ekonomi- och löneprocesser har lett till effektiviseringsvinster.

I Spånga-Tensta stadsdelsnämndsområde har införandet av ny belysning påbörjats i ett pilotprojekt. I projektet, som drivs inom ramen för Programmet Smart och uppkopplad stad, testas ett styrsystem med uppkopplade lyktstolpar med smarta funktioner. Målet är att spara energi, öka effektiviteten i drift

och underhåll samt öka invånarnas trivsel. I Spånga-Tensta finns en variation av typmiljöer vilket ger goda möjligheter att utvärdera olika behov av belysning för att skala upp till andra stadsdelsområden.

Inom stadens äldreomsorg har flera försöksverksamheter pågått. Ett digitalt nyckelsystem har upphandlats som syftar till att öka tryggheten för äldre med hemtjänst och att förbättra arbetsmiljön för stadens medarbetare. Under året blev det klart att Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd ska delta i Livsmedelsakademins projekt "Nollvision för undernäring hos äldre". Projektet syftar till att lösa problem med undernäring för äldre som bor hemma med målet att ta fram en skalbar och tillgänglig arbetsmodell för kommuner och landsting. Projektet stöds av Vinnova.

EU-projektet Stockholm Digital Care, som syftar till att utveckla ny teknik för äldre och att skapa tillväxt för små och medelstora företag i Stockholmsregionen, har under året genomfört flera tester i stadens verksamheter. Till exempel har världens första sömnrobot, Somnox, testats på ett vård- och omsorgsböende. Erfarenheterna av testerna inom projektet har bidragit till val av teknik för den pilot av digital nattillsyn som startats upp under året.

Jämställdhetsintegrering

Staden har fortsatt arbetet för att jämställdhetsintegrera verksamheterna, bland annat genom kompetensutveckling och nya rutiner. Under året har utbildningsnämnden ökat andelen tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys från 19 procent till 83 procent.

FOTO: SUSANNA BALDVIK

Indikator	Årsmål	Totalt	Utfall Kvinnor	Män	Måluppfyllelse	Kommentar
Aktivt medskapandeindex	82	79	79	79	Delvis	Delindex ledarskap är oförändrat jämfört med 2018 medan delindex motivation minskat en enhet och delindex för styrning minskat 2 enheter.
Index Bra Arbetsgivare	85	83	-	-	Delvis	Delindex jämställdhet och attraktiv arbetsgivare är oförändrade jämfört med 2018 medan delindex rekommendera arbetsplats minskat 3 steg.
Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	87%	95%	-	-	Helt	

Ekonomisk och finansiell rapportering

Årsredovisningen omfattar den kommunala koncernen Stockholms stad. I den kommunala koncernen ingår staden och de kommunala bolagen. Med de kommunala bolagen menas stadens majoritets-ägda bolag som finns samlade i koncernen Stockholms Stadshus AB. Stockholms Stadshus AB ägs av Stockholms stad och fungerar som en sammanhållande funktion för huvuddelen av stadens aktiebolag.

För en mer utförlig beskrivning av aktiebolagen hänvisas till årsredovisningen för Stockholms Stadshus AB som kan beställas via stadshusab.se.

Från och med 2019 ingår stiftelsen SHIS Bostäder i den kommunala koncernen. Jämförelseåret är korrigerat.

Driftredovisning

I avsnittet redovisas hur utfallet för driftverksamheten förhåller sig till den budget som fastställts för den löpande verksamheten.

Stora avvikelser mot budget utgörs främst av reavinster och vinster från försäljning av exploateringsfastigheter, poster som inte budgeteras på grund av sin osäkra natur. I årsboks slutet uppgår dessa poster till 2 453 mnkr, en positiv budgetavvikelse. Försäljningar har skett främst i Slakthusområdet, Hagastaden och Medborgarplatsen samt en stor försäljning av tomträtter i olika delar av staden.

Enligt beslut av fullmäktige får överskott gjorda räkenskapsåren 2014 och 2017 disponeras ur eget kapital. Dispositionen är riktad till projekt, som beräknas ha ett bestående värde för staden. Dessa kostnader är inte budgeterade och ger därför en negativ budgetavvikelse mot resultatbudgeten. År 2019 har disponerats 415 mnkr. Införande av byte av leverantörer avseende gemensam IT-plattform, GSIT2.0, och modernisering av sociala system är de största projekten under året.

Skatteintäkter, utjämning och generella statsbidrag har givit ett överskott på 312 mnkr mot budget. Det är regleringsposten som blivit högre än budgeterat, som en följd av att staten även 2019 tillsköt de så kallade välfärdsmiljarderna.

Stadens kostnader för pensioner ger en negativ budgetavvikelse på 184 mnkr beroende på en större ökning av pensionsskulden än budgeterat. Budgetavvikelsen för skulddelen uppgår till -214 mnkr. Stadens pensionsförvaltare KPA har från och med år 2019 börjat med uppdatering av underlagen flera gånger under löpande räkenskapsår. Detta bedöms medföra bättre prognoser och beräkningsunderlag från 2020 och framåt.

Personalkostnaderna för staden har ökat med 3,7 procent i förhållande till 2018 vilket är en mindre ökning än föregående år. Genomsnittligt antal helårsarbetare har ökat med 562, vilket är betydligt mindre än motsvarande ökning 2018. Arbetsgivaravgifter för stadens personal ger ett litet överskott mot budget. För äldre arbetstagare togs den särskilda löneskatten bort vid halvårsskiftet. För riktigt unga anställda minskade arbetsgivaravgifterna på låga årsinkomster från och med augusti, ej budgeterade förändringar.

Indexreglering av avsättningar avseende medfinansiering för bussterminal vid Slussen

och Sverigeförhandlingen var inte budgeterade och ger en budgetavvikelse på -0,1 mdkr liksom utökad avsättning till bussterminalen på grund av fördröjningar i projektet.

Avvikelser mot budget nämnderna

Älvsjö stadsdelsnämnd, exploateringsnämnden och fastighetsnämnden visar en negativ avvikelse mot budget medan Östermalms stadsdelsnämnd samt trafiknämnden, socialnämnden, kommunstyrelsen och stadsbyggnadsnämnden visar stora överskott.

Trafiknämnden visar ett överskott på 94 mnkr bland annat beroende på ökade intäkter för upplåtelse för byggetableringar. Socialnämndens överskott på 75 mnkr beror främst på färre nyanlända flyktingar och därmed mindre kostnader. Hög beläggning på institutioner för hemlösa medför högre intäkter.

Kommunstyrelsens överskott på 25 mnkr utgör främst balanserade medel för den politiska organisationen. Exploateringsnämndens underskott om 42 mnkr, beror på nedsättning av tomträttsavgifter till följd av domar. Även markförsäljningsintäkterna är lägre beroende på senarelagda domar. Fastighetskontoret visar ett underskott på 22 mnkr orsakat av att planerade besparingsmål inte fullt ut kunnat uppnås.

Av stadsdelsnämnderna visar Östermalms stadsdelsnämnd ett stort överskott på 38 mnkr. Överskottet härrör från äldreomsorgen. Stadsdelens äldre har lägre omsorgstagande än snittet. Ett större användande av RUT-avdrag än genomsnittet finns i stadsdelen. Älvsjö stadsdelsnämnd visar ett underskott på 4 mnkr bland annat hänförligt till ett ökat antal placeringar på vård- och omsorgsboenden.

Utbildningsnämnden visar totalt ett överskott på 3 mnkr. Skolorna har använt 119 mnkr från resultatfonder under året.

FOTO: FREDRIK SANDIN CARLSON

Investeringsredovisning

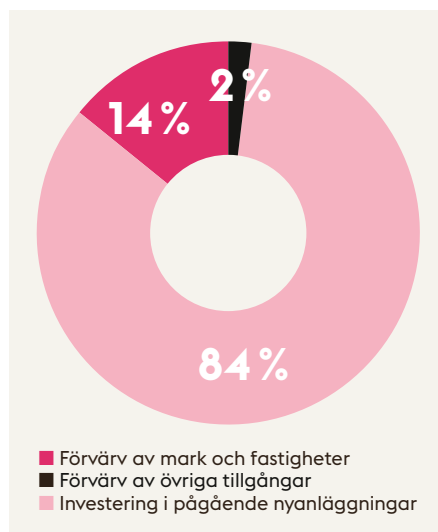
Kommunala koncernens investeringar

Kommunkoncernens bruttoinvesteringar ligger på en fortsatt hög nivå och uppgår 2019 till 20 104 mnkr (19 171 mnkr). Investeringsvolymen för koncernen Stockholms stadshus AB uppgår till 12 858 (12 582) mnkr. Investeringsvolymen har ökat under senare år. Antalet projekt över 300 mnkr uppgår vid årsskiftet till cirka 60 i antal.

Bostadsbolagen svarar för nyproduktion av bostäder och genomför upprustningsinsatser i befintliga fastigheter. Bostadsbolagens investeringar i nyproduktion och upprustningsprojekt uppgår till knappt 5,5 mdkr, vilket motsvarar nästan hälften av bolagskoncernens sammanlagda investeringsvolym under året. Under året har bostadsbolagen påbörjat byggande av 1 269 nya bostäder, vilket är något lägre än år 2018 (ca 1 400 bostäder).

SISAB:s investeringar uppgår till knappt 2,3 mdkr. De enskilt största investeringarna avser framförallt om- och tillbyggnad av Östra Reals gymnasium och Enskedefältets skola. Stockholm Vatten och Avfalls investeringar uppgår till knappt 3 mdkr. Investeringarna är hänförliga till åtgärder i såväl befintligt nät som i exploateringsområden, samt projektet Stockholms framtida avloppsrening.

Diagrammet nedan ger en översikt över hur bruttoinvesteringarna för kommunkoncernen har fördelats under 2019. Investeringarna består främst av nyproduktion av bostäder samt förvärv av mark och fastigheter. Med pågående nyanläggningar menas investeringar i anläggningstillgångar av väsentligt värde som är under uppförande, men ännu inte färdigställda.

Den kommunala koncernens finansiella ställning

Den kommunala koncernen Stockholms stad hade på balansdagen en extern skuld om 57 602 mnkr (48 106) och en nettoskuld om 57 585 (48 051), vilket innebär en ökning under året om 9 496 mnkr respektive 9 534 mnkr. Ökningen beror på en hög investeringsnivå i den kommunala koncernen som delvis finansieras med lån.

Den kommunala koncernens investeringar påverkar stadens lånebehov enligt figur 1 till höger.

Investeringar i staden

Stadens investeringsutgifter 2019 uppgår till 7 433 mnkr (7 349 mnkr), vilket är en ökning med 1,1 procent i jämförelse med 2018. Investeringsinkomster för perioden uppgår till 230 mnkr (210 mnkr). Netto uppgår investeringsutgifterna till 7 203 mnkr. Ett antal stora investeringsprojekt pågår, varav de största under perioden har varit Slussen, Norra Djurgårdsstaden, Hagastaden och Årstafältet. Stora pågående renoveringsprojekt är Medborgarhuset, Östermalmshallen och Kulturhuset. Satsningar därutöver har gjorts bland annat på pendelstråk för cyklister.

Cirka 1,8 mdkr av utgifterna avser investeringar i syfte att uppnå kommunfullmäktiges mål för bostadsbyggande, och cirka 2,2 mdkr har investerats för att främja effektiva och hållbara transporter med god framkomlighet. Investering i kommersiella lokaler omfattar 1,1 mdkr, där Östermalmshallen och Medborgarhuset är de största objekten. Investeringar inom kultur och idrottsområdet uppgår sammanlagt till 1,1 mdkr.

Av den totala investeringsvolymen avser cirka en tredjedel investeringar i infrastruktur. Stadens största infrastrukturprojekt är rivning och nyanläggning av Slussen. Ersättningsinvesteringarnas andel är större än tidigare på grund av ombyggnaden av Slussen. Av årets investeringar utgörs drygt hälften av ersättningsinvesteringar.

Medfinansiering

För att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm är staden medfinansierare i ett antal stora statliga och regionala infrastrukturprojekt. Staden har under året betalat ut 436,3 mnkr i medfinansiering till utbyggnad av tunnelbanan i enlighet med Stockholmsöverenskommelsen,

bussterminalen vid Slussen, kompensationsåtgärder i Nationalstadsparken och förstärkning och förnyelse av elnätet i Stockholmsregionen. Drygt hälften av utbetalningarna avser utbyggnad av tunnelbanan. Region Stockholm har aviserat fördyringar i projektet för utbyggd tunnelbana i enlighet med Stockholmsöverenskommelsen. Det pågår för närvarande en genomlysning av projektet och överläggningar angående möjliga förändringar av struktur och omfattning på genomförande och finansiering.

Under året träffade Region Stockholm och berörda kommuner en överenskommelse om förskottering av medfinansiering för kollektivtrafikobjekten i Sverigeförhandlingen; Tunnelbanan Älvsjö-Fridhemsplan, Roslagsbanan till City och Spårväg syd. Förskotteringen innebär att projekten tidigareläggs med start av planeringsfasen år 2020. För Stockholms stads del uppgår förskotteringen till totalt 223 mnkr (prinsnivå januari 2016).

Nämnder med avvikelser – investeringsbudget

Årsutfallet för investeringar är 1 068 mnkr lägre än budgeterat. Nedan följer en redogörelse från nämnder med stor investeringsverksamhet.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden utfall för investeringsutgifterna netto uppgår till 3 277,9 mnkr, vilket är 283,2 mnkr lägre än budgeterat. Avvikelsen förklaras av högre investeringsinkomster än planerat i de stora projekten. Utgifterna är något högre än budget.

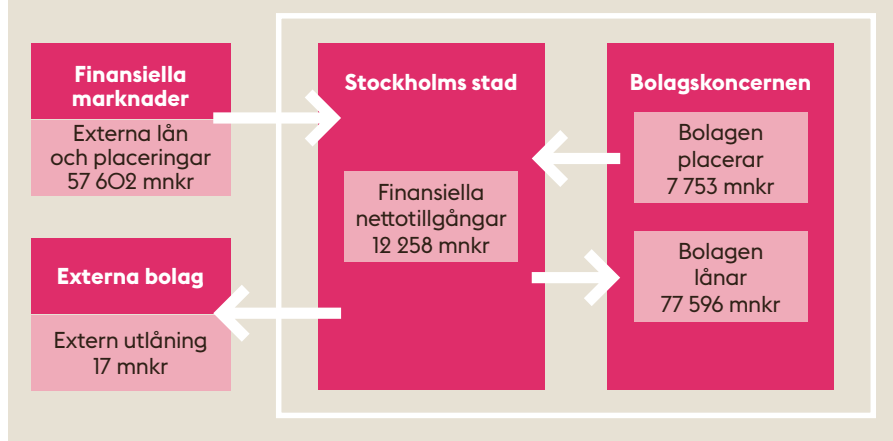
Stadsledningskontoret konstaterar att prognostiserade nettoutgifter för projekten Bygglöistikcenter Hjorthagen, Årstafältet etapp 1, Årstasträket etapp 2, Brandstegen/Bäckvägen och Packrummet överskrider kommunfullmäktiges beslutade budget med mer än 15 procent. Exploateringsnämnden uppmanas att vidta åtgärder för att sänka kostnaderna i projekten och vid behov återkomma till kommunfullmäktige för reviderade genomförandebeslut.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämndens investeringsplan har uppgått till netto 2 758,9 mnkr, efter ötokning med 38,9 mnkr genom budgetjusteringar för klimat- och trygghetsåtgärder under året.

Fastighetsnämndens utfall för investeringsutgifterna netto uppgick till 2 377,3 mnkr, vilket är 381,6 mnkr lägre än budgeterat. Avvi-

Figur 1 Kommunkoncernens finansiella ställning

kelsen motsvarar 13,8 procent av beslutad budget och förklaras till del av att nämnden beslutat kostnadsföra nedlagda utgifter i två förgävesprojekt om 134,2 mnkr. Återstoden av avvikelsen förklaras främst av senarelagda genomförandebeslut och andra tidsförskjutningar för flera projekt som Stockholms livsmedelscentrum, Kulturhuset, Stadsbiblioteket och förvärv av bostadsrätter. Den långsiktiga investeringsplanen för övriga fastigheter överskreds med 120,1 mnkr på grund av genomförande av projekt som befunnit sig i slutfas eller som på andra sätt bedömts särskilt angelägna, till exempel projekt för att säkerställa erforderliga myndighetskrav.

För projekt Upprustning och utveckling av Östermalms saluhall (reviderat genomförandebeslut i kommunfullmäktige den 19 februari 2018) redovisar nämnden en prognos för budgetöverskridande om 380,0 mnkr, motsvarande 38 procent av beslutad budget. Fastighetsnämnden uppmanas att fortsätta vidta åtgärder för att sänka utgifterna i projektet.

Trafiknämnden

Trafiknämndens investeringsplan har uppgått till netto 1 115,3 mnkr, efter utökning med 85,3 mnkr genom budgetjusteringar för klimat- och trygghetsåtgärder under året. Trafiknämndens utfall för investeringsutgifterna netto uppgick till 933,0 mnkr, vilket är 182,3 lägre än budgeterat. Avvikelsen motsvarar 16,3 procent av beslutad budget och beror främst på att åtgärder inom satsningen Grönare Stockholm har senarelagts, lägre utgifter för reinvesteringsprogram för trafiksignaler, trafiksäkerhetsåtgärder, telekommunikationssystem för ledningstunnlar i city, ny evenemangplats i Kungsträdgården samt viss förskjutning av de investeringar som finansieras av medel som erhållits för trygghets- och klimatåtgärder.

Trafiknämnden informerar om överskridanden för tre större projekt kopplade till utbyggnaden av cykelinfrastrukturen. Prognosen för projekt Gång- och cykelväg på Lidingövägen, är 84,0 mnkr, vilket är 9,0 mnkr (12 procent) över budget. Entreprenaden slutfördes i december 2019 och nämnden väntas besluta om slutrapport under våren 2020. Utfallet för projekt Cykelbana på Värtavägen är 75,3 mnkr, vilket är 17,3 mnkr (30 procent) över budget. Nämnden beslutade om slutrapporten den 24 oktober 2019. Prognosen för projekt Utbyggnad av cykelbana längs Ulvsundavägen, är

118,8 mnkr, vilket är 28,8 mnkr (32 procent) över budget. Entreprenaden slutfördes under sommaren 2019 och nämnden väntas besluta om slutrapport under våren 2020.

Trafiknämnden har beslutat om en handlingsplan avseende förbättrade underlag för genomförandebeslut för investeringsärenden. Handlingsplanen beskriver ett antal konkreta åtgärder som nämnden avser att vidta inom områdena; produktionsplanering, kalkylering, kvalitetssäkring, riskhantering och styrning.

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämndens utfall för investeringsutgifterna netto uppgår till 54,0 mnkr, vilket är 130,6 mnkr lägre än budgeterat. Avvikelsen jämfört med beslutad plan beror främst på att flera av projekten inte kunnat påbörjas som planerat under året. Projekten Järva begravningsplats och återuppbyggnad av ekonomibyggnad 15 C har inte kunnat påbörjas på grund av överklagade upphandlingar. Ceremonilokalen på Strandkyrkogården har förskjutits på grund av försenat detaljplanearbete, nytt kistgravkvarter vid Räcksta begravningsplats har försenats på grund av att vattenutredningar visat att markförhållanden inte är bra. Tillståndsprövningar kommer att krävas innan genomförande. Därutöver är projektet ny vintervattenledning vid Skogskyrkogården försenat.

Ekonomisk och finansiell analys

Om den kommunala koncernen

I stadens bokslut ingår alla nämnder, det vill säga den i huvudsak skattefinansierade verksamheten, samt bokslutet för finansförvaltningen vilket bland annat omfattar stadens centrala finansiering. De sammanställda räkenskaperna, som är den kommunala motsvarigheten till koncernredovisning, för den kommunala koncernen Stockholms stad, omfattar förutom stadens verksamhet även den verksamhet som bedrivs i aktiebolagsform. Syftet med de sammanställda räkenskaperna är att ge en helhetsbild av hela den kommunala koncernens ekonomi och åtaganden.

Årets resultat

Efter att koncerninterna mellanhavanden, inklusive utdelning, har eliminerats uppgår resultatet efter skatter och finansiellt resultat för den kommunala koncernen till 3 156 mnkr (3 083 mnkr).

Resultat per den 31 december, mnkr

2019	2018	2017	2016	2015
3 156	3 083	3 446	5 407	2 606

Koncernen Stockholms Stadshus AB:s samlade resultat efter finansiellt resultat uppgår till 2 249 mnkr (1 897 mnkr). Koncernen Stockholms Stadshus AB:s dispositioner och skatt uppgår till 391 mnkr (301 mnkr) och periodens resultat uppgår till 1 858 mnkr (1 596 mnkr).

Avskrivningar

De planliga avskrivningarna på anläggningstillgångar ökade med 352 mnkr under 2019 och uppgår till 5 562 mnkr (5 209 mnkr). Ökningen av avskrivningarna beror på att investeringsvolymerna i framförallt bostäder har legat på en hög nivå under de senare åren.

Att avskrivningarna inte ökar mer trots de höga investeringsvolymerna beror främst på att investeringarna ännu inte är färdigställda och därmed inte börjat skrivas av.

Finansiella intäkter och kostnader

Det finansiella resultatet för kommunkoncernen är negativt och uppgår till -377 mnkr (-455 mnkr). Det finansiella resultatet har påverkats positivt av den låga räntenivån.

Kassaflödesanalys

I stort sett har hela kommunkoncernen gemensam hantering av finansiella flöden som administreras av staden. De kommunägda bolagen har antingen en fordran på eller en skuld till staden. Enligt finanspolicyen för kommunkoncernen Stockholms stad ska kommunkoncernens kassaflöden kvittas mot

varandra och all extern lånefinansiering och placering ska ske centralt.

Balansräkning

Soliditet

Soliditeten visar det egna kapitalet i förhållande till balansomslutningen. Det egna kapitalet för kommunkoncernen har ökat med 3 156 mnkr och uppgår till 127 141 mnkr (123 986 mnkr). Förändringen av det egna kapitalet är hänförlig till årsresultatet på 3 156 mnkr. Balansomslutningen uppgår till 224 784 mnkr (211 764 mnkr). Detta medför en ökning av balansomslutningen på 13 419 mnkr.

Kommunkoncernens soliditet uppgår till 49 procent inklusive pensionsåtaganden (51 procent). En långsiktigt stabil soliditet är bra för att ge kommunkoncernen en god betalningsförmåga på lång sikt och därmed en god finansiell handlingsberedskap för framtiden. Nedanstående tabell visar soliditeten under perioden 2015–2019.

Soliditet för kommunkoncernen (inklusive pensionsåtaganden), procent

2019	2018	2017	2016	2015
49,3	50,6	52,3	53,3	53,3

Investeringar

Kommunkoncernens bruttoinvesteringar ligger på en fortsatt hög nivå och uppgår 2019 till 20 104 mnkr (19 171 mnkr). Bruttoinvesteringarna för koncernen Stockholms Stadshus AB ligger också på en fortsatt hög nivå och uppgår 2019 till 12 858 mnkr (12 582 mnkr). Investeringsvolymen har ökat under senare år och antalet stora projekt över 300 mnkr var vid årsskiftet cirka 60 stycken.

Finansiell verksamhet

Den kommunala koncernens lånebehov hanteras centralt av Stockholms stads internbank. Stockholms stad har valt att ha en sammanhållen central finansfunktion, internbanken, som hanterar de aggregerade riskerna, säkerställande av finansiering, likviditetshantering, bankrelationer etcetera. En central hantering innebär även en minskad finansiell risk och möjliggör för en bättre intern kontroll. Finanspolicy anger mål och riktlinjer för finansverksamheten inom den kommunala koncernen samt identifierar finansiella risker och hur de ska hanteras.

Internbanken har till uppgift att stödja kärnverksamheten och tillvarata skalfördelarna i den finansiella hanteringen. Detta uppnås bland annat genom ett gemensamt koncernkontosystem, som möjliggör att alla flöden hos nämnder och bolag nettas internt innan

Stockholms stad finansierar återstoden externt via kapitalmarknaden. På så sätt underlättas administrationen av de interna flöden samtidigt som det ger lägre totala finansieringskostnader.

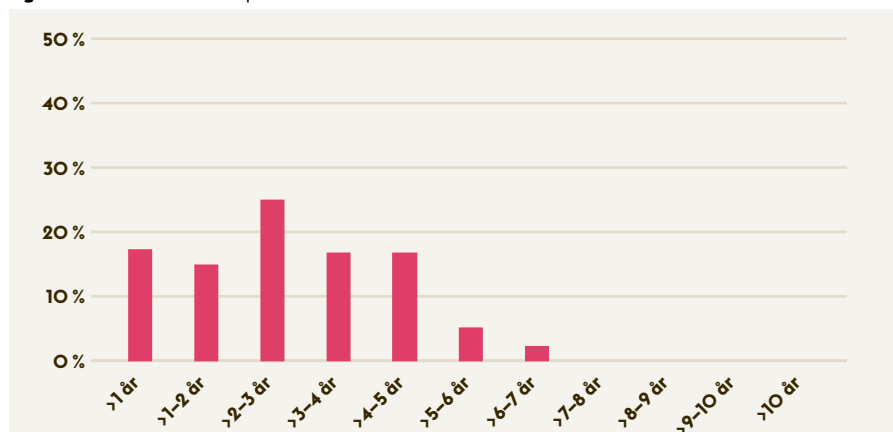
Grunden för en effektiv finansiering är bra prognoser över koncernens kassaflöden. Bolagen och de största investerande nämnderna i den kommunala koncernen upprättar både kortsiktiga och mer långsiktiga prognoser över sina kassaflöden. Dessa prognoser är en förutsättning för att internbanken ska kunna förse den kommunala koncernen med en kostnadseffektiv finansiering.

Den kommunala koncernen lånar i huvudsak genom olika marknadsprogram direkt på den finansiella marknaden. Det sker genom att Stockholms stad ger ut certifikat och obligationer. Utöver finansiering via marknadsprogrammen sker upplåning hos Europeiska Investeringsbanken (EIB), Nordiska Investeringsbanken (NIB) samt Council of Europe Development Bank (CEB). Nyttjade nominella belopp per balansdagen och förfalloprofil för skuldportföljen anges i figur 1 och 2 nedan.

Figur 1

Marknadsprogram, miljoner	Rambelopp, lokal valuta	Utnyttjat, lokal valuta	Utnyttjat SEK miljoner
Kommuncertifikat (KC), SEK	12 000	0	0
Euro commercial paper (ECP), USD	1 500	0	0
Medium term note (MTN), SEK	10 000	0	0
Euro medium term note (EMTN), EUR	8 000	4 139	41 095
Övriga låneprogram, miljoner			
Europeiska investeringsbanken (EIB), SEK	9 700	9 700	9 700
Nordiska investeringsbanken (NIB), SEK	5 000	5 000	5 000
Council of Europe Development Bank (CEB), EUR	200	100	1 057

Figur 2 Andel låneförfall per den 31 december 2019

Den kommunala koncernens soliditet uppgick till

49,3%

Stockholms stad har en mycket hög kreditvärdighet, så kallad rating. Ratingen ska återspegla förmågan att infria betalningsåtaganden och finansiella skyldigheter på kort respektive lång sikt. Kreditbedömningen utförs av kreditvärderingsinstitutet Standard & Poor's. Stockholms stad har högsta möjliga betyg för både den korta och långa upplåningen, A-1+ respektive AAA. Ratingen uppdateras halvårsvis och bekräftades den 15 november 2019 med negativ utsikt. För investerare innebär denna rating nivå att det är förknippat med mycket låg risk att låna ut kapital till Stockholms stad. Detta möjliggör att den kommunala koncernen erhåller förmånliga lånevillkor.

Om staden

Årets resultat

Årets resultat för staden uppgår till 2 728 mnkr (3 176 mnkr). Realisationsvinster och försäljning av exploateringsfastigheter utgör merparten av resultatet, 2 453 mnkr. Den största försäljningen avser tomträtter på skilda platser i staden till Stockholms kooperativa bostadsförening. En annan stor försäljning har gjorts i Slakthusområdet. Försäljningarna av exploateringsmark har 2019 haft mindre omfattning och skett främst i Hagastaden.

Skatter och generella statsbidrag och utjämning har påverkat resultatet positivt med 312 mnkr, främst beroende på att kommunerna fick de så kallade välfärds miljarderna vilket inte var känt vid budgeteringstillfället. I jämförelse med 2018 är resultatet 0,4 mdkr lägre bland annat beroende på sänkt utdelning från Stadshus AB.

Stockholms verksamheter lämnar ett överskott med 224 mnkr, varav 46 mnkr avser stadsdelsnämnderna. Nettokostnaderna exklusive jämförelsestörande poster har under året ökat med 4,0 procent (4,4) medan skatteintäkter och generella statsbidrag ökat med 2,6 procent (2,9). Utvecklingen innebär att stadens kostnader växer snabbare än intäkterna och en sådan utveckling är inte hållbar i längden.

Resultatet justerat enligt kommunallagens krav på en ekonomi i balans, borttagande av reavinst, visar att staden uppfyller kravet då resultatet är positivt, och uppgår till 1 006 mnkr (2 613 mnkr). Enligt stadens investeringsstrategi ska vinster vid försäljning av exploateringsområden finansiera exploateringsverksamheten, till exempel i form av gator och parker. Resultatet, när även dessa vinster avräknats är fortfarande positivt och uppgår till 275 mnkr. I resultatet ingår en utdelning från Stockholm Stadshus AB på 1 500 mnkr. Se figur 1.

Verksamhetens intäkter

Verksamhetens intäkter uppgår till 12 340 mnkr (12 298 mnkr), en marginell ökning jämfört med 2018. Det är främst parkerings- och felparkeringsintäkterna som ökar. Taxan för felparkering höjdes under året. Införande av Plan för parkering har inneburit att områden i ytterstaden har belagts med parkeringsavgifter och avgifterna i innerstaden höjts. Planen har fått fullt genomslag först 2019. Avgifter för upplåtelse och planavgifter har även ökat.

Statsbidragen har sammantaget minskat med sju procent. Bidrag till flyktmottagande

från Migrationsverket har minskat med över 300 mnkr till följd av minskat flyktmottagande. En stor minskning skedde även år 2018. Även övriga statsbidrag har minskat förutom ersättningar från arbetsförmedlingen för olika typer av arbetsmarknadstjänster, som ökat. Höjd maxtaxa har inneburit ökade barnomsorgsavgifter, men lägre statsbidrag.

Verksamhetens kostnader

Verksamhetens kostnader, exklusive avskrivningar, uppgår till 56 533 mnkr (54 883 mnkr), vilket är en ökning med 1 650 mnkr eller 3,0 procent (3,6 procent). Befolkningsökningen har avtagit men är fortsatt hög, 12 536 personer det senaste året. Inflationen är 1,8 procent jämfört med december 2018. Nedan beskrivs några större kostnadsposter.

Bidrag och transfereringar

Kostnaden för bidrag och transfereringar uppgår till 2 339 mnkr (2 314 mnkr), en ökning på 1,1 procent jämfört med föregående år. Ekonomiskt bistånd har ökat något och uppgår till 953 mnkr (947 mnkr). Riksnormen höjdes med två procent 2019, medan antalet hushåll med bistånd har minskat något. Av de vuxna biståndstagarna i december var 45 procent arbetslösa (42 procent). Ersättningen till försäkringskassan för personlig assistans har åter ökat. Även bidrag till föreningar ökar.

Externa utförare

Kostnaderna för externa utförare uppgår till 19 278 mnkr (19 136 mnkr) en kostnadsökning med 0,7 procent (1,3 procent), det vill säga en lägre ökning än inflationen. För verksamhetsområdet övrig utbildning utförs nästan 70 procent av verksamheten av externa entreprenörer och för verksamhetsområdena äldreomsorg, omsorg om funktionshindrade, utbildning gymnasieskolan och infrastruktur är hälften eller mer än hälften av verksamheten utlagd på entreprenad. I förhållande till föregående år har andelen verksamhet utförd av externa utförare minskat vad gäller individ och familjeomsorg beroende på minskat flyktmottagande. För förskoleverksamhet har delen upphandlad verksamhet ökat något. Över en tredjedel av stadens totala kostnader utgörs av entreprenadkostnader.

Lokalkostnader

Efter personalkostnader och entreprenadkostnader är lokalkostnader stadens tredje största kostnadspost, 4,9 mdkr. En växande befolkning har ställt krav på skolor och förskolelokaler. En växande grupp äldre medför behov av äldreboenden. Större delen av lokalerna ägs och förvaltas av Stockholm Stadshus AB-koncernen. Lokalkostnaderna är en av de kostnadsposter, som ökat mest sen föregående år, 5,1 procent. Utbildningslokaler är utan jämförelse den största posten och där återfinns även den största ökningen, 9 procent i jämförelse med 2018. Enskilda små poster har ökat mer, men inte totalt sett. (I posten lokalkostnader ingår endast externa lokaler och inte de lokaler, som staden har i egen regi, förvaltningsbyggnader, idrottsanläggningar med mera.)

Konsultkostnader

Kostnaderna för konsulter uppgår till 1 207 mnkr (1 228 mnkr) en minskning med 21 mnkr. Minskningen beror främst på att kostnaderna för it-konsulter har gått ned. Bland annat har införande av ny leverantör för gemensam it-service förskjutits i tiden vilket bidragit till minskningen. IT-konsulter utgör nästan hälften av konsultkostnaderna. Kostnaderna för lokal- och byggnadskonsulter har ökat.

Personalkostnader

Personalkostnaderna har 2019 ökat med 3,7 procent (5,8 procent). Antalet helårsarbetare har under året ökat med 562 (1 415) eller 1,3 procent. Ökningstakten har därmed avtagit. Ökningen av helårsarbetare är en nettoeffekt av återtagen verksamhet inom äldreomsorg och neddragningar inom andra verksamheter. Den genomsnittliga medellöneökningen under året uppgår till 3,2 procent. Personalkostnadsökningen hålls tillbaka av att övriga personalkostnader har minskat betydligt, bland annat avseende kurser och konferenser. När personal används i den direkta investeringsverksamheten förs personalkostnaderna över till anläggningsredovisningen och minskar därmed stadens personalkostnader inom driftverksamheten. Denna post har ökat med 15 procent 2019. Premien för avtalsgruppsjukförsäkringen, som ingår i personalkostnaderna, har

Figur 1 Resultat per den 31 december, mnkr

	2019	2018	2017	2016	2015
Resultat förändring eget kapital	2 728	3 176	2 361	4 643	1 924
Varav samtliga reavinst	2 453	2 552	4 163	4 426	1 426

utgått 2019 liksom de senaste åren på grund av positiv avkastning på förvaltat kapital.

Utbildningsverksamheten är den verksamhet, som ökar mest medan individ och familjeomsorg fortsätter att minska. En ökning syns även inom områdena affärsverksamhet och äldreomsorg. Kostnaderna för tillfälligt inhyrd personal minskar.

Sjuklönkostnaden har under året ökat med 4,2 procent (7,5 procent). Kostnaderna för korttidssjukfrånvaron har hela året varit högre än motsvarande för 2018.

Arbetsgivaravgifterna har blivit något lägre än beräknat. För äldre arbetstagare togs den särskilda löneskatten bort vid halvårsskiftet. För riktigt unga anställda minskade arbetsgivaravgifterna på låga årsinkomster från och med augusti, ej budgeterade förändringar.

Jämförelsestörande poster

De jämförelsestörande intäkterna uppgår till 2 525 mnkr (3 042 mnkr) och de jämförelsestörande kostnaderna till 592 mnkr (1 601 mnkr). Intäkterna avser försäljningar varav exploateringsintäkterna uppgår till 804 mnkr och reavinster till 1 721 mnkr. Försäljning av exploateringsfastigheter har minskat betydligt i jämförelse med 2018 bland annat beroende på marknadsläget. Exploateringsområden har sålts i bland annat Hagastaden. Övriga försäljningar omfattar bland annat försäljning till Stockholms kooperativa

bostadsförening av tomträtter samt en stor försäljning i Slakthusområdet.

Som jämförelsestörande kostnad redovisas försålda exploateringsfastigheters bokförda värde 72 mnkr (501 mnkr). Förbrukning av in-teckning av eget kapital gjord i bokslut 2017, redovisas som jämförelsestörande och uppgår sammanlagt till 415 mnkr (661 mnkr). Medlen har använts till it-kostnader, främst till implementering av ny upphandling avseende gemensam it-plattform samt modernisering av sociala system. Resultatet från begravningsverksamheten på 11 mnkr har avsatts. Avsättningen för bussterminal Slussen har ökat med 94 mnkr beroende på fördröjningar.

Avskrivningar

Årets avskrivningar uppgår till 1 579 mnkr (1 448 mnkr), en ökning med 131 mnkr. De planerliga avskrivningarna har ökat med 9

Stadens soliditet
uppgick till

35%

procent beroende på en ökad investeringsvolym de senare åren. Genomförande av komponentavskrivningar från och med 2015 har inneburit att planerat underhåll flyttats från resultaträkningen till investeringsverksamheten. Detta ger över tid en ökning av avskrivningarna, medan underhållskostnaderna minskat i resultaträkningen.

Skatter, statsbidrag och utjämning

Årets skatteintäkter uppgår till 49 185 mnkr (47 714 mnkr) vilket är en ökning med 3 procent. Skatten har 2019 sänkts med 16 öre vilket motsvarar cirka 0,4 mdkr.

Nettot för generella statsbidrag och utjämning uppgår till -4 067 mnkr (-3 745 mnkr) en kostnadsökning med 322 mnkr. Från och med 2016 har utjämningsgraden avseende inkomstutjämnningen höjts från 60 till 85 procent av

den länsvisa skattesatsen i intervallet mellan 115 och 125 procent av medelskattekraften, vilket kraftigt ökat Stockholms avgift. Stockholms skatteunderlag växer snabbare än i övriga riket vilket ger större skatteintäkter men även högre inkomstutjämningsavgift. Även 2019 ökar inkomstutjämningsavgiften med 196 mnkr. Ökningen av kostnadsutjämnningen för året, 302 mnkr, är en följd av ökade skillnader i befolkningsstrukturen jämfört med andra kommuner. Avgiften till LSS-utjämnningen har ökat med 197 mnkr under 2019. Regleringsbidraget ökar med 526 mnkr. Från och med 2019 redovisas den del av de så kallade välfärds miljarderna som är beroende av befolkningsstorleken i regleringsposten. Kompensation till kommunerna för ytterligare sänkta skatter till pensionärer påverkar även.

Finansiella intäkter och kostnader

Det finansiella resultatet inkluderar räntenettet för staden samt övriga finansiella intäkter och kostnader. Stadens finansiella resultat uppgår till 1 546 mnkr exklusive jämförelsestörande post (1 856 mnkr), varav aktieutdelning från Stockholms Stadshus AB utgör 1 500 mnkr (1 700 mnkr).

Räntenettet för staden är positivt och uppgår till 301 mnkr (335 mnkr). Staden hanterar bolagskoncernens upplåning mot ränta inklusive omkostnadsersättning. Stadens låneskuld har under året ökat med 9,6 mdkr. Ränteläget är fortsatt lågt och håller tillbaka räntekostnaderna trots en ökad låneskuld. Eftersom bolagens ränteersättning till staden följer nivån på räntekostnaderna blir räntenettotförändringen måttlig. Under posten finansiella intäkter och kostnader redovisas även kostnad för värdesäkring av pensionsskulden som uppgår till 220 mnkr (147 mnkr).

Staden införskaffade 13 bolag under 2019 efter beslut av kommunfullmäktige i tertialrapport 2 för 2018. Orsaken till att staden införskaffade bolagen hänger ihop med Stockholms stads affär med Atrium Ljungberg för Slakthusområdet. Affären byggde på den avsiktsförklaring mellan staden och Atrium Ljungberg som presenterades i augusti 2018. Affären innebär att Atrium Ljungberg ska fortsätta utveckla delar av Slakthusområdet genom förvärf, markanvisningar och optioner och tar ansvar för de hyresgäster som behöver evakueras. Affären gjordes som en aktieöverlåtelseaffär. En aktieöverlåtelseaffär ger staden möjlighet att ställa långsiktiga villkor mot Atrium Ljungberg. Det kan t.ex. handla om att de inte får sälja fastigheter inom en viss tid. Då överlåtelseerna eventuellt skulle föreslås ske i bolagsform på grund av att det handlar om ett långsiktigt samarbete med

flera ingående delar. Staden behövde därför anskaffa ett antal aktiebolag som tidigare inte bedrivit verksamhet, så kallade lagerbolag. Dessa lagerbolag förvaltades därefter som så kallade vilande bolag i avvaktan på slutligt godkännande av kommunfullmäktige och Atrium Ljungbergs senare tillträde. I och med affärens genomförande i den 11 juni 2019 sålde staden bolagen till Atrium Ljungberg.

Som jämförelsestörande finansiell kostnad redovisas indexuppräknningen avseende prisförändringen för avsättning avseende Sverigeförhandlingen och bussterminalen vid Slussen, 77 mnkr (67 mnkr).

Balansräkning

Stadens balansomslutning har ökat med 11 653 mnkr till 170 714 mnkr (159 061 mnkr). Staden administrerar upplåning för stadens bolag. Nettofordran på bolagen har ökat med 7,2 mdkr vilket påverkat balansomslutningen. Stadens investeringsverksamhet, materiella anläggningstillgångar och exploateringsfastigheter bidrar till ökningen av balansomslutningen med 5,3 mdkr. Den externa låneskulden har ökat med 9,6 mdkr varav ökad utlåning till bolagen står för 7,2 mdkr. Stadens investeringsverksamhet har inte kunnat täckas av resultat och avskrivningar under året utan nettotillgångarna har fått ianspråk, vilket leder till att bolagens lån av nettotillgångarna fått ersättas med externa lån om 2,4 mdkr.

Tillgångar

Anläggningstillgångarna har ökat med 5,8 mdkr och uppgår till 87 719 mnkr (81 960 mnkr). Det är främst materiella anläggningstillgångar, som har ökat, men köp av bostadsrätter på 0,1 mdkr ökar även de finansiella anläggningstillgångarna. Investeringarna uppgår till 7,4 mdkr, avskrivningar till 1,6 mdkr och det bokförda värdet vid försäljningar av anläggningstillgångar till 0,4 mdkr. En överföring från exploateringstillgångar klassificerade som omsättningstillgångar till anläggningstillgångar på 0,4 mdkr har gjorts under året på grund av en omvärdering av vad som kommer att säljas. Investeringsvolymen har ökat med 2,5 mdkr eller drygt 50 procent den senaste femårsperioden.

Investeringsinkomster i form av avgifter och bidrag bruttoredovisas vid aktiveringen, så att inkomsterna skuldförs och intäktsredovisas i takt med en anläggnings förbrukning. Dessa investeringsinkomster uppgår till 230 mnkr (210 mnkr). Från och med år 2020 gäller förändrade redovisningsprinciper som innebär att endast offentliga bidrag kommer att bruttoredovisas vid aktiveringen. En omklassificering av icke offentliga bidrag

FOTO: LENNART JOHANSSON

kommer alltså göras år 2020 med resultatpåverkan till följd.

Omsättningstillgångar

Omsättningstillgångarna har ökat med 5 895 mnkr och uppgår till 82 995 mnkr (77 101 mnkr). Stadens fordran på bolagskoncernen har ökat med 6 280 mnkr. Smärre minskningar har skett bland annat avseende kundfordringar. Staden försöker minimera de likvida tillgångarna på grund av aktuellt ränteläge.

Eget kapital och skulder

Det egna kapitalet har ökat med 2 728 mnkr till 75 664 mnkr (72 937 mnkr). I bokslut 2017 in-tecknades eget kapital för kommande satsningar under 2018–2020. Av in-tecknade medel har 415 mnkr förbrukats under året. Medlen har främst använts till it-satsningar varav den beloppsmässigt största är imple-mentering av gjord upphandling för drift av den gemensamma IT-plattformen samt modernisering av socialt system.

Inför 2020 har en del IT-satsningar slutförts medan nya tillkommit. I bokslut 2019 behålls tidigare notningar när projekten inte är slut-förda och några nya notningar tillkommer. Kvarstående notning uppgår sammanlagt till 1 223 mnkr. In-teckningarna har gjorts med motiveringen att de utgör en satsning på framtiden. I figur 1 framgår vilka projekt som berörs och hur länge notningen är tillgänglig.

Långfristiga skulder har ökat med 7 045 mnkr till 48 137 mnkr (41 093 mnkr). Det ökade lånebehovet har mötts genom att ta upp så väl obligationslån som reverslån. Stadens stora investeringsvolym har medfört att staden behövt utnyttja del av tillgångarna och därmed har extra lån behövts tas upp för att vidareförmöda till Stockholm Stadshus AB-koncernen. Lån, som förfaller till betalning inom ett år klassificeras som kortfristiga lån. För närmare analys se ovan under rubriken Finansiell verksamhet.

Summa kortfristiga skulder har ökat med 1 377 mnkr till 28 144 mnkr (26 767 mnkr). De kortfristiga lånen har ökat med 1 780 mnkr. År 2019 finns inga kortfristiga övriga lån, utan ökningen orsakas av att checkräkningskrediten utnyttjats med 749 mnkr samt att den kortfristiga delen av de långfristiga skulderna ökat. Stadens koncernbolag har checkräkningskrediter gentemot staden. Då dessa har ett positivt saldo uppstår en kortfristig skuld för staden. Denna skuld har under året minskat med 924 mnkr.

Soliditet

Soliditeten visar det egna kapitalet i förhållande till balansomslutningen. Måttet redovisas inklusive stadens ansvarsförbindelse för pensionsåtaganden. Soliditeten uppgår till 35 procent (35 procent). Förändringen påverkas av en höjd balansomslutning.

Figur 1 In-tecknade medel i bokslut 2019

IT-satsning	Mnkr
Tillgänglig in-teckning till och med 2020	
Gemensam it-service (GSIT 2.0)	140
Skolplattform	9
Dokumenthanteringssystem E-dok	34
GDPR - dataskyddsförordningen	5
Säker digital kommunikation	2
Stockholms Informations och Kommunikations Teknik (SIKT), startfas	18
Tillgänglig in-teckning till och med 2021	
.Stockholm – utveckling stadens webbsida	6
Beslutsstöd	6
Tillgänglig in-teckning till och med 2022	
Smart stad	109
Modernisera sociala system	447
Stockholms Informations och Kommunikations Teknik (SIKT), fas 1	140
Gemensamt Planeringssystem Stockholms stad	50
Tid och schemaläggningssystem	20
Summa	986
Tillgänglig in-teckning tills vidare	
Medel för kompetensutveckling	40
Sociala investeringar	197

Leasingavtal

Värdet för stadens framtida åtagande för operationell leasing uppgår i bokslut 2019 till 12 001 mnkr, varav 84 procent (10 036 mnkr) avser avtal med stadens bolag. I stort sett alla leasingavtal avser hyresavtal för lokaler. Avtalen med externa hyresvärdar är spridda över ett stort antal hyresvärdar, varför risken bedöms som låg. Endast ej uppsägningsbara leasingavtal med en avtalstid som överstiger tre år redovisas. Leasingavtalen för stadens IT-leverantörer ingår inte, då de inte uppfyller villkoren, men utgör en stor kostnad för staden. Kostnaden för 2019 uppgår till 703,7 mnkr (651,8 mnkr).

Från och med 2019 gäller en ny redovisningsrekommendation från Rådet för kommunal redovisning gällande leasingavtal. Reglerna gällande finansiell leasing har ändrats så att finansiellt leasade bilar måste redovisas i balansräkningen. Bilar leasade av Volkswagen Finans AB uppfyller villkoren och redovisas från 2019 som anläggningstillgångar. Omfattningen är liten, 22,5 mnkr, i framtida åtaganden.

Försäljningar

Stadens försäljningsinkomster under året uppgår till 2 942 mnkr vilket innebär en vinst netto för staden på 2 453 mnkr. En stor försäljning av tomträtter till Stockholm kooperativa bostadsrättsförening har genomförts liksom en försäljning i Slakthusområdet. Försäljning av exploateringsfastigheter har haft betydligt mindre omfattning än föregående år delvis beroende på en avmattad marknad.

Lag om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag

Lagen om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag innehåller en möjlighet för staden att via en särskild efterutdelning finansiera projekt inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar, inom vilka åtgärder som främjar integration och social sammanhållning genomförs. Staden har under åren 2012–2014 erhållit efterutdelning om sammanlagt 3 020 mnkr för ändamålet. Utdelningen har öronmärkts för projekt i prioriterade områden i ytterstaden. Under året har 213,1 mnkr förbrukats. Utdelningen har finansierat

projekt för bostäder i bland annat Bromsten, Skärholmen och Rinkeby, och idrottsinvesteringarna Solberga bollplan och Gubbängens sportfält. Totalt har 54 procent av öronmärkta medel förbrukats.

Ansvars- och borgensförbindelse

Stadens åtagande avseende borgen och ansvarsförbindelser uppgår till 485 mnkr, vilket innebär en ökning mot 2018. Borgensåtagandet avser dels ideella föreningar dels stiftelser eller bolag. Staden har även gått i borgen för en liten del pensionsutfästelser för stadens majoritetsägda bolag samt till vissa stiftelser. Större delen av dessa pensionsutfästelser har bortförsäkrats till S:t Erik Livförsäkring AB. Den samlade risken för stadens borgensåtagande bedöms som låg.

Kassaflödesanalys

Summan av kassaflödet är negativt och uppgår till 792 mnkr. Stadens likvida tillgångar är negativa på balansdagen. Staden försöker minimera de likvida tillgångarna på grund av aktuellt ränteläge. Kassaflödet varierar

efter bedömt behov av likvida tillgångar. Vid balansdagstillfället hade staden utnyttjat sin checkräkningskredit och tillsammans med nämndernas förskottskassor med mera uppgick nettosaldot till -742 mnkr. Vid motsvarande tillfälle föregående år hade staden likvida tillgångar om 50 mnkr.

Kassaflödet från verksamheten består av periodens resultat exklusive realisationsvinster/förluster och justering av ej likvidpåverkande poster i form av avskrivningar, avsättningar med mera. Från verksamheten uppgår kassaflödet till 2 750 mnkr (3 054 mnkr).

Kassaflödet från förändringen av kortfristiga fordringar/skulder samt lager beror främst på förändringar i fordringar/skulder gentemot stadens bolag. Den totala förändringen är negativ, -5 709 mnkr varav en högre nettofordran på bolagen utgör -7 206 mnkr. Bolagen har 2019 haft en fortsatt hög investeringsvolym, vilket ger behov av upplåning. Ökning av kortfristiga lån och kortfristiga skulder motverkar förändringen.

Kassaflödet från stadens investeringsverksamhet är negativt, -4 492 mnkr, beroende på en ökad investeringsvolym på 7,4 mdkr. Försäljningar har hållit nere det negativa kassaflödet, men något mindre än föregående år. Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur påverkar flödet med -400 mnkr.

Staden har ökat sina långfristiga skulder för att täcka lånebehovet för bolagen, netto 7 059 mnkr. Stadens räntebärande tillgångar har minskat med 2,5 mdkr beroende på stadens ökade investeringsvolym, som inte täckts av resultat och avskrivningar under året.

Transparensdirektivet

Lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser med mera ställer vissa krav på redovisning i offentliga företag, genom krav på öppen och separat redovisning. Syftet med lagen är att implementera EU-kommissionens direktiv 08/723/EEG i svensk lag (transparensdirektivet) för att motverka otillbörlig konkurrens.

Lagen omfattar offentliga företag där staten, kommuner eller landsting har ett direkt eller indirekt dominerande inflytande genom ägande, finansiell medverkan eller genom de regler som gäller för företaget. Även ekonomisk eller kommersiell verksamhet som drivs i förvaltningsform kan omfattas av begreppet.

Enligt lagen ska offentliga företag som har en årlig nettoomsättning överstigande 40 miljoner euro under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren tillämpa bestämmelserna om öppen redovisning.

De bolag som omfattas av direktivet och uppgiftsskyldigheten är Stockholms Hamn AB, AB STOKAB och Stockholms Stads Parkerings AB. Inom staden bedrivs ekonomisk verksamhet vid stadsledningskontorets finansavdelning. All upp- och utlåning till stadens bolag sker genom denna avdelning. Samtliga bolag erbjuds upplåning och

Stadens försäljningsinkomster
uppgick till

2 942
mnkr

placering med villkor motsvarande kommun-koncernens externa finansieringskostnad med utrymme för eventuell omkostnadsersättning. Inga kapitaltillskott, amorteringsfria lån eller förlustbidrag lämnas.

Begränsningar avdrag för koncerninterna räntor

Riksdagen beslutade i slutet av år 2012 om ytterligare begränsningar för avdrag för koncerninterna räntor i huvudsyfte att förhindra kapitalflykt till utlandet med skatteplanering. Skatteverket har tillämpat det nya regelverket från och med år 2014 och för inkomståren 2014–2017 fattat slutligt omprövningsbeslut som innebär att en begränsad del av räntekostnaderna anses vara avdragsgilla. Stockholms stad och koncernen Stockholms Stadshus AB har sedan beslutet sökt besked hur stadens bolag ska förhålla sig till Skatteverkets tolkningar. Stockholms stad och koncernen Stockholms Stadshus AB anser att räntekostnaderna ska bedömas som fullt avdragsgilla för berörda bolag inom koncernen. Berörda bolag har även yrkat att räntekostnaderna är avdragsgilla i de inkomstdeklarationer som avser inkomståren 2014–2018 och har sedan tidigare reserverat kostnader för dessa år i linje med Skatteverkets beslut. Även för bokslutet 2018 har kostnader reserverats genom en bedömning av hur den princip som Skatteverket använt påverkar inkomståret 2018. Vad avser bokslut 2019 har samtliga räntekostnader bedömts som avdragsgilla i enlighet med den nya lagstiftning för avdragsbegränsning av räntor som gäller fr.o.m. år 2019.

Vad avser Skatteverkets omprövningsbeslut för inkomståren 2014–2015 vill Stockholms stad och koncernen Stockholms Stadshus AB få en rättslig prövning av dessa och besluten har därför överklagats. Då förvaltningsrättens och kammarrättens domar varit i linje med Skatteverkets beslut har bolaget överklagat kammarrättens dom och ansökt om prövningstillstånd hos Högsta Förvaltningsdomstolen.

FOTO: LENNART JOHANSSON

Redovisningsprinciper

Lag om kommunal bokföring och redovisning

Bokslutet har upprättats i enlighet med Lag om kommunal bokföring och redovisning (SFS 2018:597) och Rådet för kommunal redovisnings rekommendationer.

Avskrivningar

Staden använder linjär avskrivning – ett lika stort belopp skrivs av varje månad under nyttjandeperioden. Omkostnadsförd anläggning – ingen avskrivning görs – används till exempel för mark och konst. Komponentavskrivning tillämpas från och med år 2015. Komponentindelning görs vid kalkylering och aktivering. Inget krav på komponentindelning finns under byggnadstiden. Komponentindelning görs utifrån naturliga komponenter där utbytestid/underhållstid är avgörande för vad som ska räknas som naturligt. Vid utbyte av komponenter förutsätts i normalfallet den tidigare komponenten vara slutavskriven och ingen utrangering görs. Uppenbara undantag från regeln är till exempel utbyte av hiss. Görs utbytet av komponenten efter ett tidsintervall, som väsentligt avviker från nyttjandetiden ska utrangering göras. En gång per år utrangeras nollställda, ersätta komponenter. Som utgångspunkt för bedömning av nyttjandetider har staden hämtat vägledning från Rådet för kommunal redovisnings (RKR) idéskrift Avskrivningar.

Värderingsprinciper

Anläggningstillgångar har redovisats till anskaffningsvärdet. I anskaffningsvärdet inräknas utgifter för nedmontering och bortforsling av tidigare tillgång och återställande av plats om detta är en förutsättning för den nya tillgången. Som anläggningstillgång räknas tillgångar, som har en nyttjandeperiod på minst tre år och uppgår till minst ett prisbasbelopp. För investeringar i annans fastighet gäller, om fastigheten tillhör de kommunala bolagen Skolfastigheter i Stockholm AB och Micasa Fastigheter i Stockholm AB, att investeringsutgiften ska uppgå till minst 0,5 mnkr för att räknas som investering. Beslut om detta undantag är fattat i kommunfullmäktige den 3 november 2008 och ska omfatta mindre projekt och byggåtgärder. Undantaget bedöms beloppsmässigt vara försumbart och därmed inte påverka räkenskaperna i någon väsentlig omfattning.

Aktiveringstidpunkt för anläggning

En anläggning aktiveras i normalfallet och börjar skrivas av när den tas i bruk. Om inte

samtliga utgifter flutit in eller kunnat uppskattas med rimlig säkerhet får aktiverings-tidpunkten skjutas upp högst sex månader.

Omsättningstillgångar har redovisats till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkligt värde på balansdagen.

Från och med 2019 beräknas leverantörs-skulder i utländsk valuta till kurs på balansdagen. Ingen omräkning av jämförelseperioden är gjord då bokningen för 2019 är av ringa värde och då leverantörsskulder för jämförelseperioden i utländsk valuta hade ringa omfattning. För stadens del påverkar lagändringen endast dessa skulder då upplåning i andra valutor alltid valutasäkras.

Immateriella tillgångar. Stockholms stad redovisar i dag inga immateriella tillgångar. Enligt stadens redovisningsregler för investeringar ska restriktivitet iakttagas när en tillgång klassificeras som immateriell för att undvika en övervärdering av tillgångssidan. Till och med bokslut 2019 bedöms inga tillgångar uppfylla kraven på en immateriell tillgång.

Nedskrivning av tillgångar

Nedskrivning av tillgångar görs i enlighet med rekommendationen RKR R6. Staden tillämpar gränsen att en anläggnings värde ska uppgå till minst 1 mnkr för att en prövning av nedskrivningsbehov ska göras. Nedskrivning görs när bokfört värde överstiger återvinningsvärdet med minst 0,5 mnkr och förändringen bedöms som varaktig, där varaktig definieras som minst fem år.

Leasing

I enlighet med Rådet för kommunal redovisnings rekommendation RKR R5 Leasing redovisar staden kommande kostnader för leasingavtal. Finansiell leasing redovisas i balansräkningen om villkoren för en investering är uppfyllda. För staden gäller detta i princip endast leasade bilar. Operationell leasing redovisas inom linjen om beloppsgränserna att den totala utgiften överstiger 0,5 mnkr och den årliga kostnaden överstiger 0,2 mnkr är uppfyllda. Enligt rekommendationen ska redovisning ske om leasingtiden överstiger tre år. Stadens avtal om IT-tjänster nämns i not om operationell leasing på grund av att detta ekonomiska åtagande är omfattande, trots att tidsvillkoret inte är uppfyllt.

Leasade bilar har tidigare inte redovisats

i balansräkningen då enligt den tidigare rekommendationen undantag kunde göras om tidsomfattningen var högst tre år och leasingen ej hade väsentlig omfattning. Detta undantag är nu borttaget varför stadens finansiellt leasade bilar redovisas i balansräkningen, det vill säga en ändring av redovisningsprincip. Jämförelseåret är inte rättat då omfattningen måste betraktas som marginell, år 2019 22,5 mnkr åtaganden framåt i tiden.

Försäljning och inköp av anläggningstillgångar

Vid försäljning och köp av anläggningstill-

FOTO: MATTIAS PROKHOROV/DANLONIST

gångar gäller, som huvudregel, att transaktionen bokförs vid dagen för tillträde.

Lånekostnader

Lånekostnaderna belastar den period de hänförs till och inräknas inte i tillgångars anskaffningsvärden.

Klassificering

Kortfristiga fordringar och skulder förfaller till betalning inom tolv månader från balansdagen. *Långfristiga fordringar och skulder* förfaller till betalning efter mer än tolv månader efter balansdagen. Undantag är investe-

ringsbidrag och gatukostnadsersättning som i sin helhet redovisas som långfristiga skulder då dessa ej är likvidpåverkande. Staden redovisar alla investeringsbidrag och gatukostnadsersättning som skulder enligt valmöjligheten i RKR R2 avseende räkenskapsår 2019.

Båtagifter, som felaktigt klassificerats som investeringsinkomster och skuldförts har rättats 2019 och intäktsförts. Omfattningen, 19 mnkr, måste anses som ringa i förhållande till stadens omsättning, varför jämförelseperioden inte rättats.

Exploateringsfastigheter, som avses avyttras redovisas som omsättningstillgångar. Semesterlöneskuld, okompenserad övertid är skuldförda enligt ställning den 31 december 2019.

Finansverksamhet

Finansverksamheten inom kommunkonsernen grundar sig på stadens finanspolicy, som fastställs årligen av kommunfullmäktige. Utländska lån värderas enligt principer för säkringsredovisning. Staden utnyttjar valutaterminer och/eller ränte- och valutaswappar i syfte att säkra positioner avseende kurs- och ränteförändringar. Köp eller försäljning av

finansiella tillgångar eller skulder redovisas per likviddagen. Finansiella omsättningstillgångar och kortfristiga skulder värderas till anskaffningsvärdet. Eventuella emissionsutgifter och liknande transaktionsutgifter periodiseras enligt linjär metod. Avseende över- och underkurser på obligationer periodiseras även belopp under en miljon kronor. Staden har för närvarande inga placeringstillgångar och därför inga tillgångar som ska redovisas till marknadsvärde.

Möjligheten till uppskrivning av finansiella tillgångar är borttagen i lag om kommunal bokföring och redovisning. Staden har tidigare inte gjort några uppskrivningar och ingen återställning behöver göras.

Jämförelsestörande poster

Som jämförelsestörande poster redovisas vinster och förluster samt poster av engångskaraktär, som inte tillhör den normala verksamheten. Hit räknas exploateringsinkomster och utgifter som bruttoredo visas enligt gällande regelverk, bokfört värde som kostnad och försäljningsinkomsten som intäkt. Enligt beslut i kommunfullmäktige 2014/2017 har en in-teckning gjorts av eget kapital till olika åtgärder. Staden har valt att redovisa ovanstående poster som jämförelsestörande om de uppgår till minst 0,1 mnkr.

Avsättningar

Staden gör, utöver avsättning för pensionsskulden, avsättningar för effekter av stora omorganisationer, när detta är aktuellt, åtaganden inom det infrastrukturella området med mera. Vid avsättningar tillämpas direkt resultatföring. Posterna redovisas som jämförelsestörande.

Pensionsåtaganden

Stadens pensionsskuld redovisas dels som en avsättning i balansräkningen, dels som en ansvarsförbindelse. Pensioner intjänade till och med 1997 redovisas som en ansvarsförbindelse. Stadens personals individuellt intjänade pensionsrättigheter under året redovisas i balansräkningen som en upplupen kostnad. Pensionsskulden är korrigerad med bortförsäkrade åtaganden, vilka har mycket ringa omfattning. Åtaganden avseende latent efterlevandepension ingår i skuld och ansvarsförbindelse. Pensionsåtaganden för anställda i de företag som ingår i den kommunala koncernen redovisas enligt K3. Förpliktelser för särskild avtals/ålderspension som inte regleras enligt RIPS är nuvärdesberäknade med en kalkylränta på 2,2 procent. För avtal med samordningsklausul utgår beräkningen från de förhållanden som är kända vid bokslutstillfället. Om inget annat är känt, görs beräkningen utifrån att ingen samordning kommer att ske.

Beräkningen av pensionsskulden är gjord enligt Riktlinjer för beräkning av pensions-skuld (RIPS 19). Grunden för beräkningarna är pensionsavtalet KAP-KL. Personal födda 1986 eller senare sorterar under pensionsavtalet AKAP-KL. Avtalet är avgiftsbestämt och därmed görs ingen avsättning till pensioner

Fordringar/skulder mot koncernbolagen

Staden handhar upplåning respektive utlåning åt de kommunala bolagen. Bolagen har konto i stadens koncernstruktur med några få undantag. Beroende på saldo redovisas fordran eller skuld gentemot respektive bolag. Två bolag har sin skuld mot Stockholms Stadshus AB i stället för direkt mot staden.

Sammanställda räkenskaper

Allmänt

Enligt Lag om kommunal bokföring och redovisning ska Stockholms stads års- och delårsbokslut även omfatta sådan verksamhet som bedrivs av andra juridiska personer inom den kommunala koncernen och sammanställda räkenskaper ska upprättas. Syftet med de sammanställda räkenskaperna, som är den kommunala motsvarigheten till koncernredovisning, är att ge en samlad bild av stadens nämnder, aktiebolag och kommunalförbunds verksamhet och ekonomiska ställning.

De sammanställda räkenskaperna har upprättats enligt RKR R16 Sammanställda räkenskaper. Stadens nämnder har proportionellt konsoliderats med stadens direkt och indirekt hel- och samägda företag där staden minst har ett betydande inflytande. År 2019 ingår även SHIS Bostäder i de sammanställda räkenskaperna då de beräknas vara en icke ringa del av den kommunala koncernens verksamhet. Jämförelseperioden är justerad.

Skillnad i redovisningsprinciper mellan bolagen och staden kan förekomma på grund av att olika lagstiftning och rekommendationer tillämpas för staden respektive bolagen. I de sammanställda räkenskaperna har effekter av väsentlig betydelse beroende på skillnader mellan redovisningsprinciper för bolag och staden justerats utifrån kommunala redovisningsprinciper.

De sammanställda räkenskaperna upprättas i samband med tertialrapport 2 och årsbokslut.

Sammanställda räkenskaper, konsolideringsprinciper

Huvuddelen av stadens bolag finns samlade i koncernen Stockholms Stadshus AB som är helägd av staden. Bokslutet för koncernen Stockholms Stadshus AB används som underlag för konsolidering av den

sammanställda redovisningen. Alla interna mellanavanden samt interna vinster och förluster av väsentlig betydelse elimineras. Det i koncernen Stockholms Stadshus AB ingående dotterbolaget S:t Erik Livförsäkring AB redovisar finansiella instrument till verkligt värde. Enligt de nya bestämmelserna för kommuner 2019 är detta förenligt med det kommunala regelverket och ingen justering krävs. Jämförelseperiodens tidigare justering är därmed borttagen.

Den sammanställda redovisningen har till och med 2018 i huvudsak upprättats enligt förvärvsmetoden. Från och med 2019 ska klyvningsmetoden användas, det vill säga endast den ägda andelen ska klyvas in, inte 100 procent. För Stockholms del har detta inneburit en förändring avseende bolagen Stadsholmen, Stockholm Vatten AB och Kapellskär, som nu endast ingår med ägd andel. Jämförelseåret är justerat. Det samägda företaget AB Stockholm Exergi konsolideras med kapitalandelsmetoden. Avsteget mot att använda proportionell konsolideringsmetod gällande AB Stockholm Exergi görs då det bedöms ge en mer rättvisande bild av innehavet eftersom staden inte har det bestämmande inflytandet. Stockholm Exergi bedriver verksamhet på affärsmässiga grunder och vid klyvning hade räkenskapernas olika poster dominerats av delen från Stockholm Exergi.

Tillämpning av vissa redovisningsprinciper i Stockholms stad

Exploateringsfastigheter

Exploateringsfastigheter, som avses avyttras redovisas som omsättningstillgångar vid samtliga bokslutstillfällen. Aktiverade tillgångar avses endast att avyttras i undantagsfall. Berört är pågående ny- till- och ombyggnader, som inte är aktiverade. Den del av dessa upparbetade anläggningar, som avses säljas, bokförs som omsättningstillgång vid bokslutstillfället. Vid försäljningar bruttoredo visas bokfört värde som kostnad och försäljningsköpeskillingen som intäkt.

Definitioner

- **Anläggningstillgångar** är tillgångar som är avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten. Kan vara immateriella (till exempel goodwill), materiella (till exempel byggnader) eller finansiella (till exempel aktier).
- **Avskrivning enligt plan** är den fördelade totalutgiften för en anläggningstillgångs delar. Kostnaden fördelas över de antal år som tillgången används i verksamheten. På tillgångar som mark och konst görs ingen avskrivning.
- **Avsättningar** är legala förpliktelser som är hänförliga till räkenskapsåret eller tidigare räkenskapsår och som på balansdagen är säkra eller sannolika till sin förekomst men ovissa till belopp eller till den tidpunkt då de ska infrias.
- **Balanskravet** är kopplat till resultaträkningen. Enligt kommunallagen ska budgeten upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna (kommunallagens krav på en ekonomi i balans 11 kapitlet 5§). Om det redovisade resultatet blir negativt, det vill säga om kostnaderna för ett visst räkenskapsår överstiger intäkterna, ska det negativa resultatet regleras senast under det tredje året efter det att det negativa resultatet redovisades. Huvudprincipen är att realisationsvinster inte ska inräknas i intäkterna då avstämning med balanskravet görs. Försäljning av exploateringstillgångar räknas som omsättningstillgångar och får därmed undantas.
- **Balansräkningen (BR)** är en sammanställning av tillgångar, eget kapital, avsättningar och skulder på balansdagen, det vill säga redovisningsperiodens sista dag.
- **Certifikat** kan emitteras av till exempel kommuner eller företag. Lån kan upptas genom utgivande, emission, av löpande skuldebrev med löptider upp till ett år.
- **Eget kapital** utgör skillnaden mellan tillgångar och skulder. Visar hur stor del av tillgångarna som inte finansierats med lån.
- **Eliminering** innebär att interna poster tas bort, så att uppgifter om intäkter, kostnader, fordringar och skulder endast innehåller för staden externa poster.
- **Euro Commercial Paper (ECP)** är certifikat med löptider på upp till ett år och som kan emitteras i flera olika valutor.
- **Euro Medium Term Note (EMTN)** är skuldebrev i form av obligationer, med löptid över ett år. Dessa obligationer kan emitteras i flera olika valutor.
- **Förpliktelse** – ett åtagande som härrör från kontrakt, lagstiftning eller annan laglig grund.
- **Kassaflödesanalysen** visar in- och utbetalningar för stadens olika verksamheter. Summan av in- och utbetalningar utgör årets totala kassaflöde.
- **Finansnetto** är skillnaden mellan posterna finansiella intäkter och finansiella kostnader i resultaträkningen.
- **Medium Term Note (MTN)** är lån som upptas genom utgivande, emission, av löpande skuldebrev i form av obligationer med löptider om lägst ett år.
- **Omsättningstillgångar** är tillgångar som inte innehas för stadigvarande bruk, utan förbrukas i samband med framställning av produkter eller tjänster eller på annat sätt används i rörelsen.
- **Resultaträkningen (RR)** är en sammanställning av intäkter och kostnader som utmynnar i ett resultat för en viss period.

FOTO: GETTY

Noter

Interna poster är eliminerade

Särredovisning finns upprättad avseende Kyrkogårdsnämndens verksamhet, Stockholm Vatten AB och Stockholm Avfall AB och återfinns i samtliga ekonomiska ärenden under året, till exempel budgetärendet, bokslutsärendet. Kyrkogårdsnämnden redovisas separat under Stockholms stad medan Stockholm Vatten AB och Stockholm Avfall AB redovisas separat under bolagskoncernen Stockholm Stadshus AB.

Från och med 2019 är den kommunala koncernen konsoliderad med proportionell metod utom Stockholm Exergi AB, som är

konsoliderad med kapitalandelsmetoden. Staden äger del av Stockholm Exergi AB, som bedriver verksamhet på affärsrättsliga grunder och vid klyvning hade räkenskapernas olika poster dominerats av del från Stockholm Exergi AB beroende på bolagets storlek och karaktär.

Konsolideringsmetoden förändras därmed 2019 avseende Stadsholmen, Stockholm Vatten AB och Kapellskär som tidigare konsoliderats enligt förvärvsmetoden. De sammanställda räkenskaperna är kompletterade med stiftelsen SHIS bostäder. Jämförelseperioden är justerad avseende förändringarna.

FOTO: LENNART JOHANSSON

Noter till resultaträkningen

NOT 1 Verksamhetens intäkter		Staden		Den kommunala koncernen	
mnr		2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Taxor, avgifter m m*		5 307,2	5 040,3	10 285,2	9 856,6
Hyrer, tomträttsavgifter		4 163,3	4 165,6	11 744,8	11 310,0
Statsbidrag**		2 825,1	3 039,5	3 070,7	3 255,1
EU-bidrag		44,5	52,2	44,5	52,2
Summa verksamhetens intäkter		12 340,0	12 297,6	25 145,2	24 473,9

* I beloppet ingår rättelse av fel avseende båtavgifter 2019 med 19,1 mnr.

** Bidrag periodiseras efter förbrukning om bidraget är villkorat och återbetalningsskyldigt. Schabloner vid flyktmottagande periodiseras efter förbrukning över högst tre räkenskapsår.

NOT 2 Jämförelsestörande intäkter		Staden		Den kommunala koncernen	
mnr		2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Realisationsvinster vid försäljningar		1 721,2	551,9	2 278,8	1 846,0
Försäljning av exploateringsfastigheter*		803,8	2 489,7	803,8	1 280,9
Summa jämförelsestörande intäkter		2 525,0	3 041,6	3 082,6	3 126,9

* Försäljning av exploateringsfastigheter bruttoredo visas.

NOT 3 Verksamhetens kostnader		Staden		Den kommunala koncernen	
mnr		2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Material och köpta tjänster m m		-4 691,8	-4 446,9	-11 670,4	-11 285,4
Bostadstillägg, sociala bidrag och andra understöd		-2 339,4	-2 314,3	-2 339,4	-2 314,3
varav försörjningsstöd/socialbidrag		-949,6	-947,3	-949,6	-947,3
Entreprenader och köp av verksamhet		-19 278,4	-19 135,6	-19 530,0	-19 386,4
Lokalkostnader		-4 861,8	-4 624,4	-1 717,3	-1 490,3
Löner*		-17 234,6	-16 536,3	-19 037,2	-18 269,6
Arbetsgivaravgifter och avtalsförsäkringar		-5 336,0	-5 137,5	-5 866,7	-5 678,6
Pensionskostnader**		-2 794,5	-2 576,7	-3 068,3	-2 853,0
varav utbetalning av pensioner		-979,4	-933,8	-979,4	-933,8
varav pensionsavgifter		-826,6	-806,6	-826,6	-806,6
varav tjänstepensionsförsäkringsavgifter		0,0	-0,1	0,0	-0,1
varav särskild löneskatt		-432,3	-428,3	-432,3	-428,3
varav förändring av pensionsskuld inkl. löneskatt		-555,9	-407,5	-555,9	-407,5
Övriga personalkostnader***		-10,1	-105,8	-164,0	-171,3
Skatt bolagsredovisning****				-386,2	-302,4
Utrangeringar*****		-6,5	-5,2	-8,4	-8,3
Summa verksamhetens kostnader		-56 553,1	-54 882,5	-63 787,9	-61 759,6
Skatt bolagsredovisning****					
Aktuell skatt		-	-	-192,7	-271,1
Uppskjuten skatt		-	-	-157,9	30,1
Skatt hänförlig till ränteavdragsbegränsning		-	-	-35,7	-61,4
Summa skatt		-	-	-386,2	-302,4

* Timlöner, ersättning oönskade arbetstid, övertid inklusive arbetsgivaravgifter är periodiserade.

** Ränte- och basbeloppsuppräknings av pensionsskulden inklusive löneskatt redovisas under finansiella kostnader.

*** Varav +353 mnr 2019, +306 mnr 2018 aktiverat eget arbete.

**** Utrangeringar är flyttade från avskrivningar till verksamhetens kostnader. Redovisning enligt praxis.

NOT 4 Kostnad för räkenskapsrevision

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Räkenskapsrevision del av kostnader	6,3	6,0	11,4	11,4

NOT 5 Jämförelsestörande kostnader

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Bokfört värde försäljning exploateringstillgångar*	-71,7	-500,5	-71,7	-500,5
Realisationsförluster vid försäljningar	-0,2	-0,2	-33,8	-23,1
Gjord avsättning till infrastruktur och begravningsverks m m**	-105,0	-439,3	-105,0	-439,3
lanspråktagande av notningar enligt 2017/2014 års bokslut				
IT-kostnader***	-415,4	-572,8	-415,4	-572,8
varav skolplattform	-21,6	-219,3	-21,6	-219,3
varav upphandling nytt ekonomisystem	0,0			
varav digital förnyelse och e-tjänster	0,0	-30,8	0,0	-30,8
varav projekt eDok	-8,4	-68,4	-8,4	-68,4
varav GS-IT	-256,8	-163,2	-256,8	-163,2
varav modernisering sociala system	-76,3	-46,4	-76,3	-46,4
varav smart Stad	-45,3	-30,9	-45,3	-30,9
varav övriga IT-satsningar	-7,0	-13,9	-7,0	-13,9
Sociala investeringar	0,0	-41,6	0,0	-41,6
Kompetensutvecklingssatsningen	0,0	-46,3	0,0	-46,3
Summa jämförelsestörande kostnader	-592,2	-1 600,7	-625,8	-1 623,6

* Försäljning av exploateringstillgångar bruttoredo visas.

** Begravningsverksamh 11,0 mnkr; Slussen bussterminal 94,0 mnkr. KPI-uppräkningar; 77,4 mnkr; redovisas som finansiell jämförelsestörande kostnad.

*** I bokslut 2017 beslöts att notningar avseende IT-satsningar skulle uppgå till 1 830 mnkr avseende perioden 2018–2020.

NOT 6 Avskrivningar*

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Avskrivning hyresrätter immateriella tillgångar (Procent 20–33)	0,0	0,0	-35,4	-25,8
Avskrivning byggnader tekniska anläggningar (Procent 1,4–33,3)	-1 331,9	-1 228,9	-4 731,3	-4 442,8
Avskrivningar maskiner inventarier (Procent 2–33)	-246,7	-219,6	-795,5	-740,8
Summa planenliga avskrivningar	-1 578,7	-1 448,5	-5 562,2	-5 209,4
Nedskrivningar	0,0	0,0	-79,9	0,0
Reservering för kommande nedskrivningsbehov	0,0	0,0	0,0	0,0
Återföring nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	5,0
Summa avskrivningar**	-1 578,7	-1 448,5	-5 642,1	-5 204,4

* Komponentavskrivningar är genomfört avseende samtliga anläggningar.

** Utrangeringar flyttade till verksamhetens kostnader.

NOT 7 Skatteintäkter

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Årets preliminära skatteintäkter	49 395,5	47 705,0	49 395,5	47 705,0
Korrigerad prognostiserad slutavräkning 2017/2016	-0,6	2,4	-0,6	2,4
Korrigerad prognostiserad slutavräkning 2018/2017	22,8	-137,4	22,8	-137,4
Prognostiserad slutavräkning 2019/2018	-413,5	-57,9	-413,5	-57,9
Begravningsavgifter	180,7	201,9	180,7	201,9
Summa skatteintäkter	49 184,8	47 714,0	49 184,8	47 714,0

Anmärkning: belopp i tabellen är avrundade och summerar därför inte exakt.

NOT 8 Generella statsbidrag och utjämning

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Regleringsbidrag	675,3	149,3	675,3	149,3
Generella statsbidrag	244,7	425,5	244,7	425,5
Kommunal fastighetsavgift	1 204,9	1 176,9	1 204,9	1 176,9
Summa generella statsbidrag och utjämning	2 124,8	1 751,7	2 124,8	1 751,7
Avgifter i utjämningssystemet				
Inkomstutjämningsavgift	-3 962,8	-3 767,2	-3 962,8	-3 767,2
Kostnadsutjämningsavgift	-763,5	-461,3	-763,5	-461,3
Avgift till LSS-utjämning	-1 465,4	-1 268,5	-1 465,4	-1 268,5
Summa avgifter i utjämningssystem	-6 191,7	-5 497,0	-6 191,7	-5 497,0
Summa generella statsbidrag och utjämning	-4 066,9	-3 745,3	-4 066,9	-3 745,3

NOT 9 Resultat från andelar i intresseföretag

Den kommunala koncernen		
mnkr	2019-12-31	2018-12-31
I kommunkoncernen ingår resultat från andelar i intresseföretaget enligt nedan:		
Stockholm Exergi AB	242,8	556,8
Summa resultat från andelar i intresseföretag	242,8	556,8
Då Stockholm Exergi Holding AB representerar ett stort värde i kapitalandel presenteras bolagets resultaträkning i förkortad form nedan:		
Resultaträkning Stockholm Exergi AB	2019-12-31	2018-12-31
Intäkter	7 139,4	7 119,3
Kostnader	-6 355,4	-5 813,5
Finansiella intäkter	0,8	1,0
Finansiella kostnader	-167,4	-161,1
Skatt	-127,5	-33,7
Minoritetsintresse i periodens resultat	0,0	-0,3
Årets resultat	489,9	1 111,7

Resultaträkningen ovan är upprättad enligt K3-regelverket medan den officiella rapport som bolaget presenterar upprättas enligt IFRS.

NOT 10 Finansiella intäkter

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Räntor	694,1	731,6	124,8	103,4
Övriga finansiella intäkter*	5,7	7,7	198,8	31,1
Aktieutdelning	1 500,0	1 700,0	0,0	0,0
varav Stockholm Stadshus AB	1 500,0	1 700,0	-	-
Jämförelsestörande finansiell intäkt; Försäljning Stockholm Terminal AB	0,0	11,2	0,0	11,2
Summa finansiella intäkter	2 199,8	2 450,5	323,6	145,8

* Under posten övriga finansiella intäkter redovisas bland annat borgensintäkter från de kommunala bostadsbolagen.

NOT 11 Finansiella kostnader

mnr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Räntor likvida medel och placeringar*	-393,5	-396,4	-355,3	-344,4
Ränta del pensionsskuld förändring	-220,0	-146,8	-220,0	-146,8
Övriga finansiella kostnader	-40,3	-40,3	-47,9	-42,4
Jämförelsestörande finansiell kostnad**	-77,4	-66,7	-77,4	-66,7
Summa finansiella kostnader	-731,1	-650,2	-700,6	-600,3
Genomsnittlig ränta*				
Genomsnittlig ränta extern skuldportfölj med derivat (%)	0,58	0,76	0,58	0,76
Genomsnittlig ränta extern skuldportfölj utan derivat (%)	0,71	0,72	0,71	0,72
Genomsnittlig räntebindningstid				
Genomsnittlig räntebindningstid extern skuldportfölj med derivat, år	1,96	1,94	1,96	1,94
Genomsnittlig räntebindningstid extern skuldportfölj utan derivat, år	1,70	1,47	1,70	1,47

* Räntekostnader redovisas inklusive nettot av ränte- och valutaswappar, i enlighet med RKR R8. Se även not 37 Derivatinstrument.

Årets räntekostnad för den externa skuldportföljen är 361,9 mnr inklusive derivat och 445,0 mnr exklusive derivat.

** Indexreglering 2019 Sverigeförhandlingen 66,9 mnr, bussterminal Slussen 10,5 mnr.

NOT 12 Jämförelsestörande intäkter, som avgår i balanskravsutredningen

mnr	Staden	
	2019-12-31	2018-12-31
Realisationsvinster	-1 721,2	-563,1
Summa jämförelsestörande intäkter som avgår	-1 721,2	-563,1

Noter till balansräkningen

NOT 13 Immaterialiella anläggningstillgångar				
	Staden		Den kommunala koncernen	
mnkr	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Ingående immaterialiella anläggningstillgångar 1/1	-	-	229,4	263,0
Årets nyinvesteringar	-	-	7,7	5,5
Försäljningar	-	-	0,0	0,0
Omklassificering	-	-	43,6	2,5
Utrangeringar	-	-	-24,8	-41,6
Summa anskaffningsvärde immaterialiella anläggningstillgångar	-	-	255,9	229,4
Ingående avskrivningar 1/1	-	-	-158,8	-175,6
Årets avskrivningar	-	-	-35,4	-23,9
Omklassificering	-	-	0,0	0,0
Utrangeringar	-	-	24,8	40,6
Summa avskrivningar immaterialiella anläggningstillgångar	-	-	-169,5	-158,8
Ingående nedskrivningar 1/1	-	-	-1,1	-1,1
Årets nedskrivningar	-	-	-0,4	0,0
Summa utgående nedskrivningar	-	-	-1,4	-1,1
Summa immaterialiella anläggningstillgångar	-	-	85,0	69,5
Avskrivningstider			3–10 år	3–10 år
Genomsnittlig avskrivningstid (år)			7,2	9,6

NOT 14 Mark, byggnader och tekniska anläggningar				
	Staden		Den kommunala koncernen*	
mnkr	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Ingående anskaffningsvärde mark, byggnader och tekniska anläggningar 1/1*	66 152,1	61 928,5	191 152,3	181 560,2
Årets anskaffningar	2 724,1	4 514,1	2 756,8	4 517,2
Årets försäljningar	-574,1	-177,9	-1 112,1	-231,7
Årets utrangeringar anskaffningsvärde	-7,8	-46,7	-84,0	-124,7
Omklassificering	-40,6	3,2	9 174,0	5 545,3
Årets återföring till omsättningstillgångar/omklassificering	0,0	-69,1	0,0	0,0
Årets kostnadsförda investeringar	0,0	0,0	0,0	-56,2
Korrigerig anskaffningsvärde hänförlig försäljning tidigare år	0,0	0,0	-0,2	-57,7
Summa utgående anskaffningsvärde	68 253,7	66 152,1	201 886,8	191 152,3
Ingående avskrivningar	-11 090,7	-9 917,9	-47 290,8	-43 208,9
Årets planenliga avskrivningar	-1 331,9	-1 228,9	-4 724,4	-4 435,8
Årets anskaffade ackumulerade avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets avskrivningar försäljningar	169,1	12,2	292,5	91,4
Årets avskrivningar utrangeringar	1,5	41,8	53,3	98,2
Omklassificering	0,1	2,2	51,1	164,3
Summa utgående avskrivningar	-12 252,0	-11 090,7	-51 618,3	-47 290,8
Ingående återföring av nedskrivningar*	0,0	0,0	365,8	372,8
Årets avskrivning återfört belopp	0,0	0,0	-7,0	-7,0
Omklassificering	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa utgående uppskrivningar	0,0	0,0	358,7	365,8
Ingående nedskrivningar	0,0	0,0	-1 387,8	-1 393,7
Årets nedskrivningar	0,0	0,0	-116,3	0,0
Årets försäljningar nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets återförda nedskrivningar	0,0	0,0	26,8	5,0
Årets utrangeringar	0,0	0,9	1,9	0,0
Omklassificering	0,0	0,0	47,1	0,9
Summa utgående nedskrivningar	0,0	0,0	-1 428,3	-1 387,8
Summa mark, byggnader och tekniska anläggningar	56 001,7	55 061,5	149 198,9	142 839,5
Avskrivningstider	3–70 år	3–70 år	3–70 år	3–70 år
Genomsnittlig avskrivningstid (år)	51,2	53,8	42,7	43,1

* Korrigerig av uppskrivning på 1 mkr felaktigt gjord (borttagen uppskrivning Globen mot fond felaktigt gjord mot anskaffningsvärdet i stället för mot uppskrivningen, debet värdet återförs till anskaffningen).

Investering: Ett prisbasbelopp, nyttjandeperiod 3 år eller mer. RKR R6 avseende nedskrivningar tillämpas. Komponentindelning och komponentavskrivningar tillämpas avseende stadens anläggningar. Nedskrivning har gjorts i bolagskoncernen av projekt där marknadsvärdet efter genomförd investering inte motsvarar det bokförda värdet. Beloppet bedöms inte vara av väsentlig storlek varför ingen korrigerig enligt kommunala redovisningsprinciper är gjord. Återföring av nedskrivning avser en tidigare felaktigt gjord nedskrivning.

NOT 15 Maskiner och inventarier

mnr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Ingående maskiner och inventarier 1/1*	2 034,5	1 765,4	17 638,2	16 247,1
Årets nyinvesteringar	355,2	324,2	454,8	404,2
Årets försäljningar anskaffningsvärde	-37,4	-2,6	-55,5	-19,5
Årets utrangeringar anskaffningsvärde	-35,5	-61,7	-111,2	-168,2
Årets omklassificering	2,1	9,2	1 657,2	1 128,3
Aktiverade leasingavtal	0,0	0,0	37,9	46,4
Summa utgående anskaffningsvärde maskiner och inventarier	2 318,9	2 034,5	19 621,4	17 638,2
Ingående avskrivningar	-1 205,3	-1 047,2	-8 224,9	-7 731,7
Periodens planenliga avskrivningar	-246,7	-219,6	-804,9	-740,8
Avskrivningar periodens försäljningar	37,3	2,3	54,6	25,1
Avskrivningar periodens utrangeringar	35,3	61,4	102,0	156,7
Omklassificering	-0,1	-2,2	0,5	65,8
Summa utgående avskrivningar	-1 379,5	-1 205,3	-8 872,7	-8 224,9
Ingående återföring av nedskrivning	-	-	0,0	0,0
Periodens återföringar	-	-	0,1	0,0
Summa utgående återföringar av nedskrivningar	-	-	0,1	0,0
Ingående nedskrivningar	0,0	0,0	-2,3	-2,3
Periodens nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0
Periodens försäljningar	0,0	0,0	0,1	0,0
Utrangeringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Omklassificering	0,0	0,0	0,1	0,0
Summa utgående nedskrivningar	0,0	0,0	-2,1	-2,3
Summa maskiner och inventarier*	939,4	829,2	10 746,6	9 411,0
Avskrivningstider (linjär avskrivning)	3–20 år	3–20 år	3–20 år	3–20 år
Genomsnittlig avskrivningstid (år)	9,4	9,3	24,4	23,8

Investering; Ett prisbasbelopp, nyttjandeperiod 3 år eller mer.

* Finansiella leasingavtal ingår i summan för maskiner och inventarier, staden nya leasingavtal avseende bilar ingår från och med 2019, se not 38 för specifikation.

NOT 16 Pågående ny-, till- och ombyggnader

mnr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Ingående pågående ny-, till- och ombyggnader 1/1	21 787,2	20 055,6	44 245,4	37 474,4
Årets nyinvesteringar	4 186,1	1 830,3	16 854,5	14 369,4
Försäljningar	0,0	0,0	-495,2	0,0
Kostnadsförda investeringar	0,0	0,0	-168,0	-165,8
Omklassificering från/till exploateringsfastigheter	399,7	-98,8	399,7	-195,0
Omklassificering från/till mark-, byggnader och tekniska anläggningar	0,0	0,0	-11 072,3	-7 237,6
Summa utgående anskaffn pågående, ny-, till- och ombyggnad	26 373,0	21 787,2	49 764,1	44 245,4
Ingående nedskrivningar 1/1	0,0	0,0	-1 057,6	-1 057,6
Årets nedskrivningar	0,0	0,0	10,0	0,0
Summa utgående nedskrivningar	0,0	0,0	-1 047,6	-1 057,6
Summa pågående ny-, till- och ombyggnader	26 373,0	21 787,2	48 716,5	43 187,8

Investering; Ett prisbasbelopp, nyttjandeperiod 3 år eller mer.

NOT 17 Aktier och andelar

mnr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Ingående aktier och andelar 1/1	4 265,6	4 031,4	3 245,3	2 822,3
Köp av bostadsrätter	123,2	240,7	123,2	240,7
Köp av aktier, andelar och värdepapper*	0,7	0,0	178,8	35,8
Försäljning av bostadsrätter	0,0	0,0	0,0	0,0
Omklassificering bostadsrätter	0,0	-4,2	0,0	-1,4
Värdeförändring	0,0	0,0	184,5	152,1
Försäljning av aktier, andelar och värdepapper*	-0,7	-2,3	-124,3	-4,2
Summa aktier och andelar	4 388,8	4 265,6	3 607,5	3 245,3

* År 2018 försäljning stadens aktieinnehav Stockholm Terminal AB.

År 2019 försäljning av under året inköpta aktiebolag Slakthusområdet.

Stadens aktier i kommunala bolag m m per 2019-12-31

Bolag	Aktiekapital (tkr)	Ägarandel (%)	Bokfört värde (tkr) 2019-12-31
Stockholms Stadshus AB	2 850 001,0	100,0	3 484 382,0
Kaplansbacken AB	500,0	100,0	514,0
Svenska Teknologföreningens Fastighets AB	562,0	100,0	562,0
Stockholms Terminal AB*	0,0	0,0	0,0
Summa aktier i dotterbolag/koncernföretag			3 485 458,0
Aktier i övriga företag			
SÖRAB	12 000,0	5,0	400,0
Inera AB			42,5
AB Servi-Data (depositionsbevis)			0,1
Summa aktier i övriga företag			442,6
Andelar kommunalförbund Storstockholms brandförsvär			27 831,4
Summa andelar kommunalförbund			27 831,4
Andelar bostadsrätter			875 070,5
Summa andelar bostadsrätter			875 070,5
Totalt summa aktier och andelar staden			4 388 802,5

* Aktieinnehavet i Stockholms Terminal AB har sålts 2018.

NOT 18 Kapitalandel intresseföretag

Den kommunala koncernen

mnkr		2019-12-31	2018-12-31
Ingående anskaffningsvärde		6 095,6	5 939,9
Årets resultatandel		242,8	555,7
Utdelning		-425,0	-400,0
Korrigerig hänförlig till tidigare år		0,0	0,0
Övrigt		0,1	-0,1
Utgående nettovärde		5 913,5	6 095,6
Intresseföretag	Org nummer	Säte	Kapitalandel (%)
Sydvästra Stockholmsregionens VA-verks AB, SYVAB	556050-5728	Stockholm	33,0
Nynäshamns Mark AB	556314-3113	Stockholm	50,0
Mässfastigheter i Stockholm AB	556094-5627	Stockholm	50,4
Stockholm Exergi AB	556040-6034	Stockholm	50,0
Då Stockholm Exergi Holding AB utgör en stor kapitalandel presenteras bolagets balansräkning i förkortad form nedan.*			
Balansräkning Stockholm Exergi Holding AB		2019-12-31	2018-12-31
Immateriella anläggningstillgångar		102,8	80,1
Materiella anläggningstillgångar		25 854,2	26 304,0
Finansiella anläggningstillgångar		6,3	6,2
Omsättningstillgångar		3 079,3	3 054,7
Summa tillgångar		29 042,6	29 445,0
Eget kapital inkl minoritetsintresse		12 291,6	12 652,6
Avsättningar		3 276,4	3 325,9
Långfristiga skulder		9 729,9	157,9
Kortfristiga skulder		3 744,6	13 308,6
Summa eget kapital, avsättningar och skulder		29 042,6	29 445,0

* Balansräkningen ovan är upprättad enligt K3-regelverket medan den officiella rapport, som bolaget presenterar, upprättas enligt IFRS.

NOT 19 Långfristiga fordringar*

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Ingående långfristiga fordringar 1/1	16,9	17,6	77,9	58,6
Amorteringar	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Förändring övriga långfristiga fordringar	0,0	0,0	5,1	20,2
Summa långfristiga fordringar	16,1	16,9	82,3	77,9
Sammansättning långfristiga fordringar				
Läntagare, övriga	16,1	16,9	16,1	58,6
Övrigt	-	-	66,2	19,4
Summa långfristiga fordringar	16,1	16,9	82,3	77,9

* Fordringar som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år har omförd till kortfristig utlåning.

NOT 20 Exploateringsfastigheter

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Ingående exploateringsfastigheter	1 727,8	1 629,0	1 727,8	1 629,0
Nyanskaffning	45,3	429,5	45,3	429,5
Försäljning exploateringsfastigheter	-83,8	-500,6	-83,8	-500,6
Omklassificering mark, byggnader och tekniska anläggningar	-361,2	71,1	-361,2	71,1
Omklassificering pågående arbeten	0,0	98,8	0,0	98,8
Summa exploateringsfastigheter	1 328,1	1 727,8	1 328,1	1 727,8

NOT 21 Varulager och pågående arbeten

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Varulager	3,4	4,5	36,8	36,7
Pågående arbeten	0,0	0,2	4,3	4,9
Summa varulager och pågående arbeten	3,4	4,8	41,1	41,6

Förråd värderas till det lägsta värdet av anskaffningsvärde och verkligt värde.

NOT 22 Kortfristiga fordringar – övriga

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Skattefordringar	0,0	0,0	1,4	0,1
Momsfordringar	784,9	812,5	994,0	983,9
Statsbidragsfordringar	386,8	386,0	386,8	386,0
Kortfristiga fordringar stadens koncernföretag*	77 596,5	71 317,0	-	-
Övriga kortfristiga fordringar	23,2	33,2	470,4	494,8
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	2 071,7	1 907,9	1 712,4	1 380,1
Kundfordringar	780,6	846,8	1 197,5	1 567,0
Summa kortfristiga fordringar – övriga	81 643,7	75 303,3	4 762,4	4 811,9

* Staden administrerar upplåning för stadens bolag. Bolagen lånar efter behov av staden.

NOT 23 Kortfristiga placeringar

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Kompetenskonto	11,8	14,0	11,8	14,0
Kortfristig del av långfristig utlåning*	0,8	0,8	0,8	0,8
Övriga kortfristiga placeringar	0,0	0,0	122,6	182,2
Summa kortfristiga placeringar	12,6	14,8	135,2	196,9

* Långfristiga fordringar som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år har omfört till kortfristig utlåning.

NOT 24 Likvida medel

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Förskottskassor m m	7,7	6,9	7,4	6,9
Likvida medel (Bank m m)	0,0	43,2	159,6	52,2
Summa likvida medel	7,7	50,0	167,0	59,1

NOT 25 Eget kapital

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Ingående eget kapital 1/1	72 936,6	69 760,2	123 985,9***	120 697,5***
varav disposition 2017/2014 års förändring/Tidigare år*	-415,4	-660,7	-	-
Förändring av eget kapital enligt resultaträkningen	2 727,6	3 176,4	3 155,6	3 083,2
Resultatutjämningsreserv (RUR)	0,0	0,0	0,0	0,0
Förändrad redovisningsprincip**	0,0	0,0	0,0	207,8
Övrigt	0,0	0,0	-0,6	-2,6
Summa eget kapital	75 664,2	72 936,6	127 140,9	123 985,9

* Se not 26, avgår 2018-12-31.

** 2018 Förändrad bolagsskatt Stockholms Stadshus AB.

*** I noten läggs ingående balans som om de nya redovisningsprinciperna avseende klyvning av minoritet samt konsolidering av SHIS ingår.

NOT 26 Summa disposition eget kapital*

mnkr	Staden			
	IB2018*	Avgår hittills	Avgår 2019-12-31	UB 2019-12-31
It-kostnader	1 830,0	-572,8	-415,4	841,8
varav skolplattformen			-21,6	
varav digital förnyelse inkl e-tjänster			0,0	
varav GS-it			-256,8	
varav Projekt eDok			-8,4	
varav modernisering sociala system			-76,3	
varav Smart Stad			-45,3	
varav övriga it-satsningar			-7,0	
Sociala investeringar	(IB2014**) 300,0	-52,2	0,0	247,8
Kompetensutvecklingssatsning	(IB2014**) 200,0	-59,7	0,0	140,3
Avgår förbrukat anslagsfinansierat**		-2,7	0,0	-2,7
Kvarstår medel kompetensutveckling		-62,4	0,0	137,6
Total kvarstående disposition***	(IB) 2 330,0	-687,3	-415,4	1 227,3

* IB 2018: Enligt beslut i verksamhetsberättelse 2017 utökades kvarvarande notning 2017 på 457,2 mnkr avseende IT-investeringar.

** Ursprungliga notningar avseende sociala investeringar och kompetensutvecklingssatsningar gjorda 2014.

*** IB tillsammans med kolumnen avgår hittills visar den sammanlagda ingående in-teckningen i eget kapital 2019-01-01.

NOT 27 Pensioner och liknande förbindelser

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Ingående avsatta pensioner 1/1	6 620,6	6 066,3	8 788,6	8 114,5
Nyintjänande och skuldförändring arbetstagare	305,0	274,8	534,2	438,5
Nyintjänande och skuldförändring pensionär	308,7	282,6	308,7	282,6
Ränte- och basbeloppsuppräknings	177,0	118,1	177,0	118,1
Årets pensionsutbetalningar	-170,0	-229,5	-261,8	-318,0
Förändring av löneskatt	150,6	108,2	150,6	108,2
Garanti och avtalspensioner	-	-	3,5	44,7
varav skuldförändring avgiftsbestämd chefs pension	6,8	9,1	6,8	9,1
varav pensionärer skuldförändring*	0,0	0,0	0,0	0,0
varav skuldförändring förtroendevalda visstids- och ålderspensioner, avgångsersättning	-114,9	-43,8	-114,9	-43,8
varav skuldförändring avseende Skafab	2,4	-0,6	2,4	-0,6
Summa avsatt till pensioner	7 392,0	6 620,6	9 700,8	8 788,6
därav avgiftsbestämd chefs pension	112,8	106,0	227,5	107,7
därav avsatt till pensioner särskilda beslut inkl särskild löneskatt	225,6	288,4	225,6	288,4
Aktualiseringsgrad i procent (%)	81,0	81,0	81,0	81,0
Antal visstidsförordnade tjänstemän; Stadens visstidsförordnade tjänstemän har samtliga en tillsvidareanställning i botten, varför stadens pensions-åtagande inte förändras på grund av visstidsförordnandet	0,0	0,0	0,0	0,0
Skulden har minskats med bortförsäkrat via tjänstepensionsförsäkring omfattande förvaltningschefer m fl med särskilda avtal (mnkr)	0,0	0,2	-	-

* Förtroendevalda ingår i skuld i balansräkningen.

** Skulden omfattar även åtaganden för latent efterlevandepension.

NOT 28 Övriga avsättningar

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Begravningsavgifter*				
Ingående balans 1/1	183,4	147,4	183,4	147,4
Ianspråktaget	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets avsättning	11,0	36,0	11,0	36,0
Utgående balans	194,4	183,4	194,4	183,4
Stockholms Ström m m**				
Ingående balans 1/1	1 426,9	1 339,6	1 426,9	1 339,6
Överfört från skulder	0,0	0,0	0,0	0,0
Ianspråktaget	-50,0	-77,7	-50,0	-77,7
Årets avsättning	0,0	165,0	0,0	165,0
Utgående balans	1 377,0	1 426,9	1 377,0	1 426,9
Infrastrukturella bidrag***				
Ingående balans 1/1	10 033,6	10 092,8	10 033,6	10 092,8
Ianspråktaget	-399,8	-364,2	-399,8	-364,2
Årets indexuppräknig	77,4	66,7	77,4	66,7
Årets avsättning	94,0	238,3	94,0	238,3
Utgående balans	9 805,2	10 033,6	9 805,2	10 033,6
Övriga avsättningar bolag				
Ingående balans 1/1	0,0	0,0	192,5	241,5
Ianspråktaget	0,0	0,0	-78,0	-49,7
Årets avsättning	0,0	0,0	50,3	0,7
Utgående balans	0,0	0,0	164,8	192,5
Summa ingående balans	11 643,8	11 579,8	11 836,4	11 821,2
Summa ianspråktaget	-449,7	-442,0	-527,7	-491,6
Summa upplöst avsättning				
Summa årets indexuppräknig	77,4	66,7	77,4	66,7
Summa årets avsättningar	105,0	439,3	155,2	440,0
Summa utgående balans	11 376,5	11 643,8	11 541,3	11 836,4

* Verksamhet som finansieras med begravningsavgifter kan det enskilda året ge ett över- eller underskott. Detta regleras mot en avsättning, så att över tid används alltid avgifterna till avsett ändamål.

** Avsättningen avseende Stockholms Ström m m beräknas betalas 25 mnkr 2020, 328 mnkr 2023, 244 mnkr 2027 och övrigt 585 mnkr 2020 och framåt. Avsättningen är 2016 överförd från långfristiga skulder.

*** Avsättning bussterminal Slussen har utökats med 94 mnkr; Indexreglering Sverigeförhandlingen 66,9 mnkr och indexreglering Bussterminal Slussen 10,5 mnkr. I övrigt avsättning till Sverigeförhandlingen, Norra länken, Tvärbanor, tunnelbaneutbyggnad, övriga spårförbindelser, Slussen bussterminal och Nationalstadsparken m m. Osäkerhet om belopp föreligger. Staden tillämpar direkt resultatföring av beslut om bidrag till statlig infrastruktur. Beloppen är indexuppräknade. För infrastrukturella åtgärder utgår 722 mnkr 2020, 1224 mnkr 2021 och 1803 mnkr 2022, 863 mnkr 2023, 501 mnkr 2024, 738 mnkr 2025 och 4 mnkr efter år 2025. Tidpunkten för igångsättande av Sverigeförhandlingen och takten på övriga projekt är osäker, vilket även medför en osäkerhet om belopp. Eftersom det rör sig om stora infrastrukturella projekt finns svårighet att bedöma faktorer som kan tillstå och därmed förändra utgiftsbilden, men med vid bokslutstillfället kända faktorer kommer avsatta belopp räcka med undantag av avsättning för tunnelbaneutbyggnaden, som med sannolikhet kommer att kräva mer resurser. De ytterligare åtagandena avseende tunnelbaneutbyggnaden bedöms vid bokslutstillfället inte uppfylla villkoren för en avsättning.

NOT 29 Obligationslån

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Ingående obligationslåneskuld	27 830,5	24 400,3	27 830,5	24 400,3
Nyupplåning	13 572,1	9 088,4	13 572,1	9 088,4
Periodisering över- och underkurser	-57,8	-31,6	-57,8	-31,6
Återför av bokf över/underkurs	0,0	0,0	0,0	0,0
Återläggning av föregående års omklassificering	5 626,6	4 530,0	5 626,6	4 530,0
Amorteringar	-5 626,6	-4 530,0	-5 626,6	-4 530,0
Kortfristig del av långfristiga lån*	-9 736,8	-5 626,6	-9 736,8	-5 626,6
Summa obligationslån	31 608,0	27 830,5	31 608,0	27 830,5
Utländska obligationslån	31 608,0	27 830,5	31 608,0	27 830,5
Svenska obligationslån	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa obligationslån	31 608,0	27 830,5	31 608,0	27 830,5

* Skulder som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år. Dessa skulder har omförd till kortfristiga lån.

NOT 30 Reverslån

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Ingående reverslåneskuld	12 700,0	8 349,0	12 700,0	8 349,0
Nyupplåning	3 056,5	4 351,0	3 056,5	4 351,0
Återläggning av föregående års omklassificering	0,0	900,0	0,0	900,0
Amorteringar	0,0	-900,0	0,0	-900,0
Kortfristig del av långfristiga lån*	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa reverslån	15 756,5	12 700,0	15 756,5	12 700,0
Utländska reverslån	15 756,5	12 700,0	15 756,5	12 700,0
Svenska reverslån	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa reverslån	15 756,5	12 700,0	15 756,5	12 700,0

* Skulder som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år och ej med säkerhet bedöms omsättas till långfristig. Dessa skulder har omförs till kortfristiga lån.

NOT 31 Övriga långfristiga skulder

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Ingående låneskuld leasing	0,0	0,0	191,2	77,7
Ny låneskuld leasing	22,5	0,0	60,5	46,4
Återläggning	0,0	0,0	0,0	0,0
Amorteringar	0,0	0,0	-40,2	-31,3
Utrangering	0,0	0,0	0,0	-1,3
Omklassificering*	-7,5	0,0	-4,9	99,7
Summa långfristig skuld leasing	15,0	0,0	206,6	191,2
Förmedlade medel och skuldfonder	36,9	40,2	36,9	40,2
Övriga långfristiga skulder	0,6	0,6	266,7	200,3
Investeringsinkomster pågående arbete	437,9	395,5	437,9	395,5
Aktiverade investeringsinkomster IB	153,5	128,9	153,5	128,9
Periodens anskaffning	189,3	14,3	189,3	14,3
Periodens försäljningar	-0,3	0,0	-0,3	0,0
Periodens omklassificering	-18,8	10,3	-18,8	10,3
Upplösta investeringsinkomster	-41,4	-27,7	-41,4	-27,7
Avskrivningstider (linjär avskrivning)	3–70 år	3–70 år	3–70 år	3–70 år
Genomsnittlig avskrivningstid år	-7,8	-5,5	-7,8	-5,5
Summa periodiserade investeringsinkomster**	720,3	521,3	720,3	521,3
Summa övriga långfristiga skulder	772,8	562,1	1 230,5	953,1

Enligt förändring i rekommendation om leasing ska stadens finansiellt leasade bilar aktiveras, vilket är genomfört fr o m 2019.

* Leasingskuld med förfallodag inom 1 år omklassificeras till kortfristig skuld.

** Investeringsbidragen periodiseras som motsvarande tillgång. Ingen omläggning till kortfristiga skulder sker då upplösningen av investeringsinkomsterna inte är likvidpåverkande. Felaktigt balansförda investeringsinkomster avseende båtavgifter har resultatsförts 2019.

NOT 32 Kortfristiga skulder

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Upplupna kostnader	2 595,4	2 475,6	6 092,2	5 704,3
Förutbetalda intäkter	1 220,3	1 311,6	1 220,3	1 311,6
Skatteskulder	448,6	385,9	482,0	470,8
Moms	7,3	51,9	11,8	93,2
Leverantörsskulder*	3 592,5	4 074,1	5 297,8	6 065,2
Förmedlade medel, deponerade medel, skuldfonder	22,4	19,8	22,4	19,8
Personalskatter	346,2	373,0	372,3	399,9
Semesterlöneskuld inklusive arbetsgivaravgifter	827,1	808,3	934,2	904,4
Okompenserad övertid inklusive arbetsgivaravgifter	59,0	60,4	59,0	60,4
Kortfristiga skulder till koncernföretag**	7 753,0	8 677,0	-	-
Övrigt	786,4	843,6	1 156,6	1 457,0
Summa kortfristiga skulder	17 658,2	19 081,2	15 648,6	16 486,6

* Leverantörsskulder i utländsk valuta är omräknade enligt balansdagens kurs.

** Staden administrerar upplåning för stadens bolag. Bolagen lånar efter behov av staden. Två av stadens bolag lånar från Stockholms Stadshus AB i stället för att låna direkt från staden.

NOT 33 Kortfristiga lån

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Utnyttjad checkräkningskredit	749,3	0,0	777,2	0,0
Deposit m m	0,0	1 000,0	0,0	1 014,2
Svenska certifikatslån	0,0	700,6	0,0	700,6
Utländska certifikatslån	0,0	359,1	0,0	359,1
Kortfristig del av långfristiga lån*	9 736,8	5 626,6	9 744,3	5 626,9
Summa kortfristiga lån	10 486,1	7 686,3	10 521,5	7 700,7

* Långfristiga lån som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år har omförd till kortfristiga lån.

NOT 34 Förfall stadens totala lånestock (kortfristiga och långfristiga lån)

Andel låneförfall per 31 december			
Låneförfall	2019 (%)		Nom belopp kr
≤1 år	18,2		-10 491 103 571
>1–2 år	14,8		-8 513 000 000
>2–3 år	25,5		-14 667 000 000
>3–4 år	17,2		-9 924 269 782
>4–5 år	17,4		-10 050 000 000
>5–6 år	5,0		-2 900 000 000
>6–7 år	1,8		-1 056 530 000

NOT 35 Ansvars- och borgensförbindelser

mnkr	Staden	
	2019-12-31	2018-12-31
Stadens majoritetsägda bolag pensionsutfästelse		
Stockholms Stadshus AB	0,9	0,0
Stockholms Parkering	3,0	4,0
Stockholms Hamnar	8,4	6,9
S:t Erik Markutveckling	2,5	2,3
Stockholm Business Region	3,2	2,7
Bostadsförmedlingen i Stockholm AV	3,4	3,2
AB Svenska Bostäder	0,0	2,6
Micasa Fastigheter i Stockholm AB	3,4	3,1
SISAB	3,5	3,3
Stockholm Vatten Holding AB	4,4	7,6
Stockholm Globe Arena Fastigheter	1,9	1,7
AB STOKAB	3,1	3,4
AB Familjebostäder	1,7	1,4
S:t Erik Livförsäkring AB	1,9	1,7
Summa ansvars- och borgensförbindelser för majoritetsägda bolag	41,2	43,8
Borgen för lån		
Stiftelsen Stockholms Studentbostäder	58,4	58,4
Stockholms Stadsmission	68,6	70,6
SYVAB	241,6	169,6
Övriga juridiska personer	13,0	14,4
Summa Borgen för lån	381,5	313,0
Pensionsutfästelser	62,0	55,0
Kommunalt förlustansvar för småhus	0,1	0,2
Summa Övriga juridiska personer	443,7	368,2
Totalt ansvars- och borgensförbindelser	484,9	411,9
Risken att staden ska komma att infria sina borgensförbindelser bedöms som låg. Omfattningen av åtagandena är dessutom liten		

NOT 36 Pensionsskuld ansvarsförbindelse

Staden

mnkr	2019-12-31	2018-12-31
Ingående pensionsskuld 1/1	13 468,4	13 604,3
Ränte- och basbeloppsuppräknig	424,5	301,7
Årets pensionsutbetalningar	-725,0	-684,9
Övrig post	3,1	247,3
Summa pensionsskuld ansvarsförbindelse	13 170,9	13 468,4
Tillkommer löneskatt	3 195,3	3 267,4
Summa pensionsskuld ansvarsförbindelse inklusive löneskatt	16 366,1	16 735,8
Pensionsförpliktelse avseende visstidspension som ännu ej börjat betalats ut redovisas som ansvarsförbindelse enligt förändrad rekommendation 2015		
Aktualiseringsgrad (%)	81,0	81,0

NOT 37 Derivatinstrument

Staden

Typ av derivat, mnkr	Nominellt belopp	Säkradvolym	Marknadsvärde
2019-12-31			
Valuta-/valutaränte-swappar*	8 845,1	8 845,1	28,8
Ränteswappar	2 550,0	2 550,0	-23,3
Summa	11 395,1	11 395,1	5,5
2018-12-31			
Valuta-/valutaränte-swappar*	9 844,7	9 844,7	-225,6
Ränteswappar	3 500,0	3 500,0	-66,3
Summa	13 344,7	13 344,7	-291,9
	2019-12-31	2018-12-31	
Genomsnittlig ränta extern skuldportfölj inkl derivat (%)	0,58	0,76	
Genomsnittlig ränta extern skuldportfölj exklusive derivat (%)	0,71	0,72	
Genomsnittlig räntebindningstid (duration) extern skuldportfölj med derivat, år	1,96	1,94	
Genomsnittlig räntebindningstid extern skuldportfölj exklusive derivat, år	1,70	1,47	
Räntekostnad för den externa skuldportföljen inklusive derivat (mnkr) **	361,6	395,8	
Räntekostnad för den externa skuldportföljen exklusive derivat (mnkr) **	445,0	391,8	

* Enligt finanspolicyn ska den genomsnittliga räntebindningstiden (durationen) ligga inom intervallet 1,5–4,5 år.

** Räntekostnader redovisas inklusive nettot av ränte- och valutaswappar, i enlighet med RKR R8.

NOT 38 Leasing

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Finansiella leasingavtal*				
Maskiner och inventarier				
Redovisat värde	22,5	0,0	92,2	93,1
Nuvärdesberäknade minimileaseavgifter	22,5	0,0	113,8	91,6
därav förfallodag inom 1år	7,5	0,0	45,5	33,4
därav förfallodag senare än 1 år men mindre än 5 år	15,0	0,0	68,3	58,2
därav förfallodag senare än 5 år	0,0	0,0	0,0	0,0
Operationella leasingavtal*, erlägges				
Minimileaseavgifter	12 001,4	11 329,6	4 237,6	4 207,5
därav förfallodag inom 1år	1 368,0	1 273,0	807,7	792,3
därav förfallodag senare än 1 år men mindre än 5 år	4 438,0	4 007,2	1 927,9	1 889,2
därav förfallodag senare än 5 år	6 195,4	6 049,4	1 502,0	1 526,0
varav koncernintern leasing	10 036,1	9 556,1		
med förfallodag inom 1år	935,7	859,1		
med förfallodag senare än 1 år men mindre än 5 år	3 333,6	3 001,1		
med förfallodag senare än 5 år	5 766,8	5 695,8		
Operationella leasingavtal, erhålles				
Minimileaseavgifter	0,0	0,0	29 960,0	23 439,1
därav förfallodag inom 1år	0,0	0,0	9 463,8	9 195,6
därav förfallodag senare än 1 år men mindre än 5 år	0,0	0,0	9 981,0	9 141,8
därav förfallodag senare än 5 år	0,0	0,0	10 515,2	5 101,6

* För stadens del är medtaget endast avtal som överstiger 3 år.

Hysesavtal som uppfyller villkoren för operationell leasing ingår: Leasingavtal med ett sammanlagt värde understigande 500 000 kronor eller en årlig kostnad motsvarande max 150 000 kronor är ej medtagna i redovisningen för staden. I bolagskoncernen tillämpas dock inte dessa gränobelopp. Det beräknas endast påverka marginellt varför ingen omräkning har gjorts.

Finansiell leasing ingår i balansräkningen på tillgångssidan under "maskiner och inventarier" samt under kort- och långfristiga skulder. Inga avtal om finansiell leasing omfattar variabla avgifter.

Under 2019 byter staden IT-leverantör från HCL till Tieto samt till Advania och Fujitsu för pedagogisk verksamhet. Införandet av bytet sker successivt. Leasingavtalets längd överstiger inte 3 år och därmed ingår inte det ekonomiska åtagandet i redovisningen ovan. Kostnaden för 2019 uppgår till 703,7 mnkr (651,8 mnkr 2018).

NOT 39 Efterutdelning enligt §5:1 allbolagen

mnkr	Staden	
	2019-12-31	2018-12-31
Efterutdelning enligt §5:1 allbolagen 2012	670,0	670,0
Förbrukat	-607,8	-566,8
Summa återstår	62,2	103,2
Efterutdelning enligt §5:1 allbolagen 2013	1 900,0	1 900,0
Förbrukat	-837,9	-665,8
Summa återstår	1 062,1	1 234,2
Efterutdelning enligt §5:1 allbolagen 2014	450,0	450,0
Förbrukat	-184,3	-184,3
Summa återstår	265,7	265,7
Enligt beslut i kommunfullmäktige i samband med årsredovisning 2018 upphör 2019 vissa angivna projekt att finansieras via efterutdelning via allbologslagstiftningen. Anledningen är att dessa projekt ändrat karaktär och/eller avstannat i planeringsfasen.		

NOT 40 Andelar i koncernföretag

Koncernen

Moderbolaget

mnr	2019	2018	2019	2018
Ingående anskaffningsvärde			6 572,9	6 572,9
Lämnade aktieägartillskott/förvärv av bolag				
Sålda bolag				
Utgående anskaffningsvärden			6 572,9	6 572,9

mnr	Andel % kapital/röster	Antal andelar	BOKFÖRT VÄRDE		Org nr	Säte
			2019	2018		
AB Svenska Bostäder	100	15 190 000	2 087,9	2 087,9	556043-6429	Stockholm
AB Stadsholmen	91				556035-1511	Stockholm
Fastighets AB Centrumhuset Vällingby	100				556203-5559	Stockholm
IT-BO i Stockholm AB	100				556615-7292	Stockholm
Svenska Bostäder L-Bolag 1 AB	100				556748-4141	Stockholm
AB Stadsholmen	9		0,4	0,4	556035-1511	Stockholm
AB Familjebostäder	100	7 500 000	1 398,2	1 398,2	556035-0067	Stockholm
AB Familjebostäder Fastighetsnät	100				556715-5386	Stockholm
Hemmamannen Kontor AB	100				556736-2156	Stockholm
Gyllenen Ratten Ny AB	100				556876-3196	Stockholm
Micasa fastigheter i Stockholm AB	100	150 000	29,9	29,9	556581-7870	Stockholm
AB Stockholmskem	100	17 640 000	1 630,2	1 630,2	556035-9555	Stockholm
Västertorp Energi AB	100				556052-2160	Stockholm
AB Stockholmskem Fastighetsnät	1				556715-5394	Stockholm
Bostadsförmedlingen i Stockholm AB	100	1 000	0,1	0,1	556057-8303	Stockholm
Skolfastigheter i Stockholm AB	100	50 000	158,3	158,3	556034-8970	Stockholm
Ajerf Fastigheter AB (ny 2019)	1				559217-9187	Stockholm
Stockholm Vatten Holding AB	100	1 000	122,6	122,6	556969-3111	Stockholm
Stockholm Vatten Avfall AB	100	1 000			556969-3087	Stockholm
Stockholm Vatten AB	98	980			556210-6855	Stockholm
Stockholm Vatten VA AB	100				556175-1867	Stockholm
Stockholms Hamn AB	100	500 000	96,9	96,9	556008-1647	Stockholm
Kapellskärs Hamn AB	91				556189-1010	Stockholm
Nynäshamns Hamn AB	100				556038-0882	Stockholm
AB Stokab	100	500 000	159,9	159,9	556475-6467	Stockholm
S:t Erik Kommunikation AB	100				556738-9951	Stockholm
S:t Erik Fiber AB	100				556801-6603	Stockholm
Stockholms Stads Parkerings AB	100	40 000	49,8	49,8	556001-7153	Stockholm
Stockholms Stadsteater AB	100	12 500	1,2	1,2	556026-1553	Stockholm
Stockholm Globe Arena Fastigheter AB	100	180	369,0	369,0	556206-4914	Stockholm
Arenan 9 Norra Fastigheten AB	100				556862-4182	Stockholm
Stockholm Entertainment District AB	100				556862-4166	Stockholm
Södra Byggrätten Globen AB	100				556862-4174	Stockholm
S:t Erik Försäkrings AB	100	100 000	119,8	119,8	516401-7948	Stockholm
S:t Erik Markutveckling AB*	100	100	232,1	232,1	556064-5813	Stockholm
Fastighets AB G-mästaren	100				556605-2170	Stockholm
Stockholm Norra Station AB	100				556661-9929	Stockholm
Fastighets AB Styckmästaren	100				556026-2049	Stockholm
Fastighets AB Charkuteristen	100				556745-4862	Stockholm
Fastighets AB Tuben	100				556048-0328	Stockholm
Fastighets AB Kylrummet	100				556862-8142	Stockholm
Kylfacket Förvaltning AB	100				556566-6111	Stockholm
Fastighets AB Palmfelt Center	100				556833-4535	Stockholm
Langobardia AB	100				556681-4470	Stockholm
Fastighets AB Gavia	100				556860-2188	Stockholm
Fastighets AB Godsfinkan	100				556969-5314	Stockholm
Fastighets AB Grosshandlarvägen	100				556027-2972	Stockholm
Stockholm Business Region AB	100	21 000	9,1	9,1	556491-6798	Stockholm
Stockholm Visitors Board AB	100				556027-5736	Stockholm
Stockholm Business Region Development AB	100				556083-1306	Stockholm
S:t Erik Livförsäkring AB	100	100 000	100,0	100,0	516406-0427	Stockholm
AB Glasbrukskvarteret SWF	100	40 000	7,5	7,5	556409-1832	Stockholm
Summa			6 572,9	6 572,9		

* Fastighets AB Runda Huset har sålts 2019. Anser AB och Bostads AB Hammarbygård är infusionerade i AB Stockholmskem. Ajerf Fastigheter AB har tillkommit 2019.

Noter till kassaflödesanalys

Interna poster är eliminerade

NOT 41 Återläggning reavinster/realförluster		Staden		Den kommunala koncernen	
mnr		2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Återläggning reavinster/realförluster		-2 453,1	-2 552,1	-2 738,8	-2 617,0

En återläggning görs av reavinster/realförluster, så att faktiskt försäljningsvärde tas upp under investeringsverksamhet.

NOT 42 Ej likviditetspåverkande poster		Staden		Den kommunala koncernen	
mnr		2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Justering för av-, nedskrivningar och utrang		1 585,2	1 453,7	5 618,6	5 204,4
Justering för gjorda avsättningar		953,7	1 060,4	1 108,9	1 156,7
Justering för överförd avsättning från lån		0,0	0,0	0,0	0,0
Justering för återlagda inkomster		-13,7	-7,0	-13,7	-7,0
Justering för upplöst avsättning		0,0	0,0	0,0	0,0
Inkomstskatt		-	-	103,3	-25,4
Realisationsresultat försäljning av dotterföretag		-	-	-206,2	0,0
Korrigerig reavinst avseende tidigare år		-	-	0,0	0,0
Resultatandelar i intresseföretag		-	-	-242,8	-555,9
Övrigt		-	-	154,0	0,5
Summa ej likviditetspåverkande poster		2 525,2	2 507,1	6 522,1	5 773,5

NOT 43 Minskning av avsättningar p g a utbetalningar		Staden		Den kommunala koncernen	
mnr		2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Ianspråktagen avsättning		-449,7	-442,0	-449,7	-442,0
Infrastrukturella bidrag avgår, redovisas separat		399,8	364,2	399,8	364,2
Summa minskning av avsättningar p g a utbetalningar		-50,0	-77,7	-50,0	-77,7

NOT 44 Ökning/minskning kortfristiga fordringar		Staden		Den kommunala koncernen	
mnr		2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Kortfristiga fordringar		-6 340,3	-6 519,5	43,0	445,7
Kortfristiga placeringar		2,2	3,5	61,8	-55,1
Summa ökning /minskning kortfristiga fordringar		-6 338,2	-6 516,0	104,8	390,7

NOT 45 Ökning/minskning kortfristiga skulder m m		Staden		Den kommunala koncernen	
mnr		2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Förändring kortfristig skuld		-1 423,0	-1 769,7	-278,9	-835,3
Förändring kortfristiga lån exkl förändring utnyttjad checkräkningskredit		2 050,6	2 256,3	2 071,5	2 060,8
Summa ökning/minskning kortfristiga skulder m m		627,6	486,6	1 792,6	1 225,5

NOT 46 Investering i immateriella anläggningstillgångar

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Balanserade utvecklingskostnader	-	-	-4,6	-6,6
Summa investering immateriella tillgångar	-	-	-4,6	-6,6

NOT 47 Investering i materiella anläggningstillgångar

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Varav byggnader och tekniska anläggningar	-2 769,3	-4 943,5	-2 775,9	-4 893,8
Varav maskiner och inventarier	-355,2	-324,2	-447,7	-450,2
Varav pågående ny-, till- och ombyggnader	-4 186,1	-1 830,3	-16 686,6	-14 218,6
Varav finansiella leasingavtal	0,0	0,0	37,9	46,4
Summa investering i materiella anläggningstillgångar	-7 310,6	-7 098,1	-19 910,3	-19 562,6

NOT 48 Försäljning av materiella anläggningstillgångar

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Bokfört värde mark, byggn o tekn anläggning inkl expl	488,7	666,3	601,5	652,1
Bokfört värde maskiner och inventarier	0,2	0,3	10,1	5,9
Bokfört värde pågående ny-till o ombyggnad	0,0	0,0	495,2	0,0
Reavinster/förluster inkl expl	2 453,1	2 540,9	2 738,8	2 617,0
Summa försäljning av materiella anläggningstillgångar	2 942,0	3 207,5	3 845,7	3 275,0

NOT 49 Investering i finansiella anläggningstillgångar

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Köp av aktier och andelar	-0,7	0,0	-177,3	0,0
Köp av bostadsrätter	-123,154	-240,7	-123,2	-240,7
Summa investering i finansiella anläggningstillgångar	-123,8	-240,7	-300,4	-240,7

NOT 50 Försäljning finansiella anläggningstillgångar

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Bokfört värde finansiella anläggningstillgångar	0,7	2,3	7,0	6,2
Reavinster/förluster	0,0	11,2	0,0	0,0
Summa försäljning finansiella anläggningstillgångar	0,7	13,5	7,0	6,2

NOT 51 Ökning/minskning långfristiga skulder

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Omklassificering till kortfristig skuld	-9 744,3	-5 626,6	-9 744,3	-5 626,6
Återläggning av omklassificering av långfristig upplåning till kortfristig	5 626,6	5 430,0	5 626,6	5 430,0
Periodisering över- och underkurser	-57,8	-31,6	-57,8	-31,6
Nyupplåning amortering m m*	218,2	189,8	218,2	189,8
Övriga förändringar långfristiga skulder	0,0	0,0	53,0	1 530,2
Posten redovisas under ej likvidpåverkande poster	13,7	7,0	13,7	7,0
Summa ökning/minskning långfristiga skulder	-3 943,6	-31,4	-3 890,5	1 498,8

* Här ingår nollställning omklassificering anläggningstillgångar 10,3 mnkr 2018.

NOT 52 Årets Kassaflöde

Årets kassaflöde för staden påverkas negativt av ökad fordran på stadens bolag beroende på hög investeringsvolym. Stadens höga investeringsvolym bidrar även till det negativa flödet. Medel från verksamheten och lån ger positivt flöde. Sammantaget ett negativt flöde.

NOT 53 Likvida medel vid periodens slut

mnkr	Staden		Den kommunala koncernen	
	2019-12-31	2018-12-31	2019-12-31	2018-12-31
Förskottskassor m m	7,7	6,9	7,7	6,9
Likvida medel (bank med mera)	0,0	43,2	159,3	52,2
Utnyttjad checkräkningskredit	-749,3	0,0	-749,3	0,0
Summa likvida medel vid periodens slut	-741,7	50,0	-582,3	59,1

Revisionsberättelse för kommunstyrelsen år 2019

Vi, av kommunfullmäktige utsedda revisorer, har granskat kommunstyrelsens verksamhet under år 2019. Granskningen av kommunstyrelsen omfattar också stadens årsredovisning och bokföring inklusive de sammanställda räkenskaperna för kommunkoncernen Stockholms stad. Granskningen har utförts av sakkunniga som biträder revisorerna.

Kommunstyrelsen ansvarar för att styra, leda och samordna stadens verksamheter och ha uppsikt över nämnder, bolag och kommunalförbund. Styrelsen ansvarar för att se till att verksamheterna bedrivs enligt kommunfullmäktiges mål, beslut och riktlinjer samt lagar och föreskrifter. Styrelsen ansvarar för att uppföljning och återrapportering sker till kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen ansvarar också för att upprätta en årsredovisning som ger en rättvisande bild av stadens verksamheter, ekonomiska resultat och ställning.

Vårt ansvar är att granska verksamhet, intern kontroll och räkenskaper samt att pröva om verksamheten bedrivits enligt kommunfullmäktiges mål, beslut och riktlinjer samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten. Vi ska även bedöma om resultatet i

stadens årsredovisning är förenligt med de finansiella mål och verksamhetsmål som kommunfullmäktige beslutat om.

Granskningen har utförts enligt kommunallagen, god revisionssed i kommunal verksamhet och stadens revisionsreglemente. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och ansvarsprövning. Vi bifogar en sammanfattande årsredogörelse som översiktligt beskriver resultatet av vår granskning.

De utsedda lekmannarevisorerna i stadens bolag, Stockholms Stadshus AB inklusive dotterbolag, har granskat verksamheten i dessa bolag.

Vår samlade bedömning är att verksamheten i huvudsak har bedrivits på ett ändamålsenligt och tillfredsställande sätt. Bedömningarna grundar sig i resultatet av årets granskning, uppföljning och analys av mål samt en översiktlig analys av hur staden utför sitt åtagande utifrån lagstiftning, reglementen och rådande förutsättningar. Ett av stadens tre inriktningsmål bedöms uppfyllt. Övriga två inriktningsmål bedöms delvis uppfyllt. Avvikelser från uppsatta årsmål finns bland annat inom områdena

bostadsproduktion, miljöområdet samt upplevd trygghet i staden och dess verksamheter.

Vi bedömer att kommunstyrelsen från ekonomisk synpunkt har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och tillfredsställande sätt. Samtliga finansiella mål bedöms uppfyllt på kort sikt. För att bibehålla god ekonomisk hushållning på lång sikt behövs bland annat strategier för att hantera utvecklingen av stadens låneskuld. Räkenskaperna bedöms i allt väsentligt vara rättvisande.

Vi bedömer att kommunstyrelsens interna kontroll över stadens verksamheter i huvudsak varit tillräcklig.

Vi tillstyrker att kommunfullmäktige beviljar ansvarsfrihet för kommunstyrelsen och dess enskilda ledamöter.

Till revisionsberättelsen hör en årsredogörelse som sammanfattar resultatet från granskningar av stadens nämnder och bolag samt revisionsrapporter och revisionsberättelser enligt bilagd förteckning.

Stockholm den 26 mars 2020

Ulf Bourker Jacobsson
Bosse Ringholm
Eva Aronsson
Linus Bylund
Barbro Ernemo

Ulf Fridebäck
Carolina Gomez Lagerlöf
Elias Granqvist
Fredrik Jöngren
Magnus Kendel

Sven Lindeberg
Ulla-Britt Ling-Vannerus
Eva Lundberg
Maria Löfgren
Amanj Mala-Ali

Lars Riddervik
Gun Risberg
Michael Santesson
Stefan Sjölander
Gunnar Ågren¹

Till revisionsberättelsen hör bilagorna nedan

- Stadsrevisionens årsredogörelse 2019
- De sakkunnigas årsrapporter 2019 per nämnd (nr 1–2, 4–33)
- De sakkunnigas årsrapporter 2019 per bolag (nr 1–17)
- De sakkunnigas projektrapporter (nr 2–6, 2019 och nr 1–3, 2020)
- Granskningsrapporter från lekmannarevisorerna samt revisionsberättelserna från de auktoriserade revisorerna i bolagen: **Stockholms Stadshus AB • AB Svenska Bostäder** – AB Stadsholmen, IT-BO i Stockholm AB, Svenska bostäder L-Bolag 1 AB, Fastighets AB Centrumhuset i Vällingby • **AB Familjebostäder** – AB Familjebostäder Fastighetsnät, Hemmahamnen Kontor AB, Gyllene Ratten Ny AB • **AB Stockholms hem** – AB Stockholms hem Fastighetsnät, Västertorp Energi AB • **Skolfastigheter i Stockholm AB • Bostadsförmedlingen i Stockholm AB • Stockholm Vatten och Avfall AB** – Stockholm Avfall AB, Stockholm Vatten AB • **Stockholms Hamn AB** – Nynäshamns Hamn AB • **Stockholms Stads Parkerings AB • AB Stokab** – S:t Erik Kommunikation AB, S:t Erik Fiber AB • **Stockholms Stadsteater AB • Stockholm Globe Arena Fastigheter AB** – Stockholm Entertainment District AB, Södra Byggrätten Globen AB, Arena 9 Norra Fastigheten AB • **Stockholms Business Region AB** – Visit Stockholm AB, Invest Stockholm Business Region AB • **Micasa Fastigheter i Stockholm AB • S:t Erik Markutveckling AB** – Fastighets AB G-mästaren, Fastighets AB Charkuteristen, Fastighets AB Styckmästaren, Fastighets AB Tuben, Kylfacket förvaltning AB, Fastighets AB Kylrummet, Fastighets AB Palmfelt center, Norra Station AB, Fastighets AB Langobardia, Fastighets AB Gavia, Fastighets AB Godsfinkan, Fastighets AB Grosshandlarvägen • **S:t Erik Livförsäkring AB • S:t Erik Försäkrings AB • Mässfastigheter i Stockholm AB**

¹ Gunnar Ågren har godkänt revisionsberättelsen via e-post då han varit förhindrad att underteckna den.

Nämnder, bolag och stiftelser

Nämnder

mnkr	Antal anställda	Budget netto-kostnader	Nettoutfall exkl resultatfonder	Förändring resultatfond	Avvikelse utfall 2019	Utfall netto-investeringar
Kommunstyrelsen	408	-1 394	-1 346	-23	25	-2
Revisorskollegiet	20	-29	-28	0	1	0
Servicenämnden	375	-3	-8	4	0	-1
Valnämnden	3	-30	-24	0	6	0
Stadsdelsnämnderna	19 796	-21 448	-21 427	25	46	-318
Arbetsmarknadsnämnden	927	-885	-884	0	1	-3
Exploateringsnämnden	277	1 298	1 255	0	-42	-3 278
Fastighetsnämnden	168	314	291	0	-22	-2 377
Idrottsnämnden	440	-699	-689	0	10	-70
Kulturnämnden: kulturförvaltningen	869	-922	-922	0	1	-21
Kulturnämnden: stadsarkivet	86	-78	-78	0	0	-9
Kyrkogårdsnämnden	117	-172	-170	0	2	-54
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	266	-118	-116	0	2	-1
Socialnämnden	952	-1 297	-1 222	0	75	-12
Stadsbyggnadsnämnden	348	-166	-148	0	18	0
Trafiknämnden	423	-542	-447	0	94	-933
Utbildningsnämnden	16 418	-19 286	-19 401	119	3	-119
Äldrenämnden	129	-183	-180	0	3	-5
Överförmyndarnämnden	57	-62	-61	0	1	0
Summa nämnder	42 079	-45 702	-45 603	125	224	-7 202

Antalet anställda avser samtliga månadsavlönade per 2019-12-31

Budget och utfall är inkluderande kapitalkostnader och mellan nämnderna interna mellanhavanden.

Ökning av resultatfond (-).

Avvikelse är efter resultatdispositioner.

Stadsdelsnämnder

mnkr	Antal anställda	Budget netto-kostnader	Nettoutfall exkl resultatfonder	Förändring resultatfond	Avvikelse utfall 2019	Utfall netto-investeringar
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	1 371	-1 590	-1 590	1	0	-16
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	1 002	-1 139	-1 141	3	1	-18
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	1 634	-1 951	-1 947	-3	0	-23
Bromma stadsdelsnämnd	1 728	-1 574	-1 588	14	0	-25
Kungsholmen stadsdelsnämnd	1 231	-1 190	-1 199	9	0	-24
Norrmalm stadsdelsnämnd	884	-1 174	-1 164	0	10	-22
Östermalm stadsdelsnämnd	1 060	-1 452	-1 413	-2	38	-19
Södermalm stadsdelsnämnd	1 797	-2 366	-2 361	-5	0	-29
Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd	2 636	-2 363	-2 362	-1	0	-32
Skarpnäck stadsdelsnämnd	863	-1 141	-1 141	0	0	-14
Farsta stadsdelsnämnd	1 422	-1 654	-1 655	1	0	-22
Älvsjö stadsdelsnämnd	799	-667	-683	12	-4	-29
Hägersten-Liljeholmen stadsdelsnämnd	2 267	-1 969	-1 964	-5	0	-28
Skärholmen stadsdelsnämnd	1 102	-1 218	-1 219	0	0	-18
Summa stadsdelsnämnder	19 796	-21 448	-21 427	25	46	-318

Stadsdelsnämndernas verksamhetsområden

mnr	Budget nettokostnader	Nettoutfall exkl resultatfonder	Förändring resultatfond	Avvikelse utfall 2019
Nämnd- och förvaltningsadministration	-692	-676	0	16
Individ- och familjeomsorg	-2 231	-2 235	0	-5
varav socialpsykiatri	-494	-539	-1	-45
Stadsmiljöverksamhet	-232	-235	0	-3
avskrivningar	-140	-131	0	10
internräntor	-11	-12	0	-1
Förskoleverksamhet	-4 925	-4 890	8	43
Äldreomsorg	-7 478	-7 484	5	-1
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	-4 023	-4 105	11	-70
Kultur - och föreningsverksamhet	-395	-348	1	48
Arbetsmarknadsåtgärder	-187	-199	0	-12
Ekonomiskt bistånd	-1 101	-1 110	0	-9
varav handläggare	-259	-317	0	-59
Övrig verksamhet	-32	-2,1	0	30
Summa verksamheter	-21 448	-21 427	25	46

Verksamhetens intäkter och kostnader är inklusive interna mellanhavanden.

Stiftelser och kommunalförbund

mnr	RÖRELSENS INTÄKTER			Rörelsens kostnader	Övriga intäkter/ kostnader netto inkl	Årets resultat efter	Balans- omslutning
	Medelantal anställda	Stadens bidrag	Övriga rörelseintäkter				
Stiftelsen Barnens Dag	82,5	0,0	66,7	-60,5	-2,5	3,7	68,7
Stiftelsen Hotellhem i Stockholm	220	43,4	422,0	-462,0	-2,8	0,9	170,7
Stiftelsen Stockholm Water Foundation	0	0,0	4,2	-7,9	0,7	-3,0	25,1
Stiftelsen Strindbergsmuseet	7	5,5	4,5	-9,7	0,3	0,3	7,2
Summa stiftelser	309,5	48,9	497,4	-540,1	-4,3	1,9	271,7
<i>Stiftelser där staden utser minst hälften av styrelseledamöterna.</i>							
Kommunalförbund							
Storstockholms brandförsvär	735	396,4	286,5	-648,9	-33,9	0,1	924,4

Aktiebolag

mnkr	Antal anställda	Omsättning	Resultat efter finansnetto	Balans-omslutning	Eget kapital ¹	Räntatotalt kapital ² , %	Soliditet ³ , %	Investering
Stockholms Stadshus AB (koncern)								
Stockholms Stadshus AB, moderbolag	9	45,0	518,0	24 906,0	24 337,4	2,9	97,7	0,0
AB Svenska Bostäder, koncern	353	3 061,0	310,0	28 513,0	13 414,6	1,5	47,0	2 092,0
AB Familjebostäder, koncern	333	2 050,0	342,0	17 226,0	9 857,1	2,4	57,2	1 683,0
AB Stockholmshem, koncern	380	2 662,0	442,0	24 436,0	10 040,5	2,3	41,1	1 622,0
Micasa Fastigheter i Stockholm AB	102	1 119,0	503,0	6 734,0	1 206,2	8,0	15,7	270,0
Bostadsförmedling i Stockholm AB	104	119,0	11,0	107,0	32,1	11,5	30,0	0,0
Skolfastigheter i Stockholm AB, SISAB	258	2 581,0	31,0	18 036,0	402,9	1,0	1,8	2 370,0
Stockholm Vatten och Avfall AB, koncern	625	2 415,0	2,0	17 417,0	808,6	0,6	406,0	2 987,0
Stockholms Hamn AB, koncern	186	889,0	92,0	6 795,0	991,4	2,1	14,6	1 290,0
AB Stokab	103	814,0	257,0	1 943,0	797,8	13,3	41,1	151,0
Stockholms stads Parkerings AB, koncern	76	618,0	156,0	1 422,0	140,0	12,3	9,7	229,0
Stockholms Stadsteater AB	412	119,0	-376,0	493,0	1,9	Neg	0,3	7,0
Stockholm Globe Arena Fastigheter AB, koncern	19	82,0	-85,0	3 580,0	508,1	Neg	14,2	15,0
S:t Erik Försäkrings AB	6	137,0	23,0	433,0	277,6	5,7	52,9	0,0
S:t Erik Livförsäkring AB	3	86,0	98,0	2 774,0	733,3	3,7	26,4	178,0
Stockholm Business Region AB, koncern	63	147,0	3,0	198,0	26,8	1,5	13,6	0,0
S:t Erik Markutveckling AB, koncern	5	318,0	289,0	2 889,0	237,6	10,4	8,2	58,0
Övriga bolag, Intressebolag SSAB				13,6	13,6			
Mässfastigheter i Stockholm AB, koncern	269	511,1	-39,0	891,0	339,8	neg	38,1	29,6
Stockholm Exergi AB	739	7 051,4	617,4	29 042,6	12 291,6	2,7	42,3	1 550,0
Summa aktiebolag*	4 045	24 824,5	3 194,4	187 849,2	76 458,9			14 531,6

* Intresseföretagens resultatandel ingår i koncernens rörelseresultat.

¹ Eget kapital uttrycks här som summan av bundet och fritt eget kapital enligt balansräkningen samt 78,6 % av de obeskattade reserverna.

² Räntan på totalt kapital beräknas enligt följande: Resultat efter finansnetto plus finansiella kostnader delat med genomsnittlig balansomslutning.

³ Soliditetstalet beräknas enligt följande: Eget kapital samt 78,6 % av de obeskattade reserverna delat med totala tillgångar.

